

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLERDE KADININ SİYASETE KATILIMI:
TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ BAĞLAMINDA 31 MART 2019 YEREL
SEÇİMLERİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve AKAY

HAZİRAN – 2021

GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLERDE KADININ SİYASETE KATILIMI:
TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ BAĞLAMINDA 31 MART 2019 YEREL
SEÇİMLERİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve AKAY

HAZİRAN – 2021

GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLERDE KADININ SİYASETE KATILIMI:
TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ BAĞLAMINDA 31 MART 2019 YEREL
SEÇİMLERİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve AKAY

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Salih AKKANAT

HAZİRAN – 2021

GÜMÜŞHANE

BİLDİRİM

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Kadının Siyasete Katılımı: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri Örneği” isimli bu çalışmanın tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve alıntı yaptığım tüm çalışmaların kaynakçada yer aldığını taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

21/06/2021

.....

Merve AKAY

ÖNSÖZ

Hayat mücadelemde ve hedefim için çıktığım yolda beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan, hayatımın en büyük mimarı olan en kıymetli armağanım annem Nevin AKAY'a, tez çalışmam süresince bilgi ve desteğini esirgemeyen değerli danışman hocam Doç. Dr. Salih AKKANAT'a, tanıdığım günden bugüne gerek öğrencilik hayatımdaki desteği, gerek özel hayatımdaki yardımları ve paylaşımları ile varlığını esirgemeyen yoluma ışık tutan çok kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Fatma OKUR ÇAKICI'ya, Dokuz Eylül Üniversitesinin bana kazandırdığı hocalarımdan ve özellikle yüksek lisans tez sürecimde tecrübe ve fikirleriyle desteğini benden esirgemeyen değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Semiha ÖZALP GÜNAL'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gümüşhane – 2021

Merve AKAY

ÖZET

AKAY, Merve. Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Kadının Siyasete Katılımı: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Bağlamında 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri Örneği, Yüksek Lisans Tezi, 2021, (XIIV + 86).

Türkiye’de ve dünyada kadınların siyasete katılımlarının erkeklere göre az olması, güncel tartışma konularından birisidir. Kadınların siyasette yeterince temsil edilmemesi, bu durumun temel nedenidir. Bu çalışmanın amacı Türkiye’de yerel yönetimlerde kadınların siyasete katılımını toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında araştırmaktır. Çalışmada online ortamda kadın belediye başkanları ile görüşmeler yapılmış ve derinlemesine mülakat yöntemi kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre ataerkil toplum yapısı ve kadınları toplumda belirli rollerle sınırlı gören bakış açısı, kadınların yerel yönetimlerde siyasete katılımının önünde engeldir. Türkiye’de kadınların siyasete katılımı konusunda geçmiş dönemlere oranla artış olsa da erkekler ile arada büyük bir farkın olması bir eksikliktir. Kadınlara eşit fırsatlar tanınmaması, kadınların siyasete katılımını sınırlandıran bir faktör olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan kadın belediye başkanları, kadınların kendilerine hak verilmesi bekleme yerine kendilerinin hak talep etmesi yönünde önerilerde bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kadınların katılımı, Siyaset, Toplumsal cinsiyet eşitliği, Yerel yönetimler

ABSTRACT

AKAY, Merve. Participation Of Women In The Politics In Local Governments In Turkey: An Example Of 31 March 2019 Local Elections In The Context Of Gender Equality, Master Thesis, 2021, XIIV+ 86).

The low participation of women in politics compared to men in Turkey and in the world is one of the current debate issues. Underrepresentation of women in politics is the main reason for this situation. The aim of this study is to investigate women's participation in politics in local governments in Turkey in the context of gender equality. In the study, interviews were made with the female mayor in an online environment and the interview method was used. According to the results, the patriarchal social structure and the perspective that sees women limited to certain roles in society are obstacles to women's participation in politics in local governments. Although compared to previous periods, there is a big difference with men in terms of participation in politics in Turkey, which is a shortcoming. The curriculum of the verb discipline for women will come together and contribute to politics by contributing to politics. The female mayors participating in the research are in their applications to claim their rights.

Keywords: Politics, Women's participation, Local governments, Gender equality.

İÇİNDEKİLER

DIŞ KAPAK

İÇ KAPAK

KABUL VE ONAYHata! Yer işareti tanımlanmamış.

BİLDİRİM IV

ÖNSÖZ..... V

ÖZET..... VI

ABSTRACT VII

İÇİNDEKİLER VIII

TABLolar LİSTESİ..... XI

ŞEKİLLER LİSTESİ..... XIII

KISALTMALAR LİSTESİ.....XIV

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TOPLUMSAL CİNSİYET İLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE8-26

1.1. Doğuştan Gelen Ayrım: “Dişi”lik ve “Eril”lik.....8

1.2. Toplumun Atfettiği Ayrım: “Kadınlık” ve “Erkeklik”9

1.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerı 10

1.4. Toplumsal Cinsiyet Kuramları 13

1.4.1. Biyolojik Kuram 13

1.4.2. Sosyal Öğrenme Kuramı 15

1.4.3. Bilişsel Gelişim Kuramı..... 17

1.4.4. Psikanalitik Kuram..... 18

1.4.5. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı.....20

1.5. Kadının Rızası Erkeğin Hâkimiyeti: Ataerkillik	22
1.6. Toplumun “İkinci Cinsi”: Kadın	24

İKİNCİ BÖLÜM

2.TÜRKİYE’DE CUMHURİYETİN KURULUŞUNDAN GÜNÜMÜZE KADIN HAREKETİNİN TARİHSEL SEYRİ VE YEREL YÖNETİMLERDE KADIN

.....	27-51
2.1. Türkiye’de Kadın Hareketinin Tarihsel Seyri.....	27
2.1.1. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Kadın Hareketleri	27
2.1.1.1. Kadınlar Halk Fırkasının Kuruluşu	28
2.1.1.2. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Medeni Kanun.....	28
2.1.1.3. Kadınların Seçme ve Seçilme Hakkı Kazanması.....	29
2.1.2. 1940-1960 Yılları Arasında Kadın Hareketleri.....	31
2.1.3. 1960-1980 Yılları Arasında Kadın Hareketleri.....	32
2.1.4. 1980’lerde Kadın Hareketleri.....	33
2.1.5. 1990’larda Kadın Hareketleri.....	34
2.1.6. 2000’lerin Başından Günümüze Kadın Hareketleri.....	35
2.2. Yerel Yönetimlerde Kadın	37
2.2.1. Yerel Yönetimler Kavramı.....	39
2.2.2. Yerel Yönetimlerde Kadınların Siyasal Hak Kazanımları.....	40
2.2.3. Yerel Gündem 21: Kent Konseyi Kadın Meclisleri.....	45
2.2.4. Temsilde Adalet: Seçimlerde Kota Uygulaması	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	52-74
3.1. Araştırmanın Amacı	52
3.2. Araştırma Soruları.....	52
3.3. Araştırmanın Yöntemi	53
3.4. Araştırmanın Kısıtlılıkları	54
3.5. Verilerin Analizi	54

3.6. Bulgular.....	54
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	75
KAYNAKÇA	80
ÖZGEÇMİŞ.....	87

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Toplumsal Cinsiyet Kuramları.....	21
Tablo 2. Ülkelerin Seçme ve Seçilme Hakkı Kazanma Tarihleri	30
Tablo 3. 2000'li Yıllarda Türkiye'de Kadın İstihdamı Verileri (%).....	36
Tablo 4. Türkiye'de Yerel Yönetimlerde Kadın Oranları	41
Tablo 5. Seçilmiş Ülkelerde Kadın Belediye Başkanları ve Belediye Meclis Üyeleri Oranları.....	42
Tablo 6. Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliğine Dair Avrupa Birliği Şartları.....	43
Tablo 7. Belediyelerin Kadınlara Yönelik Hizmet Birimleri Örnekleri	46
Tablo 8. Dünyada Kota Uygulaması Örnekleri.....	49
Tablo 9. Siyasete Olan İlginiz Nasıl Başladı Sorusuna Yönelik Bulgular.....	55
Tablo 10. Ailenizin ve Yakın Çevrenizin Siyasete Aktif Katılım Kararınıza Tepkileri Ne Oldu Sorusuna Yönelik Bulgular	56
Tablo 11. Parti İçindeki Göreviniz Neydi Sorusuna Yönelik Bulgular	57
Tablo 12. Sizce Kadınların Düşünce Ve Beklentileri Siyasi Partiler Tarafından Yeterince Dikkate Alınıyor Mu Sorusuna Yönelik Bulgular	58
Tablo 13. Türkiye'de Siyasette Erkek Egemen Değerlerin Hâkim Olduğu Konusunda Ne Düşünüyorsunuz Sorusuna Yönelik Bulgular	59
Tablo 14. Türkiye'de Kadınlar Siyasette Karar Alma Süreçlerinde Etkili Olabiliyor Mu Sorusuna Yönelik Bulgular	61
Tablo 15. Sizce Türkiye'de Kadınların Yerel Siyasete Katılmasını Sınırlandıran Faktörler Nelerdir Sorusuna Yönelik Bulgular	62
Tablo 16. Size Göre Mevcut Siyasi Düzenin Temel Sorunu Siyasetin İçerisindeki Kadın Sayısı Mı Yoksa Kadınların Doğadan Aldığı Duygusallığını Siyasete Veya Yönetim İlişkilerine Taşımada Engellerle Karşılaşması Mı Sorusuna Yönelik Bulgular	63
Tablo 17. Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Siyasette Kadınların Ötekileştirilmesine Neden Olduğu Düşüncesine Katılıyor Musunuz? Bu Konudaki Eleştirileriniz Nelerdir Sorusuna Yönelik Bulgular	65

Tablo 18. Cinsiyetten Soyutlanmış Siyaset Konusundaki Fikirleriniz Nelerdir? Türkiye'de Bunun Gerçekleşmesi Sizce Mümkün Mü Sorusuna Yönelik Bulgular	66
Tablo 19. Aktif Siyasete Dâhil Olduktan Sonra Kadınlık İle Siyaset Arasında Tercih Yapmak Zorunda Hissettiniz Mi? Kadınların Siyasete Katılımı İle Kıyafet, Davranış Ve Söylemlerinin Siyasi Arenanın Dayattığı Erkeksi Kalıplar İçine Girdiğini Düşünüyor Musunuz?	67
Tablo 20. Yerel yönetimlerde kadınların siyasete katılımının artmasında siyasi partilere hangi görevler düşmektedir?	68
Tablo 21. Kota uygulamasının kadınların yerel yönetimlerdeki temsilini artırmak için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?.....	69
Tablo 22. Türkiye'de kadınların yerel siyasette yükselmesinin önündeki engeller nelerdir?	70
Tablo 23. Türkiye'de kadınların yerel siyasete katılımını artırmak için ne gibi önerilerde bulunursunuz?.....	71
Tablo 24. Toplumsal cinsiyet, kadınların siyasete katılımı, siyasette temsilde eşitlik konularında Türkiye'de siyasetin işleyişinde eleştirdiğiniz noktalar nelerdir?	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Freud'a Göre Zihnin Katmanları	19
---	----

KISALTMALAR LİSTESİ

TÜRKÇE		İNGİLİZCE	
A.G.E.	Adı Geçen Eser		
A.G.M.	Adı Geçen Makale		
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti		

GİRİŞ

“Toplumsal cinsiyet; kadının ve erkeğin sosyal olarak belirlenmiş kişilik özellikleri, sosyal olarak yapılandırılmış rol, sorumluluk ve davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle toplumsal cinsiyet kavramının tanımında biyolojik farklılıklar değil, kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmamızı beklediği ile ilgili değerler, beklentiler, yargılar ve roller bulunmaktadır”¹. Kadınların toplumda belirli rollerle sınırlandırılmasını (annelik rolleri, ev işleri gibi) içeren toplumsal cinsiyet, bir anlamda kadınları ev içindeki görevleri yerine getirmekle kısıtlamıştır. Nesiller boyunca bu şekilde devam eden toplumsal cinsiyet, kültürel bir yapıdadır ve toplumdaki üyelerin öğrenmesi ile birlikte süregelmiştir. 19.yüzyıldan itibaren feminizmin gelişmesi, takip eden süreçte kadın hareketlerinin ortaya çıkması ve yaygınlaşması toplumsal cinsiyetin günümüzde önemli bir tartışma konusu olmasında etkilidir². Bu hususlar aynı zamanda çalışmanın önemini meydana getirmektedir.

Günümüzde toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkeklerin toplumda üstlendiği farklı rollere dikkat çekilmesinde etkili olmaktadır. Kadın ve erkek olmaya ilişkin toplum ya da toplumda hakim olan kültür tarafından yüklenen anlamlar toplumsal cinsiyet kapsamında yer almaktadır³. Değişen ve gelişen dünyada toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda da gelişmeler yaşanmaktadır. Doğum oranlarının düşmesi, kadınların eğitim oranlarının artması gibi gelişmelerle birlikte kadınların geleneksel rollerden daha farklı rollere yönelmeleri, çalışma hayatında daha fazla yer almaları söz konusu olmuştur⁴. Toplumsal cinsiyet konusunda yaşanan bu gelişmeler, çalışmanın önemini meydana getirmektedir.

¹ Anahit Coşkun ve Resmiye Özdilek, “Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sağlığa Yansıması ve Kadın Sağlığı Hemşiresinin Rolü”, **Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi**, 9 (3), 2012, s.32.

² Fatma Nalbant ve Tuğrul Korkmaz, “Feminist Teori Temelinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Türkiye Bağlamında Değerlendirilmesi”, **Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi**, 5 (2), 2019, s.165.

³ Ersan Ersoy, “Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği: Malatya Örneği”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 19 (2), 2009, s.210.

⁴ Fatih Keskin ve Aycan Ulusan, “Kadının Toplumsal İnşasına Yönelik Kuramsal Yaklaşımlara Dair Bir Değerlendirme”, **Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, 26, 2016, s.

1980 Türkiye'sine doğru ilerlerken gelişen kadın hareketi ile toplumsal cinsiyet kalıplarını sorgulamaya başlayan kadın ataerkil değerlere karşı önemli bir ideolojik saldırı başlatmıştır. 1980 sonrası kadın hareketi kamusal ve özel arasındaki belirgin ayrımın sorgulanmasını politik mücadele ekseninde ele almıştır⁵. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın ve erkeklerin toplumda üstlendiği rolleri hangi açılardan sorguladığı sorusuna yanıt niteliği taşıyan bu hususlar aynı zamanda çalışmanın önemi kapsamında kendisine yer edinmiştir.

Kadınlara yüklenen belirli kalıplar, siyaset alanında kendisini göstermektedir. Kadınların ve erkeklerin cinsiyetlerine dayalı olarak sahip oldukları farklılıklar, siyasette erkeklerin egemen olmasını beraberinde getirmektedir. Kadınlar sayıca dünya nüfusunun yarısını oluştursa da ekonomik ve sosyal açıdan daha düşük düzeyde kalmaları sebebiyle siyasette de ayrımcılığa uğramaktadır⁶. Böylece erkeklerin siyasi parti kadrolarında daha yüksek oranda yer almaları ve daha önemli görevleri üstlenen taraf konumuna gelmeleri söz konusu olmaktadır. Kadınlar erkeklerin yaptığı işlerin aynısını yapabilmelerine karşın fırsat eşitsizliği sebebiyle erkeklerin gerisinde kalmaları çalışma kapsamında sorgulanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkekler arasındaki toplumsal ve kültürel farklılıklara dayalı beklentiler ve rollerle ilgilidir⁷. Toplumsal cinsiyet, yoğun bir şekilde araştırılan bir konu olduğu için konuyla ilgili teoriler geliştirilmesi olağan bir durumdur. Toplumsal cinsiyet kapsamında biyolojik kuram, sosyal öğrenme kuramı, bilişsel gelişim kuramı, psikanalitik kuram, toplumsal cinsiyet şeması kuramı yaygın olarak bilinenler arasındadır ve çalışmada araştırılmaktadır.

Biyolojik kuram, çocukluk döneminden başlayarak kadın ve erkekler arasındaki davranış farklılıklarının olduğunu savunmaktadır. Toplumsal cinsiyet kuramlarından biyolojik kuramda kadınlara annelik ve ev işleri uygun görülürken iken erkeklere ev dışında çalışma rolleri biçilmiştir. Kadınla erkek arasında biyolojik farklılıklara dayanan ayrımlar, biyolojik kuramın öne çıkan yönleri arasındadır⁸. Çocukluk döneminden

⁵ Gözde Toprakçı Alp, "Türk Dünyasında Kadın Hareketleri", **Uluslararası Türk Dünyası Stratejileri Araştırmaları Kongresi**, 2019, s.97.

⁶ Özgür Güldü ve Müge Ersoy Kart, "Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 64 (3), 2010, s.100.

⁷ Senem Kurt Topuz ve Hülya Erkanlı, "Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın ve Erkeğe Atfedilen Anlamların Metafor Yöntemiyle Analizi", **Alternatif Politika Dergisi**, 8 (2), 2016, s.303.

⁸ Tolga Akalın ve Rahime Baş, "Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Sanatçılara Yansıması", **Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi**, 2 (2), 2018, s.114.

itibaren yakın çevre ve toplumda hakim olan kültürden öğrenilen şeyler, sosyal öğrenme kuramının temelini oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyet kuramlarından sosyal öğrenme kuramı, çocukluktan itibaren öğrenilenlerin bireyin düşünce yapısının yanında tutum ve davranışlarını etkilediği düşüncesi dile getirilmektedir⁹.

Erken dönem çocukluktan başlayarak çocukların gelişim sürecinde toplumsal cinsiyet rollerinin şekillendiği düşüncesini dile getiren bilişsel gelişim kuramında çocukların 7 yaşına kadar cinsiyet rollerini öğrendikleri ve bu dönemden sonra değişim gerçekleşmeyeceği ifade edilmektedir. Çocukluk döneminde öğrenilen roller, toplumsal cinsiyet kuramlarından bilişsel gelişim kuramının temelini oluşturmaktadır ve çocuğun belirli öğrenme aşamalarından geçmesinin ardından cinsiyet konusunda bir değişim olmayacağı dile getirilmektedir¹⁰. Psikanalitik kuram, çalışma kapsamında incelenen toplumsal cinsiyet kuramlarından bir diğeridir. Çocukların 0-1,5 yaş arası, 1,5-3,5 yaş arası, 3-5 yaş arası, 5-13 yaş arası, 13 yaş sonrası olacak şekilde cinsiyet rollerinin geliştiği psikanalitik kuram tarafından savunulmaktadır. Gelişim dönemlerine göre toplumsal cinsiyet rolleri konusunda farklı yönelimlerin olduğu düşüncesi, psikanalitik kuram için ayırt edici özelliklerden birisidir¹¹. Kadınlar ve erkekler arasındaki toplumsal ve kültürel farklılıklara dayalı rollerle ilgili olan toplumsal cinsiyet, araştırmacılar tarafından farklı yaklaşımlarla incelendiği için konuyla ilgili kuramlar ortaya çıkmıştır. Çalışma kapsamında toplumsal cinsiyet kuramlarının ayırt edici yönleri, öne çıkan nitelikleri açısından değerlendirilmesi şeklinde ilerleme kaydedilmektedir.

Toplumsal cinsiyet, akademik çalışmalarda yoğun şekilde incelenen bir konu niteliği taşımaktadır. Akademide toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde yapılan çalışmalarda beden ve toplumsal cinsiyet ilişkisi, din ve toplumsal cinsiyet ilişkisi, feminizm bakış açısıyla toplumsal cinsiyet, aile ve toplumsal cinsiyet ilişkisi, annelik rolleri ve toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet ve siyaset gibi konulara odaklanılmaktadır. Toplumlarda hakim olan kültürün toplumsal cinsiyet açısından etkileri akademide toplumsal cinsiyet konusunda yapılan çalışmaların odak noktası

⁹ Özlem D. Gümüş, "Toplumsal Cinsiyet Sosyalleşmesine İlişkin Kuramlar", **Türk Psikoloji Bülteni**, 2006, s.92.

¹⁰ Lütüye Özdemir, Burcu Batga ve Bekir Uçar, "Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Etkileyen Demografik Niteliklerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, 10 (24), 2019, s.215.

¹¹ Pelin Vargel Pehlivan, "Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar: Bir Literatür Taraması", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 16 (31), 2017, s.508.

arasında gösterilmektedir. Ayrıca geçmişten bugüne toplumsal cinsiyetin gelişiminde etkili olan konuların üzerinde durulduğu görülmektedir¹².

“Toplumsal cinsiyet teorileri kapsamındaki çalışmalar, özellikle 1960’lardan itibaren başta kadınlar olmak üzere kişilerin cinsiyet ayrımcılığı yapılmaksızın toplumda yer alabilmesi için verilen mücadelelerin araştırmalara yansımaları olarak düşünülebilir. 1970’li yıllarda ‘feminist’ hareket ve kadın erkek eşitliği (gender) üzerinden yürütülen çalışmalar, 1990’lı yıllarda queer haklarının savunusunun dahil edilmesi çalışmalarla alana yeni bir perspektif gelmiştir. Bu tartışmaların esasında yatan, farklı ırk, sınıf, din, kültür, cinsellik ve milletten gelen daha ziyade kadınların ve eşcinsellerin üzerinde kurulmuş olan baskının, çeşitli formlarda ortaya çıkışlarını ve nedenlerini gösteren bir çalışma alanı olmasıdır”¹³.

Kadınların yerel yönetimlerde görev almaları ve kadınları temsil etmeleri, demokratik açıdan gelişme kaydedildiğini göstermekle birlikte ulusal siyasette de önemli görevlere gelmeleri açısından fayda sağlamaktadır¹⁴. Kadınların çalışma hayatında daha fazla yer almaya başlaması, ekonomik açıdan özgürlüklerini kazanması gibi etkenlerle siyaset alanında daha fazla görülmeye başlamasına karşın yerel yönetimlerde henüz istenen düzeyde kadının varlığından bahsedilmesi güçtür. Yerel yönetimlerde kadınlar, belediye başkanlığı görevini daha sınırlı olarak üstlenmekte iken il genel meclisi üyeliği gibi görevlerde daha yoğun şekilde yer almaktadır. Bu da toplumsal cinsiyetin yerel yönetimler yansımaları kapsamındadır.

Türkiye’de ve dünyada kadınların yakın geçmiş dışında siyasete dahil olmadığı bir düzen hakim olmuştur. Kadın hareketlerinin gelişmesine paralel olarak kadınların yerel yönetimlerde yer edinmeye başlamaları ve varlıklarını giderek artırmaları söz konusu olsa da kadınların yerel yönetimlerde önemli görevlere gelmelerini engelleyen yaklaşımın terk edildiğini söylemek güçtür. Türkiye’de en son 2019 yılında yapılan yerel seçimlerde kadın belediye başkanı oranı ve il genel meclisi oranı yaklaşık yüzde 3, belediye genel meclisi üyesi oranı ise yaklaşık yüzde 10 olarak gerçekleşmiştir¹⁵. Bu rakamlar kadınların yerel yönetimlerde temsil edilmesine dair toplumsal cinsiyetin etkili

¹² Feryal Saygılıgil, **Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları**, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları, 2015, s.6.

¹³ Şeyma Ersoy Çak, “Toplumsal Cinsiyet ve Müziğe Dair”, **Etnomüzikoloji Dergisi**, 1 (1), 2018, s.69.

¹⁴ Aziz Belli, “Yerel Yönetimlerde Kadın Temsili ve Yerel Demokrasi”, **Yasama Dergisi**, 31, 2017, s.81.

¹⁵ Sezgin Sezgin, “Yerel Siyasette Kadın Temsili: 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri Kırklareli İli Örneğinde Bir Değerlendirme”, **Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 8 (2), 2010, s.29.

olduğunu destekler niteliktedir. Gelişmiş ülkelerde bu oranlar daha yüksek olsa da yine de erkek egemen sistemin sürdüğü bilinmektedir. Yapılması tasarlanan inceleme ile birlikte Türkiye'de ve dünyada yerel yönetimlerde kadınların varlığı konusunda kıyaslama yapılabilecek bilgilere ulaşılması hedeflenmektedir.

Bu araştırmanın temel amacı Türkiye'de yerel yönetimlerde kadınların siyasete katılımını değerlendirmek olarak belirlenmiştir. Türkiye'de kadınların yerel yönetimlerde siyasete katılımlarının toplumsal cinsiyet eşitliği açısından incelenmesi, çalışmanın öncelikli amaçları arasında yer almaktadır.

Araştırma gereğince Türkiye'deki farklı belediyelerde görev yapan 4 kadın belediye başkanı ile mülakat yöntemiyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler covid-19 pandemi dönemi koşulları sebebiyle online ortamda yapılmıştır. Araştırma gereğince; Akyurt Belediye Başkanı Hilal Ayık, Balçova Belediye Başkanı Fatma Çalkaya, Bozkurt Belediye Başkanı Birsen Çelik ve Pazaryeri Belediye Başkanı Zekiye Tekin ile görüşülmüştür.

Kadın belediye başkanlarına yöneltilecek olan araştırma soruları aşağıda sıralandığı gibidir:

1. Siyasete olan ilginiz nasıl başladı?
2. Siyasete aktif katılma kararını ne zaman ve nasıl aldınız?
3. Ailenizin ve yakın çevrenizin siyasete aktif katılım kararınıza tepkileri ne oldu?
4. Parti içerisindeki ilk göreviniz neydi?
5. Sizce kadınların düşünce ve beklentileri siyasi partiler tarafından yeterince dikkate alınıyor mu?
6. Türkiye'de siyasette erkek egemen değerlerin hakim olduğu konusunda ne düşünüyorsunuz?
7. Türkiye'de kadınlar siyasette karar alma süreçlerinde etkili olabiliyor mu?
8. Sizce Türkiye'de kadınların yerel siyasete katılmasını sınırlandıran faktörler nelerdir?
9. Size göre mevcut siyasi düzenin temel sorunu siyasetin içerisindeki kadın sayısı mı yoksa kadınların doğadan aldığı duygusallığını

siyasete veya yönetim ilişkilerine taşımada engellerle karşılaşması mı?

10. Türkiye'de toplumsal cinsiyet rollerinin siyasette kadınların ötekileştirilmesine neden olduğu düşüncesine katılıyor musunuz? Bu konudaki eleştirileriniz nelerdir?
11. Cinsiyetten soyutlanmış siyaset konusundaki fikirleriniz nelerdir? Türkiye'de bunun gerçekleşmesi sizce mümkün mü?
12. Aktif siyasete dahil olduktan sonra kadınlık ile siyaset arasında tercih yapmak zorunda hissettiniz mi? Kadınların siyasete katılımı ile kıyafet, davranış ve söylemlerinin siyasi arenanın dayattığı erkeksi kalıplar içine girdiğini düşünüyor musunuz?
13. Yerel yönetimlerde kadınların siyasete katılımının artmasında siyasi partilere hangi görevler düşmektedir?
14. Kota uygulamasının kadınların yerel yönetimlerdeki temsilini artırmak için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
15. Türkiye'de kadınların yerel siyasette yükselmesinin önündeki engeller nelerdir?
16. Türkiye'de kadınların yerel siyasete katılımını artırmak için ne gibi önerilerde bulunursunuz?
17. Toplumsal cinsiyet, kadınların siyasete katılımı, siyasette temsilde eşitlik konularında Türkiye'de siyasetin işleyişinde eleştirdiğiniz noktalar nelerdir?
18. Eklemek istediğiniz bir şey var mı?

Aktif olarak belediye başkanlığı görevini sürdüren kadın belediye başkanlarının bu sorulara verecekleri yanıtlar, çalışmanın özgün değerini oluşturur ve çalışmayı önemli hale getirmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde toplumsal cinsiyetle ilgili kavramsal çerçeve hakkında bilgiler yer almaktadır. Öncelikle doğuştan gelen ayrım dişilik ve erillik açısından inceleme yapılmakta, ardından toplumun atfettiğı ayrım ve toplumun biçtiğı roller kadınlık ve erkeklik rollerine yönelik açıklamalar getirilmektedir. Toplumsal cinsiyetle ilgili kavramsal çerçeve gereğince toplumsal cinsiyet kuramları ayrıntılı bir

şekilde değerlendirilmektedir. Toplumsal cinsiyet kuramları kapsamında biyolojik kuram, sosyal öğrenme kuramı, bilişsel gelişim kuramı, psikanalitik kuram, toplumsal cinsiyet şeması kuramı ele alınmaktadır. Birinci bölümde kadının rızası erkeğin hakimiyeti ataerkilliğin araştırılmasının ardından toplumun ikinci cinsi kadın konusu açıklanarak ilerleme kaydedilmektedir.

Türkiye'de Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadın hareketinin tarihsel seyri ve yerel yönetimlerde kadın ikinci bölümde araştırılmaktadır. Türkiye'de kadın hareketinin tarihi seyri Cumhuriyetin ilk yıllarında kadın hareketleri, 1940-1960 yılları arasında kadın hareketleri, 1960-1980 yılları arasında kadın hareketleri, 1980'lerde kadın hareketleri, 1990'larda kadın hareketleri, 2000'lerin başından günümüze kadın hareketleri şeklinde araştırılmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümü içerisinde ayrıca yerel yönetimlerde kadın konusu incelenmektedir. Yerel yönetim kavramının açıklanmasının ardından yerel yönetimlerde kadınların siyasal hak kazanımları hakkında değerlendirmelere yer verilmektedir. Yerel gündem 21, kent konseyi kadın meclisleri araştırmasının ardından temsilde adalet, seçimlerde kota uygulaması ile ilgili açıklamalar yapılmaktadır. Böylece kadınların Türkiye'de geçmişten bugüne yerel yönetimlerdeki varlığı ortaya koyulmaktadır.

Akyurt Belediye Başkanı Hilal Ayık, Balçova Belediye Başkanı Fatma Çalkaya, Bozkurt Belediye Başkanı Birsen Çelik ve Pazaryeri Belediye Başkanı Zekiye Tekin'in katılım gösterdiği araştırma, çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde araştırmanın amacı, araştırma soruları, araştırma yöntemi, evren ve örneklem, verilerin analizi başlıkları altında açıklamalar getirilmektedir. Araştırmada ulaşılan bulgular, araştırmanın amaçlarına göre olacak şekilde her bir soru için ayrıntılı bir biçimde yorumlanmaktadır.

Bu çalışma ile birlikte Türkiye'de kadın belediye başkanlarının yerel yönetimlerde kadının siyasete katılımları konusunda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yansımalarının ne düzeyde farkında olduklarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmada ulaşılan sonuçların tartışılması ve sonuçlara ilişkin öneriler getirilmesi ile birlikte çalışma tamamlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TOPLUMSAL CİNSİYET İLE İLGİLİ KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle biyolojik ve toplumsal cinsiyet kavramları arasındaki ayrıma değinilecek, daha sonra toplumsal cinsiyet rollerine yer verilecektir. Ardından toplumsal cinsiyet bağlamında genel kabul görmüş beş temel kuramdan söz edilecektir. Akabinde geçmişten günümüze dünyadaki birçok toplumda yaygın olarak görülen ataerkil toplum yapısına ve kadının toplumdaki ve siyasetteki yerinden bahsedilecektir.

1.1. Doğuştan Gelen Ayrım: “Dişi”lik ve “Eril”lik

Kültürel bir nosyon olan cinsiyet, biyolojik olmaktan ziyade psikolojiktir. Zira Millett’e göre “kadınların adet dönemi rahatsızlıkları dahi kültürel ve psikosomatik kökenlidir”.¹⁶ Bir insanın cinsiyetinin belirleniminin anne rahminde olduğu ve dolayısı ile biyolojik bir temele dayandığı öngörülmektedir. “Bireyin “dişi” veya “eril” hangi cins içinde dünyaya geleceğinin biyolojik belirleyicisi, anne ve babasından aldığı kromozom sayısına bağlıdır”.¹⁷ Toplumsal cinsiyet ile ilgili çalışmalarda, doğuştan gelen ve bireyin en doğal özelliklerinin temelinde yer alan cinsiyet (sex) kavramının, bedenin ince-kalın, güçlü-güçsüz, doğuran-doğurtan gibi özellikleri ile sınırlı olduğu görüşü öne sürülmektedir.¹⁸ Bu noktada Wollstonecraft, biyolojik cinsiyetin, dişi cinsin kadınlık gibi toplumsal bir “öteki” kategorisine hapsedilmesinden ziyade her iki cinsi (dişi ve eril) de içine alacak kapsayıcılığa sahip olan “insanoğlu” sınıfına dâhil edilmesi anlamına tekabül ettiğini savunmaktadır.¹⁹ Başka bir ifade ile biyolojik bir altyapıya

¹⁶ Kate Millett, **Cinsel Politika**, Çev: Seçkin Selvi, 2. Basım, Payel Yayınları, İstanbul, 1987, s.85-87.

¹⁷ Vehbi Bayhan, “Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet”, **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Yıl:16, Sayı:63, Ankara, 2012, s.147.

¹⁸ Orhan Bingöl, Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi** 16, Özel Sayı I, 2014, s.108-109.

¹⁹ Mary Wollstonecraft, **Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi**, Çev: Deniz Hakyemez, VI. Basım, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019, s.11.

sahip olan cinsiyet, bedenin yalnızca fiziki özellikleri ile sınırlı kalmakta, dişi ve eril arasındaki şiar insanoğlunun doğasının ötesine geçmemektedir.

Dolayısıyla gerçek manada cinsiyet farklılığı, hücrelerdeki cinsiyet belirleyicisi olan kromozomlardan ve onun belirgin farklılıklarından başka bir olgu değildir.²⁰ Zira biyolojik cinsiyet, söz konusu kromozomların yapı ve işlev farklılığından kaynaklı ayırmadan başka bir kavram değildir. Sonuç olarak cinsiyet, hayatın içinde öğretilmemiş ve öğrenilmemiş bireyin doğumuyla gelen ve yalnızca fiziki farklılıkları kapsayan bir kavramdır.

1.2. Toplumun Atfettiği Ayırım: “Kadınlık” ve “Erkeklik”

Toplumsal cinsiyet eşitliğini siyasi iktidar perspektifinden inceleyen Akal, “toplum tarafından kadına atfedilen cinsiyet özellikleri ve yine toplumun kadına dayattığı ve tabii olarak lanse edilen zayıflık ibarelerinin kadınlara öğretilen sosyal davranış biçimlerinden ibaret olduğunu” savunmaktadır. Akal’a göre “kadına öğretilen sosyal davranış biçimleri doğuştan gelen fiziki ve zihinsel eşitsizliğin yansıması gibi görünse de söz konusu eşitsizliği yaratan toplumdur”.²¹ İnsan doğasından gelen ve biyoloji temelli bir yapıya sahip olan cinsiyet sosyal alandaki karşılığı, İngilizce *gender* kelimesine tekabül eden toplumsal cinsiyeti Smith, “*kültürel* bir süreç” olarak yorumlamaktadır. Smith toplumsal cinsiyeti, “erken çocukluk dönemi mağduriyetleri veyahut bir toplumun gelenekleri ile belirlenen insan doğası oluşumu” olarak tanımlamaktadır. Diğer bir deyişle “toplumsal cinsiyet, “sosyal” bir eser ve tamamen yapay bir insanlık oluşumudur.”²² Dolayısıyla bu düşünceden yola çıkılarak biyolojik farkı ifade etmek üzere kullanılan eril ve dişi ayırımı ile toplumsallaşma sürecinin ürünü olan kadın ve erkek ayırımının aynı noktaya tekabül etmediği sonucuna ulaşılabilir. Zira “cinsiyet (sex), yalnızca eril ve dişi bedenin ayırt edici özelliklerini ifade ederken; toplumsal cinsiyet (gender), bireyin toplumdaki konum ve statüsünü ifade etmekte ve bireyin doğumundan itibaren, tüm yaşamını ve fikri alt yapısını şekillendirmektedir.”²³ Bireyin içine doğduğu toplum, dişiyi kadın; erili ise erkek yaparak bireye toplumsal

²⁰ Zehra Yaşın Dökmen, **Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar**, 9. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2018, s.24.

²¹ Cemal Bali Akal, **Siyasi İktidarın Cinsiyeti**, İmge Kitabevi, Ankara, 1994, s.22-23.

²² Steven G. Smith, **GenderThinking**, TempleUniversityPress, Philadelphia, 1992, s.15.

²³ Bingöl, a.g.m., s.109.

anlam ve rol yükler. Böylelikle fizyolojik bir nosyon olan cinsiyet, sosyal ve kültürel bir olgu haline getirilerek toplumsal cinsiyet şeklinde tezahür eder.

Sosyo-kültürel bir inşa sürecinin ardından toplumsal bir kavram olarak karşımıza çıkan cinsiyet, toplumsal cinsiyet bağlamında bireyi feminen veya maskülen olmak üzere iki farklı karakterde kategorize eden psiko-sosyal özellikler olmuştur.²⁴ Söz konusu özellikler ise toplumun bireye atfettiği cinsiyet rollerine karşılık gelir ki bu rollerden kadınlık ve erkeklik konumları doğar.

Toplumsal cinsiyeti kavramsal olarak sosyolojiye kazandıran AnnOakley, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımını “‘Cinsiyet’ (sex) biyolojik erkek-kadın ayrımını anlatırken, ‘toplumsal cinsiyet’ (gender) erkeklik ile kadınlık arasındaki buna paralel ve toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır” cümlesiyle açıklar.²⁵ “Feminist Tarihin Peşinde” kitabının yazarı Scott ise toplumsal cinsiyeti tanımlarken, “cinsiyetli bir bedene zorla yüklenen toplumsal bir kategori” ifadesine yer vermektedir.²⁶ Tina Chanter, modern toplumsal cinsiyet tartışmalarının kapısını araladığı “Toplumsal Cinsiyet” kitabında toplumsal cinsiyetin insan oluşumu doğasını vurgulamak adına onun kültürün içinde bedene yüklenen dinamik yapısına dikkatleri çekerek mutlak bir ‘feminenlik’ ya da ‘maskülenlik’ kavramlarından bahsedilemeyeceğinin altını çizmiştir.²⁷ Henüz kendisinin dahi farkında olmayan küçük bir çocuğa toplumun giydirdiği cinsiyet kıyafetini Fine ise “toplumsal cinsiyet, küçük bir çocuğun dünyasında başından beri diğer her şeyin önüne geçen sosyal kategori” ifadeleri ile tanımlamaktadır.²⁸ Nitekim rahimde başlayan dişi erkek ayrımı, kıyafetlerle oyuncaklarla ve davranış kalıplarıyla toplumda kadın-erkek ayrımına dönüştürülmekte ve hayatın cinsiyete göre biçilmiş rollerden oluşan tiyatro metni gibi sahnelenmesi beklenilmektedir.

1.3. Toplumsal Cinsiyet Roller

“Toplumsal beklentilerin bireyde davranış olarak ortaya çıkması” anlamına gelen rol kavramı, sosyolojide bireylerin bulundukları yeri, sorumluluklarını ve diğer

²⁴ Bayhan, a.g.m., s.153.

²⁵ Ann Oakley, **Sex, Gender and Society**, Temple Smith, Londra, 1972, s.115.

²⁶ Joan W. Scott, **Feminist Tarihin Peşinde**, Der: Fahriye Dinçer, Özlem Aslan, bgst Yayınları, İstanbul, 2013, s.68.

²⁷ Tina Chanter, **Toplumsal Cinsiyet**, Çev: Mehmet Erguvan, Fol Yayınları Ankara, 2019, s.14.

²⁸ CordeliaFine, **Toplumsal Cinsiyet Yanılsaması**, Çev: Kıvanç Tanrıyar, Birinci Baskı, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2011, s.239.

insanlara karşı sergiledikleri davranışları kapsamaktadır. Birey, yaşamı içinde birden fazla role sahiptir. Örneğin bir insan aynı anda öğretmenlik, doktorluk, karılık, kocalık, annelik, babalık gibi rolleri üstlenebilir.²⁹ Bireylerin belirli yapılar içerisinde sergiledikleri davranışları³⁰ tanımlamak için kullanılan rol kavramının toplumsal cinsiyet boyutu ise “toplumun erkek ve kadından cinsiyet temelli beklentilerinin en açık tarifidir”.³¹ Rol kavramının söz konusu boyutunun ana ayrımı ise “kadınlık” ve “erkeklik” rolleridir ve dolayısıyla toplumsal cinsiyet rolleri toplumun beklentilerinden öte bir olgu değildir.³² Başka bir ifade ile toplumsal cinsiyet rolleri “eve ekmek getiren erkek ile ev işlerini yapan kadın”³³ ifadesiyle tanımlanan cinsel iş bölümünün tam karşılığıdır.

Toplumun doğumundan itibaren bireye yüklediği cinsiyet rollerine eleştiri olarak Bayhan, yeni doğan bebeğe doğadaki diğer canlılardan esinlenerek verilen isimlerin dahi toplumun kadın ve erkekten beklediği toplumsal cinsiyet rollerini çağrıştırdığına dikkat çekmektedir:

Gücün, cesaretin ve hâkimiyetin simgesi olan Arslan, Kartal gibi isimler erkeğe atfedilirken, toplumun kırılğan ve itaatkâr olmasını beklediği kadının ismi Çiçek, Papatya, Narin olmalıdır. Doğumla beraber başlayan toplumsal cinsiyet rolü zorunlulukları çocukluk döneminde de devam eder. Eril cinsin “erkekliği” kutlamalarla (Türk toplumundaki sünnet gibi) ilan edilirken dişi cinsin bedensel gelişimi sessizce geçer. Henüz kendi benliğinin dahi farkında olmayan çocuk, anne ve babasının ev içindeki iş bölümünden ve okuldaki kadın öğretmen ve erkek okul müdürü ayırımından cinsiyetinin kalıpları içine hapsolür.³⁴

Böylelikle birey olarak dünyaya gelen çocuk, hayatının tamamını kadın ya da erkek olarak toplumsal cinsiyet rollerinin dayatmalarını yerine getirme zorunluluğu içinde geçirmeye mahkûm bırakılır. Serpil Sancar, toplumsal cinsiyet rolleri eleştirisini

²⁹ Pelin Haymana, “Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Kadınların İyilik Hali Algısı ile İlişkisi” Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s. 16-17.

³⁰ Hülya İncekul, **Kadın Kimliğinin Algılanmasında Medyanın Rolü**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s.24.

³¹ Deniz Coşan Eke, “The Changing Perceptions Of Gender Roles Among Two Cohorts Of Women: A Study In”, Orta Doğu Teknik Üniversitesi **Sosyal Bilimler Enstitüsü** Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006, s.15.

³² Raewyn W. Connell, **Toplumsal Cinsiyet ve İktidar**, Çev: Cem Soydemir, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1998, s.78-80.

³³ Marshall, a.g.e., s.98.

³⁴ Bayhan, a.g.m., s.156-157

“toplum kadına, bir erkeğe eş olmak, çocuklarına anne olmak gibi yalnızca evin içinde görevler verirken erkek ise daima kurucu iktidar rolünü üstlenir. Yasayı erkek yapar, devleti erkek kurar, iktidar erkektir... Kadın ise aile kurar, aileyi bir arada tutar, erkeğin kurallarına uyar, onun hâkimiyetine rıza gösterir”³⁵ cümleleri ile ifade etmektedir.

Toplumdaki kadın-erkek ayrımının/eşitsizliğinin doğurduğu toplumsal cinsiyet rolleri, farklı düşünürlerin yazılarında da tezahür etmiş ve “Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi” kitabının yazarı Mary Wollstonecraft, “kadın-erkek cinsleri arasındaki rol dağılımında her birinin (Rousseau, Dr. Fordyce, Kant) ortak paydası ise hükmeden erkek, itaat eden kadın olmuştur” cümlesi ile filozofların cinsiyetçi tutumlar içerisinde olduğunu iddia etmiştir. Wollstonecraft bu iddiasını güçlendirmek adına, Rousseau’nun erkeğin kadınsız yaşayabileceği ancak kadının erkeksiz yaşayamayacağı düşüncesine değinmektedir. Zira Rousseau’ya göre erkek, kadına yalnızca arzuları noktasında muhtaçken kadın, arzularının yanında bir de ihtiyaçlarını karşılama ve dolayısıyla hayatını idame ettirme noktasında da muhtaçtır. Rousseau’da doğanın insan için var olduğu gerçeğinin ötesinde kadının erkek için var olduğu varsayımı söz konusudur. “Erkeğin özüne aklı, gücü ve hükmetmeyi yerleştirmesi, özgür olmaması gerektiğini savunduğu kadının özüne ise itaati ve erkeğe hizmet etme” görevini yerleştiren Rousseau’nun cinsiyetçi yaklaşımı Wollstonecraft tarafından bir kez daha eleştirilmektedir.³⁶ “Kadını doğanın erkeğe tahsis ettiği bir nesne”ymiş gibi gören Dr. Fordyce ise Wollstonecraft’ın eleştirdiği bir başka filozoftur. Wollstonecraft’a göre Fordyce, “kadını, süslü cümlelerle “namus” kavramı ile özdeşleştirerek erkeğin koruma rolünün nesnesi yerine koyar ve kadını tümüyle erkeğin varlığına ve korumasına muhtaç bırakır”. Dr. Fordyce’u Wollstonecraft’ın gözünde cinsiyetçi yapan nokta ise “sevgiyi hak eden yumuşak başlılığı, hassaslığı, güzelliği ve itaati yüklediği kadını saygıyı hak eden akıl ve kavrayış gücünden yoksun bırakmış” olmasıdır.³⁷ Filozofların cinsiyetçi yaklaşımlarının bir diğer örneği kadının toplumdaki rolünü iki ilkeyle açıklayan Immanuel Kant olarak gösterilmektedir. Kant’a göre “kadının varlığının birinci nedeni doğurganlığı ile insan türünün varlığını devam ettirmektir ki bu doğurganlık onu korkak bir hale getirerek erkeğin korumasına muhtaç bırakır”. Cinsiyetçi tutumu dolayısıyla eleştirilen Kant, “kadının ikinci rolünü ise erkeğe hizmet” olarak tanımlar ki “bu da

³⁵ Serpil Sancar, **Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti**, 4. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017, s.305-310.

³⁶ Wollstonecraft, a.g.e., s.119-127

³⁷ Wollstonecraft, a.g.e., s.127-139.

kadının erken olgunlaşıp toplumun gelişmesinde araç olmasını gerekli kılar”.³⁸ Sonuç olarak Rousseau ve Dr. Fordyce gibi Kant’ta da kadın, erkeğin arkasını toplama rolünü üstlenmekle yükümlüdür.

Kadın ve erkek rolleri öylesine keskin bir çizgi ile ayrılmıştır ki bu roller çocuk isimlerinden oyuncaklara, kıyafetlerden meslek seçimine, davranışlardan duygulara gerek kamusal alanda gerek özel alanda yaşamın her anında doğanın değişmez kanunlarıymışçasına benimsenmiştir. Dolayısıyla ister kadın olsun ister erkek toplumdaki her birey, tüm yaşamı boyunca söz konusu toplumsal cinsiyet rollerinin içinde sıkışıp kalmak zorunda bırakılmıştır. Toplum, kadın ve erkek cinslerine hayatın her alanında eşit düzeyde yükselme olanağı tanımamış, iki cinsiyeti de doğumundan ölümüne uzanan kamusal alandan özel alana, sosyal yaşamdan aile hayatına kadar cinsiyet temelli eşitsiz bir rol yükü altında bırakmıştır.

1.4. Toplumsal Cinsiyet Kuramları

Toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkekler arasındaki toplumsal ve kültürel farklılıklara dayalı beklentiler ve rollerle ilgilidir³⁹. Toplumsal cinsiyet, yoğun bir şekilde tartışılan konulardan birisi olduğu için toplumsal cinsiyet hakkında çok sayıda kuram geliştirilmiştir. Çalışmanın bu kısmında toplumsal cinsiyet kuramlarına dair biyolojik kuram, sosyal öğrenme kuramı, bilişsel gelişim kuramı, psikanalitik kuram, toplumsal cinsiyet şeması kuramı hakkında açıklama getirilmektedir.

1.4.1. Biyolojik Kuram

Biyolojik kuram, insanların davranışlarını araştıran en eski yaklaşımlardan bir tanesidir. Biyolojik kuramda kadınlar ve erkeklerin doğuştan gelen özelliklerine paralel olarak toplumdaki rollerinin şekillendiği savunulmaktadır. Biyolojik kuramda kadın ve erkekler; hormonlar ve üreme organları ile değerlendirilir. Başka bir deyişle bu unsurlar etrafında kadın ve erkeklerin toplumdaki rollerine dair beklentiler gelişmektedir. Biyolojik kurama göre kadınlar erkeklere göre daha güçsüzdür ve daha pasif bir

³⁸ Aliye Kovanlıkaya, “Kant’ta Cinsiyet Farklılığı”, (Der: Zeynep Direk), **Cinsiyetli Olmak Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar**, Yedinci Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2019, s.14-16.

³⁹ Senem Kurt Topuz ve Hülya Erkanlı, “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın ve Erkeğe Atfedilen Anlamların Metafor Yöntemiyle Analizi”, **Alternatif Politika Dergisi**, 8 (2), 2016, s.303.

konumdadır. Çocukluk döneminden başlayarak kadın ve erkekler arasındaki davranış farklılıklarının olduğu, biyolojik kuramın savundukları arasında yer almaktadır⁴⁰.

Toplumsal cinsiyet rollerini açıklayan biyolojik kuramda kadınlara çocuklara bakmak (annelik), temizlik yapmak gibi ev işleri yakıştırılmış, erkekler ise ev dışındaki işlere uygun görülmüştür. Biyolojik kuramda cinsiyete dayalı negatif ayrımcılıkların biyolojik olarak kadınla erkeğin farklı olmalarına dayandığı düşüncesi ön plana çıkmaktadır ve hayatın farklı evrelerinde bu düşünce dile getirilmektedir⁴¹.

Modern öncesi dönemde kadın ve erkek arasındaki farklılıklar biyologlar tarafından biyolojik özellikler ve bu özelliklere paralel olarak üstlenilen rollerle açıklanmıştır. Toplumsal cinsiyeti açıklayan kuramlardan biyolojik kurama göre biyoloji kader olarak kabul edilmektedir. Kadınların ev işleri ve annelik rollerini yerine getirmesi, erkeklerin ise çalışarak evi geçindirmesi biyolojik kuram gereğince uygun görülen rollerdir. Kadın ve erkek, beslenmek için ihtiyaç duyulan gıdanın temin edilmesi, tehditlerin giderilmesi ve güvenliği sağlanması, çocuk yetiştirilmesi gibi alanlarda farklı roller üstlenmektedir ve biyolojik kuramda bunun biyolojik özelliklerin bir getirisi olduğu düşüncesi dile getirilmektedir.⁴²

Dünyada 1800'lü yıllar içerisinde biyolojik kuram kapsamında nörolojik altyapıyla ilgili olarak araştırmaların yoğunlaştığı bilinmektedir. Beyin ağırlığının kadın ve erkeklerde farklı olduğunu savunan araştırmalar (örneğin George Romanes tarafından 1887 yılında yapılan araştırma), beyin ağırlığı ile zekâ arasında herhangi bir ilişki olmadığının ispat edilmesine kadar ilgi çekmiştir. Biyolojik kuramla ilgili olarak yapılan araştırmalarda odaklanılan hususlardan bir tanesi de hormonlar üzerinedir. Kadın ve erkeklerin farklı hormonlar salgılamaları, kadınlar ile erkeklerin davranışlarının farklılaştığı düşüncesinin gelişmesini beraberinde getirmiştir. Böylece toplumda kadınlar ve erkeklerin farklı roller üstlenmesi açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak bu yaklaşım da geçerliliğini kaybetmiştir. Gelineen noktada cinsiyetler arasındaki davranış ve rol farklılıklarının açıklanmasında biyolojik faktörlere dayalı olarak yapılan açıklamalar geçerliliğini yitirmiş durumdadır. Kadınların ve erkeklerin doğuştan gelen

⁴⁰ Fatih Keskin ve Aycan Uluşan, "Kadının Toplumsal İnşasına Yönelik Kuramsal Yaklaşımlara Dair Bir Değerlendirme", **Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, 26, 2016, s.52.

⁴¹ Tolga Akalın ve Rahime Baş, "Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Sanatçılara Yansıması", **Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi**, 2 (2), 2018, s.114.

⁴² Özgür Güldü ve Müge Ersoy Kart, "Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 64 (3), 2010, s.101.

biyolojik farklılıklar nedeniyle toplumda üstlendiği rollerin farklılaşması, beyin yapılarında veya hormonlardaki farklılıklar nedeniyle bilişsel işlevlerin de değiştiğine paralel olarak kadınların erkeklere göre daha zayıf oldukları düşüncesi, artık kabul görmemektedir.⁴³

Biyolojik kuramla ilgili olarak Edward Wilson ve David Buss gibi araştırmacıların yirminci yüzyılın son çeyreğinden itibaren yaptıkları araştırmalar ön plana çıkmakla birlikte geçmiş dönemlerde Noam Chomsky ve Jean Piaget'in biyolojik kuramın ortaya çıkmasında ve gelişmesinde katkı sağladıkları bilinmektedir.⁴⁴ Araştırmacılar, kadınların ve erkeklerin doğuştan gelen biyolojik özelliklerine paralel olarak birtakım sorunlarla mücadele etmeleri gerektiğini ve toplumdaki rollerin buna göre şekillendiğini dile getirmişlerdir. Bu düşünceye paralel olarak toplumsal cinsiyeti ele alan biyolojik kuram, farklı biyolojik özelliklere odaklanarak geçmişten itibaren açıklamalar yapmaya çalışmıştır.

1.4.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramına göre bireydeki içsel ve dışsal değişkenler cinsiyet rollerinin şekillenmesinde etkili olmaktadır. Çocukluk döneminde bireyin çevresinde yer alan modellerle olan etkileşimleri, davranışların gelişmesinde etkilidir ve gözlemler ile birlikte taklitler yapılması söz konusudur. Sosyal öğrenme kuramında çocukluk döneminden itibaren sosyal öğrenme geçmişinin biliş, tutum ve davranışları etkilediği savunulmaktadır.⁴⁵

Bu kuram, insan hayatında öğrenmenin sosyal açıdan etkilerini açıklamak adına ortaya koyulmuştur. Sosyal öğrenme kuramında çocukların gözlem yapma ve örnek alma ile ilgili davranışları ön plana çıkmaktadır. Sosyal öğrenme kuramına göre kitle iletişim araçları, çocuklarda cinsiyet rollerinin şekillenmesi sürecinde doğrudan etkisini göstermektedir. Sosyal öğrenme kuramının savunduğu konulardan bir diğeri de toplumların bireyci ya da toplulukçu olmasının, çocukların davranışlarının gelişiminde etkili olduğudur. Buna göre toplulukçu bir toplumda kadın ve erkekler için uygun görülen rol davranışları koyulmuş ve katı kurallar belirlenmiştir. Buna karşın bireyci

⁴³ Burcu Altın, "Kadınlarda Benimsenen Cinsiyet Rollerine Göre Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s.7.

⁴⁴ Keskin ve Ulular, a.g.e., s.51.

⁴⁵ Özlem D. Gümüş, "Toplumsal Cinsiyet Sosyalleşmesine İlişkin Kuramlar", **Türk Psikoloji Bülteni**, 2006, s.92.

toplumlarda ise kadın ve erkeklere yönelik cinsiyet rollerinin açık bir biçimde ifade edilmediği bilinmektedir⁴⁶.

Toplumsal cinsiyeti açıklayan sosyal öğrenme kuramında hayatın seyrinde kadınların ve erkeklerin tutumları ile davranışları farklı sosyal roller üstlenilmesiyle ilgilidir. Sosyal öğrenme kuramı, kadınların ve erkeklerin doğuştan gelen farklı özellikler sebebiyle değil hayatın farklı evrelerinde farklı sosyal yaşantıların etkisiyle farklı roller üstlendiklerini savunmaktadır. Dolayısıyla sosyalleşme konusundaki farklılıklara paralel olarak cinsiyetle ilgili farklılıklar kendisini göstermektedir. Toplumsal rollerin cinsiyete göre şekillenmesi, toplumsal cinsiyeti açıklayan sosyal öğrenme kuramı kapsamında değerlendirilmektedir. Schmitt, Diekman gibi araştırmacılar, toplumsal cinsiyeti sosyal öğrenme kuramıyla açıklamaya yönelik çaba sarf etmiş, yirmi birinci yüzyıla gelindiğinde toplumda erkeklerin kadınlara göre daha büyük bir güce sahip olduklarını belirtmişlerdir⁴⁷. Uzun yıllardır toplumda yerleşen ayrımcı uygulamaların devam ettiği, sosyal öğrenme kuramını inceleyen araştırmacılar tarafından da desteklenmektedir.

Çocukluk döneminden itibaren yaşanan deneyimler, sosyal öğrenme kuramı kapsamında önemli bir yere sahiptir. Çocukluk döneminde cinsiyete uygun şekilde davranışların sergilenmesi halinde çocuklar takdir edilmekte iken cinsiyete aykırı bir şekilde davranışlar sergilendiğinde ise çocuklar cezalandırılmaktadır. Haliyle çocuklar, ödüllendirilen davranışları tekrarlamaya yönelirken cezalandırılan davranışlardan ise kaçınmaya çaba göstermektedir. Sosyal öğrenme kuramına göre çocukluk döneminden itibaren bu yöndeki gelişmelere paralel olarak çocuklar cinsiyet rollerini öğrenmekte ve buna göre davranmaktadır. Toplumsal cinsiyeti açıklayan kuramlardan birisi olarak sosyal öğrenme kuramında toplum üyelerinin cinsiyet rollerini öğrenmesi; aile büyüklerinin (ebeveynler) yanı sıra yaşıtlar, medya ve öğretmenlerin etkisi altında gerçekleşmektedir⁴⁸. Sosyal öğrenme kuramında toplum içerisinde belirlenmiş olan sınırlara göre ortaya çıkan ve gelişen toplumsal cinsiyet rolleri, kuşaklar halinde devam ederek varlığını sürdürmektedir.

⁴⁶ Pelin Vargel Pehlivan, "Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar: Bir Literatür Taraması", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 16 (31), 2017, s.504.

⁴⁷ Güldü ve Kart, a.g.e., s.103.

⁴⁸ Altın, a.g.e., s.8.

Sosyal öğrenme kuramı, Albert Bandura tarafından geliştirilmiştir⁴⁹ ve bu toplumsal cinsiyet kuramında toplumsal cinsiyetle ilgili davranışların sonradan öğrenildiği üzerinde durmaktadır. Bu kuramda kadınlar ve erkeklerin toplum içindeki diğer kadınları ve erkekleri gözlemlemek suretiyle davranışlarının şekillendiği düşüncesi ön plana çıkmaktadır.

1.4.3. Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim kuramında, çocukların gelişimlerinin belirli bir seviyeye ulaşması ile birlikte toplumsal cinsiyet rolleri öğrenilmeye başlamaktadır. Erken dönemlerden itibaren gelişen öğrenilen roller, bilişsel gelişim kuramını açıklamada önemli bir yere sahiptir. Bilişsel gelişim kuramına göre çocuklar 2 ile 3,5 yaşları arasında cinsiyeti etiketleme dönemini geçirmektedir. 3,5 ile 4,5 yaş aralıkları ise cinsiyet kararlılığı dönemidir. 4,5 ile 7 yaş arasında ise çocuklarda cinsiyetin değişmezliği dönemi olarak ifade edilmektedir. Toplumsal cinsiyet kuramlarından bilişsel gelişim kuramına göre bu üç aşamadan geçildikten sonra cinsiyetin değişmezliği savunulmaktadır⁵⁰. Yani çocuklar 7 yaşına geldiklerinde cinsiyetleri ile ilgili rollerini kesin bir biçimde öğrenmekte ve bundan sonra değişim olmayacağı belirtilmektedir.

Toplumsal cinsiyeti açıklayan bilişsel gelişim kuramı Jean Piaget'in kuramını esas alan Lawrence Kohlberg tarafından geliştirilmiştir. Cinsiyet rollerinin gelişiminin üç ayrı döneminde geliştiği, Kohlberg tarafından geliştirilen bilişsel gelişim kuramının temelini oluşturmaktadır. Bilişsel gelişim kuramına göre çocuklar kendi sosyalleşme süreçlerine etkin bir biçimde katılım gösterdikleri takdirde kendi cinsiyet rollerini şekillendirme yönünde davranışlar sergilemekte iken kendisiyle aynı cinsiyette olan bireylerin davranışlarını taklit etmektedir.⁵¹

Araştırmacıların toplumsal cinsiyeti açıklarken çevresel faktörler üzerinde daha fazla durmaları, bilişsel gelişim kuramı ve bu kuramın üzerinde durduğu hususların uzun süre göz önüne alınmamasını beraberinde getirmiştir. Maccoby tarafından 1966 yılında yazılan bir cinsiyet farklılıklarıyla ilgili bir kitapta Lawrence Kohlberg tarafından geliştirilen bilişsel kurama dair bölümler yer almaktadır ve yazarın

⁴⁹ Keskin ve Ulusan, a.g.e., s.56.

⁵⁰ Lütüye Özdemir, Burcu Batga ve Bekir Uçar, "Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Etkileyen Demografik Niteliklerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 10 (24), 2019, s.215.

⁵¹ Altın, a.g.e., s.9.

Kohlberg'in bilişsel gelişim kuramından önemli ölçüde etkilendiği görülmektedir.⁵² Yalnızca Maccoby'nin değil toplumsal cinsiyetle ilgili olarak bilişsel gelişim kuramına yönelik çalışmalar yapan araştırmacıların hemen hepsinin Kohlberg'in düşüncelerinden etkilendiği söylenebilir.

1.4.4. Psikanalitik Kuram

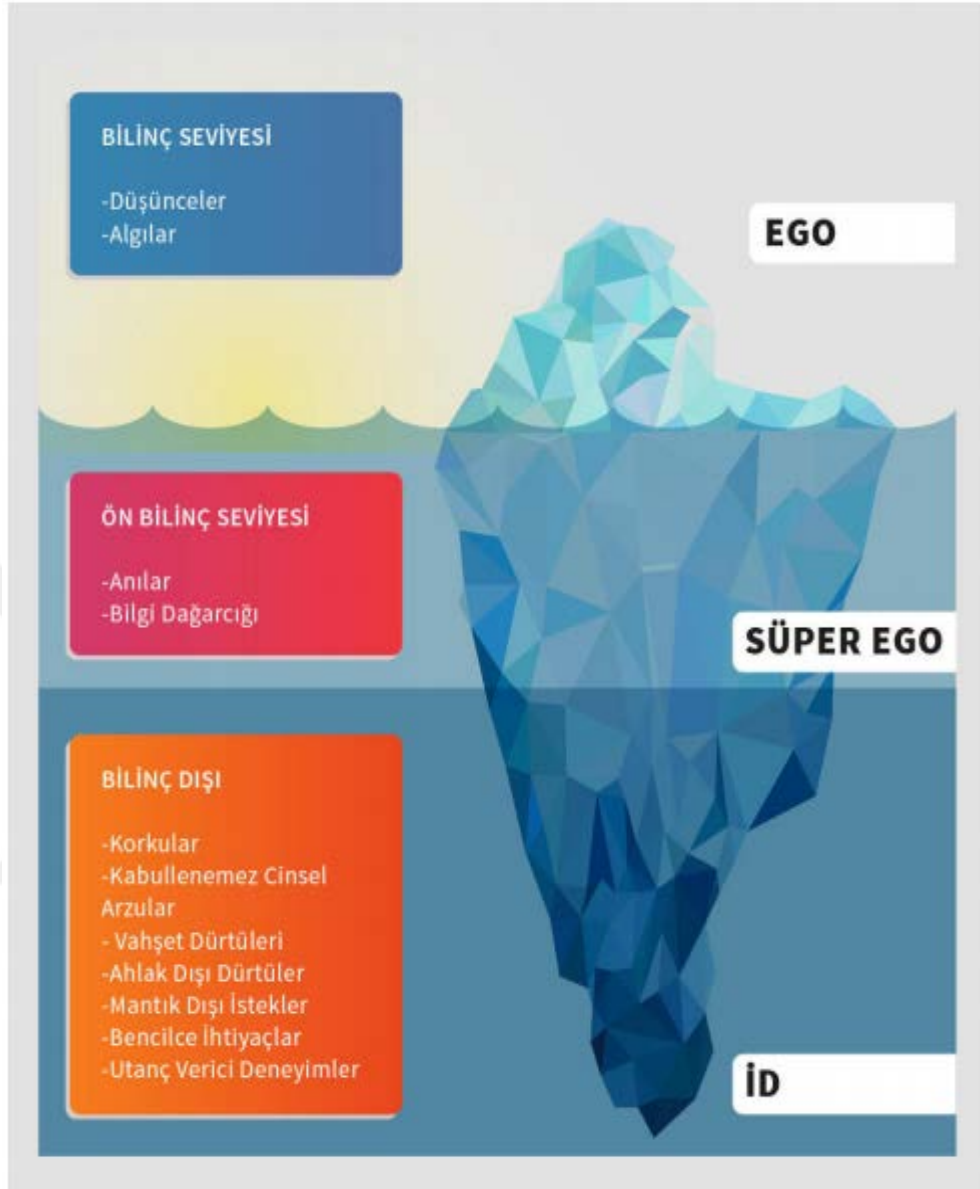
Freud tarafından ortaya konan görüşlere dayanan psikanalitik kurama göre toplumsal cinsiyet, cinsel enerji ile şekillenmektedir. Psikanalitik kuram, toplumsal cinsiyet rollerinin gelişmesini psikoseksüel açıdan beş temel aşamaya göre açıklamaktadır. Bu aşamalar; oral dönem (0-1,5 yaş arası), anal dönem (1,5-3,5 yaş arası), fallik dönem anal dönem (3-5 yaş arası), latent dönem (5-13 yaş arası), genital dönem (13 yaş sonrası) şeklinde sıralanmaktadır. Gelişim dönemlerinin her birinde bireyde psikolojik enerji ve cinsel ilgi (yani libido) vücudun farklı bölgelerine doğru yönelim göstermektedir⁵³.

Sigmund Freud, psikanalitik kuramın öncüsüdür ve bu kuramın pek çok farklı alanda varlığı gözlenmektedir. Freud'un psikanalitik yaklaşımında yer alan katmanlar aşağıdaki şekil üzerinde gösterildiği gibidir.

⁵² Nihal Şıvgın, "Cinsiyet Roller Eğiitim Etkinliklerinin Anasınıfına Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargılarına Etkisinin İncelenmesi", **Doktora Tezi**, Gazi Üniversitesi Eğiitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2015, s.16.

⁵³ Pehlivan, a.g.e., s.507.

Şekil 1. Freud'a Göre Zihnin Katmanları

Kaynak: Taner Artan, Sosyal Hizmet Kuramları, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, 2017, s.69.

Buzdağı olarak da adlandırılan bu modelde ego, süper ego ve id olmak üzere üç farklı katman vardır. Ego, düşünceler ve algılarla bilinç seviyesini içermekte iken süper ego, anılar ve bilgi dağarcığı eşliğinde ön bilinç seviyesini meydana getirir. Bilinç seviyesinde ise korkular, kabullenemez cinsel arzular, vahşet dürtüleri, ahlak dışı dürtüler, mantık dışı istekler, bencil ihtiyaçlar, utanç verici deneyimler yer almaktadır. Bununla birlikte şekil üzerinde görüldüğü üzere süper ego ve id buzdağının görünmeyen kısmını oluşturmaktadır.

Psikanalitik kurama göre kız ve erkek çocuklarının ebeveynleri ile kurduğu ilişkiler, toplumsal cinsiyet rollerinin benimsenmesinde önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte bu kuramda karşı cinsle kurulan etkileşimler, çocuğun ailesindeki karşı cins olan ebeveyni ile kurduğu ilişkilere bağlı bir şekilde seyretmektedir. Psikanalitik kuramda bu durum, çocuğun kendisini kendisi ile aynı cinsiyetteki ebeveyni ile tanımlamaya başlaması ile ilişkilidir.⁵⁴

1.4.5. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Şema, ilişkiler ağının bireyin algısını organize ettiği ve yönettiği bilişsel bir yapıdır. Çocuklar kendi cinsiyetine atfedilenleri toplumsal cinsiyet şemasından öğrenir. Bu duruma göre çocuklar, kızları zayıf, erkekleri güçlü olarak algılayarak, bir kızın güçlü, bir erkeğin ise zayıf olabileceğinin farkına varmazlar”.⁵⁵ Görüldüğü üzere toplumsal cinsiyet şeması kuramında bilişsel bir yapının etrafında şekillenen süreçler işaret edilmektedir.

Toplumsal cinsiyet şeması kuramı, Sandra Bem tarafından geliştirilmiştir. Bu kuramda çocukların cinsiyet kimliği kazanabilmesi adına kendilerinin yanı sıra diğer kişileri de erkek ya da kadın olarak etkilemek durumundadır.⁵⁶ Toplumsal cinsiyet şeması kuramında aynı zamanda kültürün cinsiyetle ilgili süreçlerde doğrudan etkili olduğu ifade edilmektedir.

Sandra Bem’in toplumsal cinsiyet şeması kuramında çocuklar toplumdaki şemaya göre kişilik özelliklerini meydana getirmekte, yaklaşımlarını ve tercihlerini şekillendirmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet şeması kuramında cinsiyetin tipleşmesi ile ifade edilmektedir. Cinsiyetin tipleşmesinin ardından kadın ve erkek şeklinde tanımlama gerçekleşmektedir. Ayrıca çocukların karşı cinsle özdeşleşen şemalar geliştirilmesi gibi örnekler de toplumsal cinsiyet şeması kuramı kapsamında yer almaktadır. Böyle bir durumda çocukların davranışlarının yönlendirilmesi fark edilmesi kolay olmamaktadır. Bir kız çocuğunun toplumda erkeklere uygun görülen tutum ve davranışlarının olması ya da erkek çocuğunun kız çocuklarına uygun görülen tutum ve davranışlar sergilemesi buna örnek olarak gösterilebilir. Toplumsal cinsiyet şeması

⁵⁴ Altın, a.g.e., s.5.

⁵⁵ Özdemir, Batga ve Uçar, a.g.e., s.215.

⁵⁶ Güldü ve Kart, a.g.e., s.105.

kuramı için ayırt edici noktalardan bir tanesi de sosyal öğrenme kuramı ve bilişsel gelişim kuramlarını da kapsıyor olmasıdır.⁵⁷

Toplumsal cinsiyet hakkında geliştirilen kuramlar ve kuramlardaki kilit noktalar aşağıdaki tablo üzerinde derlenmiştir⁵⁸.

Tablo 1. Toplumsal Cinsiyet Kuramları

KURAMLAR	ANAHTAR TERİMLER
Psikanalitik	Oidipus Kopleksi Bilinçaltı Süreçleri Kimlik (Identification)
Sosyal Öğrenme	Pekiştirme Gözlemsel Öğrenme Çevresel Etki
Toplumsal Cinsiyet Şeması	Toplumsal Cinsiyet Rolü Şeması Aşematik Androjen
Bilişsel Gelişim	Toplumsal Cinsiyet Kimliği Toplumsal Cinsiyet Değişmezliği Sınıflandırma/Kategorizasyon

Kaynak: Sadiye Keleş, “Erken Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Değişmezliği Ölçüm Aracının Uyarlanması”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2008, s.13.

Tablo 1’de görüldüğü üzere sosyal öğrenme kuramında pekiştirme, gözlemsel öğrenme, çevresel etki terimleri anahtar konumdadır. Sosyal öğrenme kuramında birey yaptığı gözlemler eşliğinde rollerini pekiştirmektedir ve bu süreçte çevrenin etkisi yüksek düzeydedir. Bu nedenle sosyal öğrenme kuramında anahtar terimler bu şekilde sıralanmaktadır. Bilişsel gelişim kuramındaki anahtar terimler; toplumsal cinsiyet kimliği, toplumsal cinsiyet değişmezliği ve sınıflandırmadır. Bilişsel gelişim kuramı kapsamında açıklanan hususları ve yapılan sınıflandırmaları desteklemesi yönüyle bu terimler ayrı ayrı önemli bir yere sahiptir. Psikanalitik kuramın anahtar terimleri ise oidipus kompleksi, bilinçaltı süreçleri ve kimliktir. Başka bir deyişle psikanalitik kuram

⁵⁷ Altın, a.g.e., s.11.

⁵⁸ Sadiye Keleş, “Erken Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Değişmezliği Ölçüm Aracının Uyarlanması”, **Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2008, s.13.

bu kavramlar etrafında şekillenmektedir. Freud tarafından vurgulanan noktaları doğrulaması yönüyle bu terimlerin bilinmesinde yarar vardır. Toplumsal cinsiyet şeması kuramının anahtar terimleri arasında toplumsal cinsiyet rol şeması, aşematik ve androjen yer almaktadır. Yukarıdaki tabloda yer alan bilgilere ek olarak biyolojik kuramdaki anahtar terimler hormonlar, hormonal farklılıklar şeklinde sıralanmaktadır. Biyolojik kuramda kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet rolleri biyolojik özelliklere (farklılıklara) ve hormonlara göre açıklanmaktadır. Kadın ve erkeklerin doğuştan gelen biyolojik farklılıklar sebebiyle farklı roller üstlendiği savunan kuramda hormonlar önemli bir yere sahiptir.

Toplumsal cinsiyet ile ilgili olarak geliştirilen kuramlar, kadınlar ve erkeklerin farklılığına dair rol dağılımları ile bakış açılarını açıklamaya yöneliktir⁵⁹. Toplumsal cinsiyet kuramlarının yaygın olarak bilinen beş temel varyasyonuna yer verilmiş olmakla birlikte ayrımcılığın tarih boyunca var olması sebebiyle toplumsal cinsiyetle ilgili çok sayıda kuram bulunmaktadır.

1.5. Kadının Rızası Erkeğin Hâkimiyeti: Ataerkillik

Morris öğrenilmiş çaresizlik kavramını kadınlık kimliğinin ayırt edici özelliği olarak görür ve

Bana ne kadar kadın gibi davranılırsa, o kadar kadın oluyordum. İster istemez adapte oldum. Eğer arabaları ters çevirme ya da şişe açmaya gücüm olmadığı düşünülüyorsa, tuhaf biçimde gücüm olmadığını görüyordum. Eğer bir kasanın benim için ağır olduğu düşünülüyorsa, açıklanamaz biçimde ben de ağır buluyordum.⁶⁰

şeklinde bu durumu ifade eder. Morris'in bu düşüncesi “kadın bir şeyi başarıp başaramayacağına neye göre karar verir, erkek hâkimiyetine neden ve nasıl boyun eğer?” sorularını akıllara getiriyor. Bu konuda Akal, yöneten-yönetilen, dolayısı ile kadın-erkek ilişkisinin zorunlu iki bağından söz eder: rıza ve inanç. Akal’a göre kadının doğurganlığının onun tehlikeli bir tür olmasını sağladığına inanan erkek toplumunun, cins ayrımını belirleyen ilk oyunu, kadının söz konusu tehlikesini bastırma çabasıyla başlar. Doğurgan olan kadın yaratıcıdır ki erkek bu yaratıcının karşısında iktidarını

⁵⁹ Keskin ve Uluhan, a.g.e., s.50.

⁶⁰ Jan Morris, **Conundrum**, Harmondsworth, Middlesex: PenguinBooks, Londra, 1987, s.140’tan aktaran Fine, a.g.e., s.27.

sağlamlaştırmak için kadına toplumda, “ikinci cins” rolü verir. Bu ikinci cinsin erkeğin gücüne, dolayısı ile de hâkimiyetine boyun eğmesi için cebir yeterli olmayacaktır. Zira yalnızca cebre dayanan bir ilişkide hâkimiyetten söz etmek olanaksızdır. Bu noktada kadının, erkeğin hâkimiyetine rıza göstermesi gerekmektedir. Ancak bu rıza, iktidar ilişkisi için tek başına yeterli olmayacağından bunun yanında itaat eden yani kadın, söz konusu rızanın gerekliliğine, zorlamanın haklılığına, erkek hâkimiyetinin gerçekliğine de inanmalıdır. Zira “baskı, meşruiyetini otoriteden alır”.⁶¹

Bilinen ilk yasanın cinsellikle alakalı olduğu varsayımına göre toplumu kuran ilk yasa/yasak cinsellik düzleminde şekillenmiş ve ataerkil toplum yapısının temellerini atarak erkeği hükümdar, kadını itaatkâr sıfatına büründüren haram birleşme yasağı olmuştur.⁶² Freud’a göre, insanların, toplumsallaşma sürecinden önce yaşadıkları sürü hayatında, tek hâkim güce sahip olan babadır ki sürü halindeki insanlar babanın emirlerine boyun eğler. Baba dışındaki erkeklerin ise kadınlar yüzünden baba ile rekabet etme şansı yoktur. Zira baba ile kadın rekabetine giren erkeğin cezası, sürüden atılma, hadım edilme veya öldürülmedir. Toplumsallaşma sürecinden önce yaşanan bu sürü hayatında, sürünün diğer üyeleri, cins ayrımı olmaksızın eşit konumdayken baba, kadınların yanında diğer her şey ve herkes üzerinde de tek hâkimdir. Babanın hâkimiyetinden hoşnut olmayan kardeşler, babayı öldürmekle kalmayıp onun gibi olmak için de babayı yerler. Ancak sürünün hâkim gücü olan babanın ölümü ile ortaya çıkan güç boşluğunun oluşmasının ardından kardeşler, kendi kümelerindeki kadınlara hakim olma yarışını savaşa çevirirler ve kaos ortamı oluşur.⁶³ Nitekim baba, oğullarının kurdu iken oğulların onu öldürmesi ile kardeşler birbirinin kurdu olmuştur. Bu kaos ortamının zarardan başka bir şey getirmediğini anlayan kardeşler, bu duruma son vermek için küme içindeki kadınların küme içindeki erkeklere yasaklanmasını kabul eden bir sözleşme yaparlar. Bu sözleşmeyle haram birleşme yasağı ve akabinde de küme dışından evlenme (kadınların değiş-tokuşu) kuralı ortaya çıkar ki bu da gerçek manada bir toplum tipini meydana getirir. Freud’un toplumu oluşturan ilk yasanın

⁶¹ Akal, a.g.e., s.15-16.

⁶² Oya Aydın, “Genel Ahlak, Hukuk ve Cinsellik”, **Mülkiye Dergisi**, Sayı:4 Cilt:37, 2014, s.147.

⁶³ Sigmund Freud, Totem ve Tabu, Çev: Cenap Karakaya, İkinci Baskı, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul, 2017, s.209-214.

kadınların değiş-tokuşuna bağlanması, toplum siyasetinin kadının araç olarak algılanmasına dayandığını göstermektedir.⁶⁴

Başlangıçta “babanın hâkimiyeti”, çağımızda ise “erkeğin tahakkümü”⁶⁵ anlamlarına karşılık gelen ataerkillik, erkek otoritesine dayalı toplumsal yapıyı tanımlamaktadır. Feminist yaklaşımlara göre ise ataerkillik, kadınlar üzerindeki erkek tahakkümüne denk düşmektedir.⁶⁶ Egemenlik ve bağıllık/itaat olarak tanımlanan⁶⁷ ataerkil toplumda erkeğin fiziki gücü kadınlar üzerinde kısıtlayıcı bir unsur olabilmektedir ve bu durum kadını, toplumda ikinci sınıf yapar ki söz konusu gerçeklik kadının sosyal, siyasi ve ekonomik hayattan dışlanması ile sonuçlanır.⁶⁸ Ataerkil toplum, tabiri caizse dâhiyane fikir ve becerileri erkeğe atfederken tüm enerjisini erkeğe harcayan kadının yatak odasında erkeğe aşıldığı parlak fikirleri mütemadiyen görmezden gelmektedir.⁶⁹ Ataerkil toplum yapısı, kadının sözde güçsüz ve korumasız olduğunu savunarak toplumda erkek egemen bir yapının devam etmesinde etkisini göstermektedir.

1.6. Toplumun “İkinci Cinsi”: Kadın

Kadın ve erkek cinslerinin biyolojik temelden ziyade toplumsal bir olgu olduğunu en iyi şekilde vurgulayan Beauvoir,

Kadın doğulmaz: kadın olunur. İnsan dışısının toplum içinde büründüğü biçimi belirleyen hiçbir biyolojik, ruhsal, ekonomik yazgı yoktur; erkek ile hadım edilmiş varlık arasındaki kadınsı diye nitelendirilen bu ürünü yaratan, uygarlığın bütünüdür.⁷⁰

ifadesi ile genelde bireyi özelde ise kadını başkalaştırmanın/ötekileştirenin başkaları(toplum) olduğunu gözler önüne sermektedir. Zira ona göre küçük bir çocuğun

⁶⁴ Akal, a.g.e., ss.119-121.

⁶⁵ Marshall, a.g.e., s.47.

⁶⁶ Sait Yıldırım, “Kadına Yönelik Şiddet ve Ataerkillik”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2016, s.11.

⁶⁷ Metin Uluköy ve Serkan Bayraktaroğlu, “A Field Research About Oppression Incurred Of Woman Entrepreneurs In Patriarchal Societies”, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Sayı:24, 2014, s.358.

⁶⁸ Uluköy ve Bayraktaroğlu, a.g.m., s.358.

⁶⁹ Shulamith Firestone, *Cinselliğin Diyalektiği*, Çev: Yurdanur Salman, 2. Basım, Payel Yayınları, İstanbul, 1993, s.166.

⁷⁰ Simone De Beauvoir, *İkinci Cinsiyet Yaşanmış Deneyim*, 2. Cilt, Çev: Gülnur Savran, Koç Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Sürdürülebilir Kalkınma UNESCO Kürsüsü, İstanbul, 2019, s.13.

dünyayı kavramasını sağlayan kadınlık veya erkeklik organı değil, her iki cinsten de aynı olan elleri ve gözleridir. Dişi ve eril cinsiyetin dünyayı kavramadaki aynılığı tüm duygu ve becerilerde ve hatta fiziki yapı (on iki yaşına kadar) ve zihinsel yetenekleri noktasında da devam eder.⁷¹Bu noktada Scott, toplumun kadın erkek ayrımındaki “yaratılış” nosyonunun kadınların erkekler karşısındaki ikincil pozisyonunun vurgusu olan bir kurgudan ibaret olduğunu savunmaktadır.⁷²

Kadının erkek hâkimiyetine boyun eğerek toplumun “ikinci cinsi” olmayı kabullenmesinin sebebi nedir? Kadın-erkek ilişkisinin bir iktidar ilişkisi olduğu varsayımından yola çıkıldığında bu ilişkide kadının erkek hâkimiyetine rıza göstermesi ile ilgili iki görüş vardır. Birinci sava göre, kadın, iktidar ilişkisinin oluşum aşamasında sözleşmenin yönetilen tarafı olmayı kabul etmiş ve dolayısı ile erkek baskısına bile isteye boyun eğmiştir. Ancak bu durumda kadının boyun eğmesinin ona kazandırdığı hiçbir şey yoktur. Öte yandan ikinci sava göre, kadın ile erkek arasındaki iktidar ilişkisinde kadın, hiçbir zaman seçim yapma özgürlüğüne sahip olmamıştır.⁷³ Oysaki kadın, iktidar ilişkisinde hâkimiyetine boyun eğdiği erkek ile aynı bilinçte değildir. Bedensel düzlemde sınırlandırılan kadın, bilişsel düzlemde de sınırlandırılmıştır. Çocuk bakma, temizlik yapma, çok çalışıp az dinlenme gibi nedenlerle yorgun düşen kadın, yaşadığı toplum, boyun eğdiği cinsin ideolojisi, cinsiyet eşitsizliği konularında kendisini baskı altında tutan erkek karşısında eksik ve sınırlı bir bilgiye sahip olacaktır. Nitekim erkek hâkimiyetine rıza gösteren kadın, ne mazoşizmle özdeşleştirilecek kadar bilinçli bir rızaya sahiptir ne de rızayı bütünüyle ortadan kaldıracak kadar kadınlık konusunda tamamen bilinçsizdir. Aksini iddia etmek ise kadın-erkek ilişkisini, iktidar ilişkisi olmaktan çıkaracaktır. Kadın söylemi, tamamı ile erkek söylemi içinde oluşmuştur.⁷⁴

Geçmişten bugüne kadınlar, toplumda her zaman ikinci sınıf veya başarısız durumda değillerdi elbette. İstisnasız her kadının cam fanus misali evinin içinde hapsedildiğini söylemek yersiz bir iddia olacaktır. Bu noktada sorulması gereken soru bellidir: mademki siyasi iktidar, verdiği cinsiyet rolleri ile hâkim olanı ve boyun eğeni belirliyor ve mademki erkeklerin kadınlar üzerinde bir hâkimiyeti var, öyleyse birçok toplumda ailede, ekonomide ve siyasette iktidarlara olan kadınların durumunun açıklaması

⁷¹Beauvoir, *İkinci Cinsiyet Yaşamış Deneyim...*, s.13.

⁷²Scott, a.g.e., s.35.

⁷³Akal, a.g.e. s.17.

⁷⁴Akal, a.g.e., s.39-40.

nasıl olur? Her ne kadar erkek üstünlüğünün evrensel bir olgu olmadığını iddia edenler bir kadının başardığını diğer tüm kadınların da başarabileceğini savunsalar da bir kadının başarısı tüm kadınların sorunlarına çözüm olmayacaktır. Kaldı ki kadının, kendisine biçilen kadınlık kıyafetini üzerinden atması da mümkün değildir. Sonuç olarak sözü edilen ve istisnai durum arz eden iktidarlı kadınlar kadınlık ile erkeklik arasında kalmış, bir tür siyasi travestiler veyahut “iktidarlı iktidarsızlardır”.⁷⁵

⁷⁵ Akal, a.g.e., s.20-21.

İKİNCİ BÖLÜM

2.TÜRKİYE'DE CUMHURİYETİN KURULUŞUNDAN GÜNÜMÜZE KADIN HAREKETİNİN TARİHSEL SEYRİ VE YEREL YÖNETİMLERDE KADIN

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren kadın hareketinin seyri hakkında bilgiler verilecek ve ardından Türkiye'de kadınların siyasi kazanımları ve yerel yönetimlerde temsil edilme biçimleri ve düzeyleri konusunda değerlendirmeler yapılacaktır.

2.1. Türkiye'de Kadın Hareketinin Tarihsel Seyri

Dünyada kadınların maruz kaldığı negatif ayrımcılıklara karşı tepkilerin artması ve feminizm anlayışının gelişmesi ile birlikte kadın hareketi gelişmiş ve takip eden süreçte Türkiye'de de kadın hareketi gündeme gelmiştir⁷⁶. Uluslararası hukuk, günümüzde kadınların temel hak ve özgürlüklerden yararlanmasındaki negatif ayrımcılıkları yasaklamaktadır⁷⁷. Bu sonucun elde edilmesi, uzun çabalarla olmuştur. Çalışmanın bu kısmındaki araştırmada Cumhuriyetin ilk yıllarında kadın hareketleri, 1950-1960 yılları arasında kadın hareketleri, 1960-1980 yılları arasında kadın hareketleri, 1980'lerde kadın hareketleri, 1990'larda kadın hareketleri ve nitekim 2000'lerin başından günümüze kadın hareketleri başlıkları altında açıklamalar getirilmektedir.

2.1.1. Cumhuriyetin İlk Yıllarında Kadın Hareketleri

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk kadınının Kurtuluş Savaşında verdiği mücadele öne çıkarılarak kadınlara siyasi haklar verilmesi gerektiği Türkiye Büyük Millet Meclisinde sık sık gündeme gelmiştir. Mustafa Kemal Atatürk, Türk kadınının

⁷⁶Serpil Sancar, "Türkiye'de Kadın Hareketinin Politigi: Tarihsel Bağlam, Politik Gündem ve Özgünlükler", **21.Yüzyıla Girerken Türkiye'de Feminist Çalışmalar**, 2011, s.55.

⁷⁷Dianne Otto, "Women's Rights", **International Human Rights Law**, 2017, s.310.

kahramanlığı ve fedakârlığını dile getirerek kadın hareketini destekleyecek girişimlerde bulunmuştur⁷⁸. Cumhuriyetin ilanından itibaren Türk kadınının yükseltilmesi Atatürk'ün öncelik verdiği konulardan birisi olmuş, bunun uygulamada karşılığı görülmüş ve Türk kadını önemli haklar elde etmiştir.

2.1.1.1. Kadınlar Halk Fırkasının Kuruluşu

Türkiye'de kadın hareketi ve Türk kadınının haklar kazanmasında Kadınlar Halk Fırkasının kuruluşu önemli bir yere sahiptir. Cumhuriyet ilan edilmeden önce kadın hakları gündeme gelmiş, 1 Nisan 1923 seçimlerinde kadınların siyasi açıdan talepleri karşılanmamış, seçim kanunu değişiklikleri kadınları dışarıda bırakmıştır. Bunun sonrasında 30 Mayıs 1923'te kadınlar siyasi hak elde etmek için harekete geçeceklerini belirtmiş, 15 Haziran 1923'te de Nezihe Muhittin başkanlığında Kadınlar Halk Fırkası kurulmuştur⁷⁹. Kadınlar Halk Fırkası kurulduktan sonra ulusal ve uluslararası basında geniş yankı bulmuştur. Daha sonraları ismi Türk Kadın Birliği olarak değiştirilen Kadınlar Halk Fırkası, Türk kadınının elde ettiği haklarda belirleyici roller oynamıştır.

2.1.1.2. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Medeni Kanun

Türkiye'de kadın hareketinin karşılık bulması ve kadınların hukuki hak elde etmeleri, aşama aşama olmuştur ve bu kanunlar süreç içerisinde merkezi bir konuma ulaşmıştır. Siyasal ve sosyal açıdan kadınların hak elde etmelerinde büyük önem arz eden ve Mustafa Kemal öncülüğünde 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile birlikte kadınların eğitim hakkı yasalaşmıştır. Böylece her kesimden kadın eğitim olarak sosyal bütünleşmeye ve kalkınmaya katkıda bulunma şansına sahip olmuştur. 1926 yılında çıkarılan Medeni Kanun, Türk kadınının sosyal statüsünü iyileştirmeye yönelik somut adımlardan birisidir⁸⁰. Mustafa Kemal tarafından Medeni Kanunla yapılan değişiklikler, Türk toplumunda kadınların sosyal yapıdaki önemine ve buna yönelik çalışmaların varlığına işaret etmektedir.

⁷⁸Hülya Yalçın, "Cumhuriyet Dönemi Kadın İmajı İnşası", **Yüksek Lisans Tezi**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara, 2019, s.10.

⁷⁹Saime Yüceer, "Demokrasi Yolunda Önemli Bir Aşama: Türk Kadınına Siyasal Hakların Tanınması", **Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 9 (14), 2008, 138.

⁸⁰Tülin Günşen İçli, "Cumhuriyet Döneminde Kadının Sosyal Konumu", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 15, 1998, s.584-585.

2.1.1.3. Kadınların Seçme ve Seçilme Hakkı Kazanması

Türkiye'de kadınlar, Mustafa Kemal öncülüğünde yürütülen çalışmalar neticesinde 1930'da belediye seçimleri, 1933'te köyde muhtar ve ihtiyar heyetine seçilme, 1934'te ise milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkına sahip olmuştur⁸¹. İlk önce belediye seçimlerinde bu haklarını kullanan kadınlar ilerleyen süreçte ise milletvekilliği için yapılan genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkına sahip olmuştur. Kadınların milletvekilliği seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı alması için 1934 yılında Anayasa ile Seçim Kanununda değişiklikler yapılmıştır⁸². Böylece Türk kadını, dünyadaki birçok gelişmiş ülkelerden daha önce seçme ve seçilme hakkını elde etmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye'de kadınların seçme seçilme hakkı elde etmesi son derece önemli bir gelişmedir. Aşağıdaki tabloda dünyadaki ülkelerde kadınların bu hakkı elde ettiği tarih incelendiğinde konunun önemi anlaşılabacaktır⁸³.

⁸¹Belkıs Konan, "Türk Kadınının Siyasi Hakları Kazanma Süreci", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 60 (1), 2011, s.167.

⁸²Sevilay Özer, "Kadına Seçme ve Seçilme Hakkı Verilmesinin Türk Kamuoyundaki Yankıları", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, 29 (85), 2013, s.147.

⁸³Hasan Yaylı ve Gülçin Eroğlu, "Yerel Katılım Bağlamında Türkiye'de Kadın Temsili", **International Journal of Science Cultureand Sports**, 3, 2015, s.518.

Tablo 2. Ülkelerin Seçme ve Seçilme Hakkı Kazanma Tarihleri

1893 Yeni Zelanda	1902 Avustralya	1906 Finlandiya	1913 Norveç
1915 Danimarka İzlanda	1918 Avusturya Almanya Rusya	1919 Belçika Lüksemburg İsveç Hollanda	1920 Cezayir Çek Cumhuriyeti ABD
1928 İngiltere İrlanda	1929 Ekvator Romanya	1930 Güney Afrika	1931 Portekiz İspanya
1934 Brezilya Küba Türkiye	1944 Bulgaristan Fransa	1945 İtalya Japonya	1946 Yugoslavya Venezuela
1947 Arjantin Meksika	1948 İsrail Nijerya	1949 Çin	1950 Hindistan
1952 Yunanistan Lübnan	1956 Mısır	1959 Tunus	1960 Kıbrıs
1963 İran	1971 İsviçre		

Kaynak: Hasan Yaylı ve Gülçin Eroğlu, “Yerel Katılım Bağlamında Türkiye’de Kadın Temsili”, International Journal of Science Culture and Sports, 3, 2015, s.518.

Tablo 2’de görüldüğü üzere Türkiye’de Atatürk’ün öncü olduğu girişimler neticesinde kadınlar, gelişmiş olarak nitelendirilen pek çok ülkeye/topluma göre daha önce seçme ve seçilme hakkı kazanmıştır. İtalya, İsviçre, Japonya, Fransa gibi ülkelerde kadınların Türkiye’den daha sonra bir tarihte seçme ve seçilme hakkı elde etmiş olmaları, Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de kadın hareketinin karşılık bulduğunu göstermektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında kadın hareketleri konusunda o dönemde Türkiye’de öne çıkan kadınlara değinilmesi gerekmektedir. Bunlar arasında Halide Edip Adıvar, Fatma Aliye, Nezihe Muhittin, Selma Rıza, Emine Semiye, Refet Angın, Benal Nevzat İstar Arıman, Sabiha Gökçen, Afife Jale, Safiye Ali gibi isimler yaygın olarak bilinmektedir. Halide Edip Adıvar, lisans derecesi alan ilk Müslüman kadındır ve yazar kimliğiyle iz bırakmış bir kadındır. Nezihe Muhittin, Türkiye’de ilk kadın parti

kurucusudur ve Kadınlar Halk Fırkasını kurmuştur. Safiye Ali, Türkiye'de ilk kadın tıp doktorudur. Afife Jale, Türkiye'de ilk kadın tiyatro sanatçısıdır ve pek çok oyun sahnelemiştir. Türkiye'de ilk kez kadın milletvekili olarak görev yapan kadın ise 1935 yılında seçilen Benal Nevzat İstar Arıman'dır. Sabiha Gökçen ise ilk kadın Türk pilotur. Refet Angın, Cumhuriyet tarihinin ilk kadın öğretmeni olarak bilinmektedir. Selma Rıza ise ilk Türk kadın gazetecidir. Edebi kişiliğiyle bilinen Emine Semiye, aynı zamanda siyaset konusunda girişimleri ile öne çıkmıştır ve Türkiye'de ilk kadın siyasetçi olarak anılmaktadır. Fatma Aliye, ilk Türk kadın romancı olması yönüyle ilktir ve düşünceleri ile eserleri aracılığıyla toplum hayatına katkıları olmuştur⁸⁴. Cumhuriyetin ilk yıllarında bu kadınların her birisi, kadın hareketinin gelişiminde etkili olmuş ve gelecekte elde edilecek olan haklar açısından öncü çalışmalar yapmışlardır.

Genel bir değerlendirme yapılacak olduğunda Türkiye'de kadın hareketinin Cumhuriyetin ilk yıllarında sosyal ve siyasi açıdan kayda değer kazanımlara sahne olduğu söylenebilir. Atatürk'ün öncü olduğu çalışmalarla birlikte kadınların erkeklerle aynı olanaklara sahip olması için, eğitim-sağlık gibi alanlar başta olmak üzere çalışmalar yapılmış, aynı zamanda kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. Çağdaş dönemde anayasaların büyük bir kısmı, cinsiyete dayalı ayrımcılığı yasaklamaktadır⁸⁵. Türkiye'de bu konuda yasal girişimlerin Cumhuriyetin ilk yıllarında başladığı ve devam ettiği söylenebilir. Ancak yasaların uygulanması ve toplum nezdindeki yaklaşım açısından ilerleme kaydedilmesi gerektiği söylenebilir.

2.1.2. 1940-1960 Yılları Arasında Kadın Hareketleri

1940-1960 yılları arası dönemi, tek parti dönemi ve sonrasında Demokrat Parti iktidarı şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Tek parti döneminde Türkiye'de kadınlara medeni ve siyasi açıdan bütün haklar verildiği için feminizm gibi bir sorunun kalmadığı ifade edilmiştir. Bu sürecin ardından Kadınlar Birliğinin (Kadınlar Halk Fırkasının adının değişmesi ile ortaya çıkan kurum) feshedilmesi söz konusu olmuş, 1949 yılında ise Kadınlar Birliği tekrar kurulmuştur⁸⁶.

⁸⁴ Nevzat Özkan, "İlk Kadın Romanımız Fatma Aliye'nin Yetiştirdiği Sosyal ve Kültürel Ortam", **Söylem Filoloji Dergisi**, 2 (2), 2017, s.18.

⁸⁵ Beate Rudolf ve Andrea Eriksson, "Women's Rights Under International Human Rights Treaties", **I-CON Journal**, 5 (3), 2007, s.507.

⁸⁶ Cemile Burcu Kartal, "Türkiye'de Kadınların Siyasal Haklarını Kazanma Süreci ve 1930 Belediye Seçimleri", **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005, s.171.

Çok partili döneme geçilmesiyle birlikte Türkiye'de kadın hareketleri konusunda istenen sonuçların elde edilemediği görülmektedir. Bunun temel nedeni olarak kadın hareketini benimseyen derneklerin halkın her kesimine yayılmamış olması olarak belirtilmektedir. Kadın hareketi derneklerinin gündeme gelme ve hak kazanımı konusunda öncü kişileri barındırmasına rağmen toplumsal, kültürel, siyasi ve ekonomik açıdan toplumdaki kadınlar ile bütünleşik olmadıkları ifade edilmektedir⁸⁷. Atatürk'ün ölümü sonrasındaki ilk yirmi yıllık dönemde Türkiye'de kadın hareketleri konusunda hem tek parti döneminde hem de çok partili dönemde kayda değer düzeyde ilerleme kaydedilemediği değerlendirilebilir.

2.1.3. 1960-1980 Yılları Arasında Kadın Hareketleri

Güler, 1960 ve 1980 yılları arasındaki dönemde Türkiye'de kadın hareketlerini şöyle özetlemiştir: “1960-1980 yılları arasında Türkiye’de sosyalist hareketler ön plana çıkmıştır. Kadın için özel bir politika geliştirilmemiştir. ‘Kadın ve erkek eşitsizliği de dâhil olmak üzere insanlar arasındaki eşitsizliği, toplumdaki adaletsizliği, baskı ve zulmü ortadan kaldıracak tek sistem sosyalizmdir’ denilmiştir, kadının eğitimi, çalışması, sağlık sorunları basın yayın tartışmalarında yer almıştır”⁸⁸.

Türkiye'nin siyasi açıdan gelişim süreci, kadın hareketlerini de kaçınılmaz olarak etkilemiştir. 1950’li yıllarda kadın hareketlerine yönelik derneklerin toplum tarafından çok fazla ilgi görmemesi durumu, takip eden 1960-1980 yılları için de geçerlidir denilebilir. Örneğin 1965 yılında kurulan Türkiye İleri Kadın Derneği, kadın haklarını Atatürk ilkeleri eşliğinde savunmayı amaçlamış, kadın haklarının yasalarla genişletilmesi hedefiyle çalışmıştır. Ancak bu dernek, yeterince ilgi görmediği için 1970 yılında kapanmıştır⁸⁹.

1960-1980 yılları arasındaki dönem, Türkiye'de siyasi açıdan istikrarsızlığın hâkim olduğu bir dönem olmanın ötesinde ülkenin sağ-sol kavgaları gibi olayların ülkenin gündeminde öncelikli olduğu bir dönem olmuştur. Bu sebeple 1960-1980 yılları arasında Türkiye'de kadın hareketinin yeterince geliştiğini söylemek pek mümkün

⁸⁷Abdullah Aydın ve Murat Yıldız, “1950-1960 Döneminde Türkiye'de Kadın Hareketlerinin Niteliği Üzerine Bir Değerlendirme”, **Yasama Dergisi**, 33, 2017, s.66

⁸⁸Müzeyyen Güler, “Atatürk’ün Kadın Devrimi ve 80 Yıl Sonrası”, **38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi**, 2015, s.309.

⁸⁹Nuray Göl, “Türkiye'de Kadın Hareketine Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği Bağlamında Bir Bakış”, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.60.

değildir. Böylece kadınların toplumsal cinsiyet anlayışının getirisi olarak toplumda ayrımcılığa maruz kalmaları devam etmiştir denilebilir.

2.1.4. 1980’lerde Kadın Hareketleri

1980’li yıllar, Türkiye’de kadın hareketlerinin hızlı bir şekilde geliştiği ve toplumsal cinsiyet ile ilgili kalıpların tartışılmaya başladığı dönemdir. Türkiye’de belirli rollerle sınırlandırılan kadınlar, geleneksel rollerin yerine farklı bir kimlikle toplumda yer almak için harekete geçmeye başlamış, kadınların toplumdaki yeri bu dönemde daha çok sorgulanmaya başlamıştır. 1980’li yıllarda Türkiye’de kadın hareketlerinin etkisiyle kadınların çalışma hayatına katılım, sosyal statü, siyasete ve sendika hayatına eşit düzeyde katılım konularında daha bilinçli olmaya başladığı ifade edilmektedir⁹⁰. Böylece kadınların aile içine ve ev işlerine sınırlandırılma konularında çözüm üretilmesi için girişimler yoğunlaşmıştır.

Batı ülkelerinde 1960’lı yıllarda kadınların dile getirdiği konular ve haklar, Türkiye’de 1980’li yıllar itibariyle seslendirilmeye başlamıştır. 1980’li yıllarda Türkiye’de kadınlar kamu alanı ve özel alanda karşılaşılan negatif ayrımcılıkları sorgulamaya başlamıştır. Feminizm hareketinin ivme kazanması ve kadın hareketlerinin hak elde etme konusunda karşılık bulmaya başlaması ile birlikte dünya genelinde hızlanan kadın hareketleri Türkiye’de de karşılık bulmuştur. 1980’li yıllarda Türkiye’de kadın hareketleri kapsamında bilinçlenme, güçlenme, duyarlılık sahibi olma kavramları ön plana çıkmıştır⁹¹. Kadınların negatif ayrımcılıklara karşı daha yüksek sesle tepkilerini ortaya koymaları, kadın hareketlerinin Türkiye’deki gelecek yıllarda seyri bakımından önemli bir yere sahiptir.

Türkiye’de 1980 yılındaki darbe sonrasında siyasi, ekonomik ve toplumsal süreçlerde değişimler yaşanmaya başlamıştır. Türkiye’nin içine girdiği değişim ve dönüşüm süreci, kadın hareketlerinin ilerleyişini de etkilemiştir. Türkiye’de siyasal, ekonomik ve toplumsal açıdan liberalleşmenin etkisiyle birlikte kadınların cinsiyete dayalı olarak maruz kaldıkları negatif ayrımcılıkları dile getiren feminist gruplar ortaya

⁹⁰Gözde Toprakçı Alp, “Türk Dünyasında Kadın Hareketleri”, **Uluslararası Türk Dünyası Stratejileri Araştırmaları Kongresi**, 2019, s.97.

⁹¹Ceyda Kuloğlu, “Türkiye’de Kadın Hareketinin Kurumsallaşma Süreci”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 17 (1), 2020, s.333.

çıkmiştir ve yayılmaya başlamıştır⁹². 1980’li yıllarda Türkiye’de kadın hareketlerini diğer dönemlere göre ayıran temel husus da budur denilebilir. Başka bir deyişle, Türkiye’de 1980’li yıllarda kadın hareketleri konusunda yaşanan gelişmeler, gelecekte kadın hareketinin seyrinin belirleyicisi olmuştur. Dünyada meydana gelen değişimler, kadınların erkeklerle aynı haklara sahip olmasını özellikle eğitim ve çalışma hayatı konularında çalışmaları küresel düzeye taşımıştır⁹³. 1985 yılında Birleşmiş Milletlerin Kadın 10 Yılı çalışması sonucunda Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi buna örnektir. Dünya genelindeki kadın hareketlerinin etkisi, Türk toplumunda da gözlenmiştir.

2.1.5. 1990’larda Kadın Hareketleri

Kadınların topluma katılımı, insan kaynaklarının daha etkin bir şekilde kullanılmasına ve toplumun genel olarak gelişmesine neden olur. Kadınlar, toplumun potansiyel gücünün yarısıdır. Bu nedenle kadınların katkısının olmadığı bir toplumda demokratik ilkeler esasına göre kurulan bir sistemden bahsedilmesi mümkün değildir⁹⁴. Dünyada yaşanan değişimler ve demokrasinin yaygınlaşması, kadın hareketlerinin yirminci yüzyılın sonlarında ivme kazanmasına neden olmuştur. 1990’larda Türkiye’de kadın hareketleri için de bu durum geçerlidir.

Türkiye’de 1990’lı yıllar, kadın hareketlerinin kurumsallaştığı dönemdir. 1980’li yıllarda açılan kadın hareketi derneklerinin bir kısmı kapanması ile ilk anlardaki heyecanda düşüş meydana gelmesi olağan karşılanmaktadır. Kadınların Ankara’da Kadın Dayanışma Vakfı kurması, Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfının faaliyetlerine başlaması, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezinin kurulması, İstanbul Üniversitesinde Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezinin kurulması gibi gelişmeler 1990’lı yıllarda kadın hareketi konusundaki öncü girişimler arasında yer almaktadır⁹⁵. Türkiye’de 1990’lı yıllarda kadın hareketleri, kadın haklarının kamu politikası haline getirilmeye başlaması yönüyle önemlidir. Kadın hareketlerinin medya

⁹²Göl, a.g.e, s.63.

⁹³Kyra Gemberling, “Feminine Agendas: The Historical Evolution of Feminism as Reflected in the Content of American Women’s Magazines”, **The Elon Journal of Undergraduate Research in Communications**, 5 (2), 2014, s.55.

⁹⁴Christopher Koch ve Saeid Barzegarkouschaksaraei, “Movement of Female’s Rights in the World”, **International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding**, 2 (6), 2015, s.26.

⁹⁵Kuloğlu, a.g.e., s.325.

organlarında daha fazla yer almaya başlaması 1990'lı yıllarda Türkiye'de kadın hareketleri hakkında dikkate alınması gereken hususlardan bir tanesidir. Yine bu dönemdeki kadın hareketi girişimlerinin temellerinin 1980'lerde atıldığı göz ardı edilmemesi gereken bir ayrıntıdır.

2.1.6. 2000'lerin Başından Günümüze Kadın Hareketleri

1990'ların sonu ve 2000'lerin başı Türkiye'nin Avrupa Birliği Süreci eşliğinde kadın haklarında kazanımların olduğu, buna paralel olarak kadın hareketlerinin geliştiği bir dönemdir. Avrupa Birliği tarafından üyelik sürecindeki ülkelerde cinsiyet eşitliğinin sağlanması şart koşulmaktadır ve bu durum Türkiye ile Avrupa Birliği üyelik sürecinde devam etmiş, Türkiye'de kadınlara hayata eşit haklarla katılımları konusunda haklar verilmesini beraberinde getirmiştir⁹⁶.

İstihdam, kadınların cinsiyet ayrımına maruz kaldıkları alanların başında gelmektedir ve çözüm bekleyen bir konudur. 2000'li yıllarda Türkiye'de kadın istihdamı verileri aşağıdaki tabloda gösterildiği gibidir⁹⁷.

⁹⁶Göl, a.g.e, s.76.

⁹⁷Hatice Kübra Şahin, "Türk Kadınının Siyasete ve İktisadi Hayata Girişi", **Yüksek Lisans Tezi**, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s.43.

Tablo 3. 2000'li Yıllarda Türkiye'de Kadın İstihdamı Verileri (%)

Yıllar	Kadın İstihdam Oranı
2000	24,9
2001	25,1
2002	25,3
2003	23,9
2004	20,8
2005	20,7
2006	21,0
2007	21,0
2008	21,6
2009	22,3
2010	24,0
2011	25,6
2012	26,3
2013	27,1
2014	26,7
2015	27,5
2016	28,1
2017	27,7

Kaynak: Hatice Kübra Şahin, “Türk Kadınının Siyasete ve İktisadi Hayata Girişi”, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s.43.

Tablo 3’te yer alan bilgilere göre kadınların istihdam oranları, 2000’li yıllarda beklenen artışı göstermekten uzak olup sınırlı bir artışa sahne olmuştur. Türkiye’de kadın istihdamı verilerinin gelişmiş ülkelere göre düşük düzeyde kaldığı görülmektedir. 2000’li yıllarda kadınların ekonomik açıdan bağımsızlıklarını kazanmaları, kadın hareketleri konusunda öne çıkan konulardan birisi olduğu için istihdama dair bu veriler önemlidir.

Kadınların sendikal örgütlenmenin olmadığı işyerlerinde istihdam edilmesi, işe alım süreçlerinde yeterince tercih edilmemesi gibi ayrımcı uygulamalar devam

etmektedir. Her ne kadar konuyla ilgili yasal düzenlemeler yapılsa da uygulamada karşılık bulma düzeyi yüksek değildir ve kadınlar ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Türkiye'de kadın hareketlerinin etkisiyle birlikte hükümet Kadın İstihdamının Artırılması ve Fırsat Eşitliğinin Sağlanması, Kadın İstihdamı Ulusal İzleme ve Koordinasyon Kurulunu kurmuştur. Bu kurumlar Türkiye'de kadınların ekonomik ve sosyal yönden güçlendirilmesi, konumlarının iyileştirilmesi, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması, sosyal kalkınma hedeflerine ulaşılması, kadın istihdamının artırılması ve eşit işe eşit ücret verilmesi gibi konularda çalışmaktadır⁹⁸. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü de kadınların haklarını savunan ve negatif ayrımcılıklara karşı önleme amacı güden bir kurumdur.

2000'li yıllarda Türkiye'de kadın hareketi, kadın örgütlerinin ittifaklarının ön planda olduğu ve devlet içinde kadın hareketinin kurumsallaşmaya başladığı ifade edilmektedir. Medeni Kanunda evin reisinin erkek olduğu yönündeki ibarenin kalkması, bu dönemde kadınların önemli kazanımları arasında yer almaktadır. Eşitlik sağlanan diğer konular ise evlilik birliğinde edilen mallar, boşanma, çocukların velayeti, miras, çalışma ve seyahat hakkı şeklinde sıralanmaktadır. Medeni Kanunun yanı sıra Türk Ceza Kanunu kapsamında yapılan değişiklikler de kadın hareketlerinin katkısıyla olmuştur. Türk Ceza Kanunundaki değişikliklere göre evliliklerdeki tecavüzler suç sayılmaya başlamış, namus ve töre cinayetlerindeki ceza indirimleri kaldırılmış, işyerinde kadınlara yapılan tacizler suç sayılmaya başlamıştır. 2000'lerin başından günümüze kadın hareketleri konusunda ilk yıllarda elde edilen kazanımların ardından şiddet, siyasal katılım ve kadın girişimciliği konuları ön plana çıkmaktadır⁹⁹.

2.2. Yerel Yönetimlerde Kadın

Yerel yönetimlerde demokrasi anlayışının geliştiğinin göstergeleri arasında kadın temsil oranları önemli bir yere sahiptir. Yerel düzeyde siyasete katılım daha kolaydır ve siyasette temsil edilmedeki öncelikli adımlardan bir tanesidir. Kadınların yerel yönetimlerdeki varlığı ve temsili, demokrasinin gelişmesinin yanı sıra deneyim

⁹⁸Toprakçı Alp, a.g.e., s.98.

⁹⁹Kuloğlu, a.g.e., s.335.

kazanılması suretiyle ulusal düzeyde kadınların temsil edilmesi sorununun çözümüne katkıda bulunmaktadır.¹⁰⁰

Kadınların yerel yönetimlerde yeterli oranda temsil edilmesinin önünde bazı engeller bulunmaktadır. Bu engeller aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.¹⁰¹

- i. Ataerkil toplum,
- ii. Siyasetin erkekler tarafından biçimlendirilmesi çabası,
- iii. Siyasi partilerin kadınları siyasette vitrin olarak görmesi ve yoğun katılıma öncelik vermemesi,
- iv. Kadınlar ve erkeklerin fırsat eşitliğinin olmaması,
- v. Kadınların rollerinin belirli alanlarla sınırlandırılması yönündeki girişimler,
- vi. Kadınlara aile görevlerinin yüklenmesi ve buna paralel olarak siyaset gibi yoğun uğraş gerektiren alanlara yönelimin azalması,
- vii. Siyasetteki hırs, rekabet gibi hususların erkeklerle özdeşleştirilmesi (cinsiyetçi yaklaşım),
- viii. Siyasetin erkeklerin çalışma koşullarına göre tasarlanması,
- ix. Erkek egemen yapının toplumda ve siyasi partilerde etkilerinin gözlenmesi,
- x. Kadın kollarının katkısının yetersiz kalması,
- xi. Aday gösterme süreçlerinde şeffaf ve demokratik yaklaşımdan uzak hareket edilmesi,
- xii. Karar alma süreçlerinde kadınların dışlanması,
- xiii. Toplumun etkilerine paralel olarak kadınların özgüven problemi yaşaması şeklindedir.

Görüldüğü üzere kadınlar gerek toplumun gerekse siyasi partilerin yaklaşımının etkisiyle siyasette yeterli oranda temsil edilememektedir. Yerel yönetimler, kadınların siyasetteki varlığının artması için öncelikli bir konuma sahip olmasına karşın yerel yönetimlerdeki aday gösterme süreçleri de dâhil olacak şekilde kadınların ayrımcılığa

¹⁰⁰ Aziz Belli, “Yerel Yönetimlerde Kadın Temsili ve Yerel Demokrasi”, **Yasama Dergisi**, 31, 2017, s.81.

¹⁰¹ Hale Biricikoğlu, “Yerel Yönetimlerde Kadın Temsilinin Yetersizliği: Sakarya İlinde Yapılan Bir Araştırma”, **Kamu Yönetimi Sempozyumu**, 11-12 Mayıs, 2013, s.70-71.

uğradıkları anlaşılmaktadır. Kadınların katılımını sınırlayan ve engelleyen yaklaşım, kadınların özgüvenlerinin düşmesine neden olduğu için önlem alınması gereken bir konu olarak görünmektedir. Tüm bunlar yerel yönetimlerde kadın temsili üzerinde etkili olması yönüyle ayrı ayrı önemlidir.

Dünyada ve Türkiye'de kadınlar yüzyıllar boyunca hayatın her alanındaki ayrımlar nedeniyle siyasetten uzak bir şekilde yaşamlarını sürdürmüşlerdir¹⁰². Bu durum kadınların yerel yönetimlere katılımlarının olmaması ya da sınırlı düzeyde olmasıyla sonuçlanmış olsa da geçtiğimiz yüzyıldaki gelişmelerle ilerleme kaydedilmeye başlamıştır. Yerel yönetimlerde kadın hakkındaki inceleme gereğince bu kısımda yerel yönetimler kavramı, yerel yönetimlerde kadınların siyasi hak kazanımları, yerel gündem 21: kent konseyi kadın meclisleri, temsilde adalet: seçimlerde kota uygulaması konularına yönelik açıklamalar getirilmektedir.

2.2.1. Yerel Yönetimler Kavramı

“Yerel yönetimler; belirli bir coğrafi alanda yaşayan yerel topluluğun bireylerine, bir arada yaşamak nedeniyle kendilerini en çok ilgilendiren konularda hizmet üretmek amacı ile kurulan, karar organları yerel toplulukça seçilerek göreve getirilen, yasalarla belirlenmiş görevlere ve yetkilere, özel gelirlere, bütçeye ve personele sahip, üstlendiği hizmetler için kendi örgütsel yapısını kurabilen, merkez yönetimi ile ilişkilerinde idari özerklikten yararlanan kamu tüzel kişileridir”¹⁰³

Türkiye'de yerel yönetim birimleri; belediyeler, il özel idaresi, köyler olmak üzere üçe ayrılmaktadır. 1982 yılı Anayasasına göre Türkiye'de yerel yönetim birimlerini oluşturan bu birimler, yerel halkın ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla çalışmaktadır. Yerel yönetimlerde, seçmenler tarafından verilen oylarla yönetimde yer alan görevliler seçilmektedir¹⁰⁴.

Halkın istek ve ihtiyaçlarını karşılamak için yerel yönetimler, merkezi otorite ile işbirliği yaparak hizmet sunabildiği gibi sadece kendisinin yürüttüğü hizmetleri verebilir. Yerel yönetimlere özgü hizmetler; çöp toplama, otopark, sokak ve cadde

¹⁰² Muhammet Örtlek ve Serhat Tekelioğlu, “Türkiye'de Siyaset ve Kadın”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5 (2), 2013, s.279.

¹⁰³ Handan Ertaş, “Türkiye'de Yerel Yönetim Birimlerinin Görev ve Sorumlulukları ile İlgili Mevzuat ve Karşılaştırmalı Analiz”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmaları Dergisi*, 11, 2016, s.87.

¹⁰⁴ Mehmet Özel ve Cihan Polat, “Yerel Yönetimlerde Değişim ve Yerel Yönetim Hizmetlerinde Müşteri Odaklı Pazarlama Yaklaşımı”, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (1), 2013, s.50.

düzenlemeleri, imar planları hazırlama şeklinde sıralanmaktadır. Merkezi yönetimle ortak olarak eğitim, sağlık, çevre düzenlemenin yanı sıra sosyal hizmetler verilmesi yerel yönetimlerin görevleri arasında yer almaktadır¹⁰⁵.

2.2.2. Yerel Yönetimlerde Kadınların Siyasal Hak Kazanımları

Türkiye'de kadınların yerel yönetimlerde siyasal hak kazanımları 1930 yılına dek uzanmakla birlikte kadınların yerel siyasete katılımları oldukça düşük kalmıştır¹⁰⁶. Kadınların eğitim, istihdam gibi alanlarda ayrımcılığa uğraması, yerel yönetimlerde kadınların sınırlı düzeyde yer almasıyla sonuçlanmıştır. Kadınlar Türkiye'de yerel yönetimlerle ilgili siyasi hak kazanmış olmalarına rağmen cinsiyetçi ayırım nedeniyle yerel yönetimlerde sınırlı düzeyde yer almışlardır.

Yerel yönetimlerde kadınların varlığına dair aşağıdaki tabloda bazı yerel seçimler sonucunda kadınların yerel yönetim birimlerindeki dağılımları derlenmiştir¹⁰⁷.

¹⁰⁵Sezen Güngör, “Yerel Yönetim ve Merkezi Yönetimin Görev Paylaşımı”, **Akademik Bakış Dergisi**, 32, 2012, s.11.

¹⁰⁶Tülay Oruç ve Erdal Bayrakçı, “Yerel Siyasette Temsil ve Katılım: Kadın Aktörler”, **Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 7 (2), 2018, s.464.

¹⁰⁷Yaylı ve Eroğlu, a.g.e., s.514.

Tablo 4. Türkiye'de Yerel Yönetimlerde Kadın Oranları

	Toplam Sayı	Kadın Sayısı	Kadın Oranı
1999 Seçimleri			
Belediye Başkanı	3216	20	0,6
Belediye Meclis Üyesi	34084	541	1,6
İl Genel Meclisi	3122	44	1,4
2004 Seçimleri			
Belediye Başkanı	3225	18	0,56
Belediye Meclis Üyesi	34447	817	2,37
İl Genel Meclisi	3208	57	1,78
2009 Seçimleri			
Belediye Başkanı	2948	26	0,8
Belediye Meclis Üyesi	31790	1340	4,2
İl Genel Meclisi	3379	110	3,2
2014 Seçimleri			
Belediye Başkanı	1396	40	2,8
Belediye Meclis Üyesi	20498	2198	10,7
İl Genel Meclisi	1251	60	4,7

Kaynak: Hasan Yaylı ve Gülçin Eroğlu, “Yerel Katılım Bağlamında Türkiye’de Kadın Temsili”,
International Journal of Science Culture and Sports, 3, 2015, s.514.

Tablo 4’te görüldüğü üzere kadınlar Türkiye’de belediye başkanı, belediye meclis üyesi ya da il genel meclisi görevlerinde 2000’li yılların başlarında yüzde 1 düzeyinde görev alabilmiştir. 2014 seçimlerinde bu oranların sınırlı bir artış göstermesine karşın özellikle belediye başkanlığı görevinde kadınların oldukça düşük oranda yer aldığı söylenebilir. Tüm bunlar, Türkiye’de kadınların siyasi hak kazanımlarına karşın yerel yönetim birimlerinde sınırlı düzeyde katılımlarının olduğunu göstermektedir.

2019 yılında Türkiye’de düzenlenen yerel seçimlerde kadınların katılımı konusunda ilerleme kaydedilmemiş, kadın belediye başkanı oranı yüzde 3, il genel meclisi üyeliği yüzde 3,77 ve belediye meclis üyeliği yüzde 11,68 olarak

gerçekleşmiştir¹⁰⁸. Bir önceki döneme göre çok küçük oranlarda artış olduğunu gösteren bu veriler aynı zamanda kadınların çoğunlukla belediye meclis üyesi olarak yerel siyasette görev aldıklarını ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin kadınların yerel siyasetteki temsilinin diğer dünyadaki bazı ülkelerle kıyaslanması halinde aşağıdaki gibi bir tablo ortaya çıkmaktadır¹⁰⁹.

Tablo 5. Seçilmiş Ülkelerde Kadın Belediye Başkanları ve Belediye Meclis Üyeleri Oranları

Ülke	Belediye Başkanı %	Belediye Meclis Üyesi %
Almanya	17	24
Fransa	11	47
İsveç	17	42
Finlandiya	10	34
Hollanda	16	22
Bulgaristan	10	20
İtalya	7	16
Macaristan	12	15
Nikaragua	10	34
Honduras	10	22
Meksika	4	16
Panama	16	13
Venezuela	6	30
Avustralya	15	26
Pakistan	1	25
Filipinler	18	24

Kaynak: Hasan Yaylı ve Gülçin Eroğlu, “Yerel Katılım Bağlamında Türkiye’de Kadın Temsili”, International Journal of Science Culture and Sports, 3, 2015, s.515.

Tablo 5’te yer alan bilgiler, Türkiye’nin özellikle kadın belediye başkanı oranları bakımından çok geride olduğunu göstermektedir. Türkiye’de seçilmiş ülkelerden (gelişmemiş, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler olacak şekilde farklı ülke grupları tabloda yer almaktadır) yalnızca Pakistan’a göre daha yüksek kadın belediye başkanı oranı söz konusudur. Dolayısıyla Türkiye’de kadınların yerel yönetimlerdeki siyasi kazanımlarının genişletilmesi için çalışmalar yürütülmelidir.

¹⁰⁸Sezgin Sezgin, “Yerel Siyasette Kadın Temsili: 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri Kırklareli İli Örneğinde Bir Değerlendirme”, *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (2), 2010, s.29.

¹⁰⁹Yaylı ve Eroğlu, a.g.e., s.515.

Kadınların yerel yönetimlerdeki varlığına dair istenen gelişme seviyesine ulaşamamış olsa da yerel yönetimler tarafından atılan bazı adımlar kadınların maruz kaldığı negatif ayrımcılıkların çözümü için çaba gösterildiğini işaret etmektedir. Yerel yönetimlerin kurduğu kadın-erkek eşitliği, toplumsal cinsiyet eşitliği komisyonları bu kapsamda atılmış değerli adımlardandır¹¹⁰. Benzer girişimlerin artması ile birlikte kadınların yerel yönetimlerdeki siyasi kazanımlarının artması ve daha yüksek oranda temsil edilmesi beklenebilir.

Avrupa Birliği yerel yaşamda kadın erkek eşitliği ile ilgili belirli ilkeler geliştirmiş ve bu sayede kadınların yerel yönetimlere katılımını artırmayı hedeflemiştir. Yerel yaşamda kadın erkek eşitliğinin çalışma konusuyla ilgili olan ilkeleri aşağıda tabloda gösterildiği gibidir.

Tablo 6. Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliğine Dair Avrupa Birliği Şartları

Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği İçin Avrupa Şartı
İlkeler:
1. Kadın erkek eşitliği temel bir haktır. Bu hak yerel ve bölgesel yönetimler tarafından bütün sorumluluk alanlarında uygulanmalıdır.
5. Yerel ve bölgesel yönetimlerin bütün etkinliklerine toplumsal cinsiyet perspektifinin katılması kadın erkek eşitliğini gerçekleştirmek için gereklidir. Toplumsal cinsiyet perspektifi yerel nüfusun günlük yaşamını etkileyen politikaların, yöntemlerin, araçların oluşturulmasında, toplumsal cinsiyet yaklaşımı ve toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme gibi teknikler yoluyla dikkate alınmalıdır. Bu amaçla, iş ve günlük yaşam koşulları da içinde olmak üzere, kadınların yerel yaşamdaki deneyimlerinin çözümü yapılmalı ve değerlendirilmelidir
6. Yeterli kaynaklarla donatılmış eylem plan ve programları kadın erkek eşitliğini gerçekleştirmek için gerekli araçlardır. Yerel ve bölgesel yönetimler uygulanması için mali, insani kaynak ve araçları ortaya konmuş eşitlik eylem planları ve programları hazırlamalıdır.

Kaynak: Semra Cerit Mazlum, Kadınlarla ve Kadınlar İçin Yerel Yönetim, Kader Yayınları, 2008, s.37.

¹¹⁰Burcu Erdinç, “Kadın-Erkek Eşitliği ve Yerel Yönetimler”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Özel Sayı, 2017, s.129.

Tablo 6’da yer alan bilgilere göre kadınlar ve erkeklerin eşitliği temel bir hak olarak tanımlanmakta ve yerel yönetimlerin bunu sağlamakla yükümlü oldukları ifade edilmektedir. Yerel yönetimlerin etkinliklerinin tamamında kadın erkek eşitliğine göre hareket etmesi gerekmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı bütçeleme gibi yöntemlerin terk edilmesi yerel yaşamda kadın erkek eşitliği için şart olarak belirtilmiştir. Böylece günlük hayatta da kadın erkek eşitliği anlayışının yaygınlaşması beklenmektedir. Yerel yönetimlerin kadın erkek eşitliğini sağlamak adına eylem, plan ve programlarında kaynaklarını etkin bir şekilde kullanması gerektiği vurgulanmıştır. Yerel yönetimlerin kadınların yerel siyasete katılım da dâhil olmak üzere kadın erkek eşitliğine çok yönlü bir biçimde katkıda bulunabileceğini göstermesi bakımından bu ilkeler dikkate alınmalıdır.

Kadınların yerel siyasette temsil edilme oranlarının artmasına paralel olarak toplumdaki kadınların istek, ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanmasında ilerleme kaydedilmesi söz konusu olmaktadır. Çünkü kadınların yeterli oranda temsil edilmemesi, kadınlara yönelik plan ve programlarda körlük oluşmasına neden olur. Kadınların yerel siyasetteki kazanımları, bilgi ve deneyim farklılığı aracılığıyla olumlu yönde katkıları beraberinde getirmektedir.¹¹¹ Yerel düzeyde kadınların daha yüksek oranda temsil edilmesi için bu ve benzer örneklerin sayısı artırılabilir ancak esas olan siyasette temsil adaletsizliğinin önüne geçilmesine yönelik katkılardır.

Yönetim kademesinde kadınların yer alma düzeyi, dünya genelinde tartışılan bir konudur ve bununla ilgili olarak cam tavan sendromu kavramı ortaya çıkmış, kadınların yükselmesinin önünde görünmez engellerin olduğunu belirtmiştir. Yönetim kademesinde kadınların yetersiz düzeyde yer almaları (yani ayrımcı yaklaşımla kadınların yükselmesinin engellenmesi) siyasette ve yerel yönetimlerde kadın temsili oranlarına da yansımış durumdadır. Kadınların yerel yönetimlerde düşük oranlarda temsil edilmesi, kadınların sorunlarına yeterince duyarlılık olmadığını göstermektedir.¹¹² Kadınların yakın dönemde elde ettiği siyasi kazanımlar, bu engellerin kaldırılması bakımından son derece önemlidir.

¹¹¹ Ayten Alkan, “Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli”, **Birikim Dergisi**, 179, 2004, s.2.

¹¹² Hatun Korkmaz, “Yönetimde Kadın ve Cam Tavan Sendromu”, **Alternatif Politika Dergisi**, 2, 2016, s.101.

2.2.3. Yerel Gündem 21: Kent Konseyi Kadın Meclisleri

21.yüzyılda kadınların hayatın her alanında daha fazla yer almaya başladığı, kadınların edindiği hakların ve kazanımların çeşitlilik kazandığı bilinmektedir. Ancak kadınların cinsiyet eşitsizliğine yönelik uygulamalara maruz kalmaları, çalışma hayatında ayrımcılığa uğramaya devam etmeleri ve siyasete sınırlı düzeyde katılım yerel gündemin öncelik vermesi gereken konular arasında olmaya devam etmektedir.¹¹³ Toplumsal cinsiyet eşitsizliği sebebiyle ortaya çıkan uygulamalar, kadınların yerel siyasette yeterli düzeyde temsil edilmesinin önünde engel konumundadır. Bu kapsamda yerel yönetimlerde kent konseylerinin katılımcı mekanizmasının önemli roller üstlenmesi beklenmektedir.

Belediyelerin kadınların katılımlarına daha fazla önem verdikleri günümüz koşullarında bu yaklaşımın yansımaları etkinliklerde görülmektedir. Aşağıdaki tabloda belediyelerin kadınlara yönelik olarak çalışan hizmet birimlerine dair örnekler yer almaktadır.¹¹⁴

¹¹³Orhan Veli Alıcı ve Barış Kandeğer, “Belediyelerin Yönetiminde Kadın Yöneticiler”, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 5 (56), 2017, s.400.

¹¹⁴ İlgin Yücel ve İlkay Kurtlar, “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Kadınlara Yönelik Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi”, **Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi**, 3 (1), 2020, s.158.

Tablo 7. Belediyelerin Kadınlara Yönelik Hizmet Birimleri Örnekleri

Belediyeler	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Birimi	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Kadın Dayanışma Merkezi
İstanbul Beylikdüzü	-Belediyede çalışan ve eşine şiddet uygulayan erkeklerin maaşlarının yarısının kesilerek eşlerine verilmesi -Kadın istihdamına dikkat çekmek için servis şoförlerinin kadınlardan seçilmesi	-Her mahalleye kreş açılması	-Kadın Hakları konusunda eğitim çalışmaları -Kadınlara psiko-sosyal ve hukuki alanda danışmanlık hizmetleri verilmesi -Kadınların sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda donanımlı hâle getirilmesini hedefleyen çalışmaların planlanması
Eskişehir	-Kadın-erkek eşitliği odağında stratejiler belirlenmesi -Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme çalışmalarının yürütülmesi	Yok	-Kadınlara yönelik araba bakım ve evde bakım kursu düzenlenmesi, -Belediye erkek personeline yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi planlanması, -Psikolojik, hukuki, sığın ve sosyal alanda danışmanlık verilmesi, -Şiddete uğrayan kadınlara yönelik destek çalışmaları yapılması
Bursa Nilüfer	-Yapılan etkinliklerde kadın-erkek sanatçı, alımlarında kadın-erkek personel sayısı eşitliği sağlanmaya çalışılması, -Birimler arası spor turnuvalarında kadın personel katılımını arttırmaya yönelik destekler verilmesi	-Kadın Hayata Yakın projesi ile kadınların yazarlarla buluşması, -Kadın ve çocuk akademilerinde; kadınların sosyal hayat içindeki aktif rollerini destekleme amacıyla atölye, seminer ve eğitimler planlanması	-Şiddeti önlemeye yönelik faaliyetler kapsamında kadın sağlığı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetle mücadele alanlarında eğitimler düzenlenmesi
Tunceli	-Her ayın belirledikleri bir günü kadın çalışanlara menstruasyon (regl) izni verilmesi	Yok	Yok
İzmir	-Kadınlara sorunlarını paylaşabilecekleri bir ortam sağlamak, örf ve âdetlerin kadınlar üzerindeki etkilerini ortaya koymak gibi hedefleri olan "Kültür ve Geleniğin Kadının Yaşamına Etkisi" projesi hayata geçirilmiştir	-Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmak ve cinsiyete dayalı ayrımcılığın önüne geçmek için "Her Yerde Eşitiz" iletişim çalışması	-Kent merkezine gitme imkânı olmayan kadınlara kendi mahallerinde "toplumsal cinsiyet eşitliği" ve "kadın hakları" konularında eğitim programları düzenlenmesi
Antalya Muratpaşa	Yok	-Kadın istihdamı ve kadın üreticileri desteklemek amacıyla Kadın Kooperatifleri Festivali düzenlenmesi	-Cinsiyet ayrımcılığı ile mücadele ve kadın-erkek eşitliğinin yaygınlaşması yönünde farkındalık çalışmaları ile Aile Eğitim ve Kadın Sağlığı Eğitimi Programları planlanması -Evimin Ustasıyım projesi ile kadınların elektrik ve su tesisatı tamirini öğrenmesi
Trabzon	-Yerel Eşitlik Birimi tarafından 18 ilçede yerel eşitlik masalarının kurulması	Yok	-Aile, Çocuk ve Kadın Danışma Merkezi kurulması

Kaynak: Ilgın Yücel ve İlkay Kurtlar, "Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Kadınlara Yönelik Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi", Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi, 3 (1), 2020, s.158.

Tablo 7’de yer alan bilgilere göre Türkiye büyükşehir belediyelerinin yanı sıra ilçe belediyeleri, kadınlara yönelik hizmet birimleri kurmuştur. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Birimi bunların başında gelmektedir. Bu birimlerde kadın-erkek eşitliği stratejileri belirlenmekte, toplumsal cinsiyet duyarlı bütçeleme yapılmakta, belediye çalışanlarının cinsiyetçi yaklaşımı ve davranışları cezalandırılmakta, kadın istihdamı için kontenjan açılmakta, kadınların istek ve beklentilerini paylaşabilecekleri bir ortam oluşturulmaktadır. Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, kadınların sosyal hayata aktif katılımını sağlamak adına kadınları desteklemekte, eğitim ve seminer planları yapma, her mahalleye kreş açma gibi faaliyetler yürütmektedir. Kadın Dayanışma Merkezleri ise şiddete uğrayan kadınlara destek vermekte, kadınlara sosyal, psikolojik, hukuki danışmanlık yapmakta, kadına şiddetle mücadele konusunda eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir. Tüm bu örnekler yerel yönetimlerde kadınların temsili konusunda atılan olumlu adımların bir sonucu olarak görünmektedir.

Türkiye'de kadın meclisleri, yerel siyasette kadınların daha fazla yer alması amacıyla çalışmalar yürütmektedir. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibi sıralanmaktadır¹¹⁵:

- i. Antalya'da 1997 yılında kadın meclisi kurulması çalışmalar öncü girişimler arasında yer almaktadır.
- ii. Yerel gündem 21 çağrısına paralel olarak Antalya Kadın Meclisi kadın temelli politikalar geliştirmek adına faaliyetlerine başlamıştır.
- iii. 2011'de TESEV tarafından kadın meclislerinin birbirini eğitime projesinde Türkiye'nin farklı yerlerinden katılımcılar yer almıştır.
- iv. Kadın meclisleri, yerel eşitlik eylem planları hazırlayarak kadınların sorunlarını gündeme getirmekte ve çözüm aramaktadır.
- v. 2014 yılının Mart ayında Aydın'ın Söke ilçesinde Türkiye'den pek çok kadın meclisi temsilcisinin katıldığı bir toplantı gerçekleşmiştir.
- vi. Kasım 2014'te ise Muğla'da 55 kadın meclisinden 131 katılımcı bir araya gelmiştir. Bu toplantılar kadın meclislerinin yaygınlaşması ve kadınların yerel siyasete katılımları açısından önemlidir.
- vii. İzmir Kent Konseyi Kadın Meclisinin girişimleriyle 2014 yılı İzmir'de kadın yılı ilan edilmiştir.
- viii. Adana Kent Konseyi, 13 kadın meclisi çalışma grubuna sahiptir. Bursa'da kadın meclis üyeleri doğal afetlerle mücadele konusunda bir eğitim semineri organize etmiştir. Örnekleri artırmak mümkündür.

Görüldüğü üzere kadın meclisleri, giderek daha geniş bir kapsamda faaliyet göstermeye başlamış, daha fazla kadının katılım gösterdiği bir yapıya ulaşmıştır. Kadın meclisleri; kadın istihdamı, kadın girişimciliği, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet gibi konularda kamuoyu oluşturmaktadır.

Yerel yönetimler tarafından uygulanmaya başlayan kent konseyi kadın meclisleri, yerel halkın süreçlere olan katılımının yüksek olmasına olanak tanımaktadır. Bununla birlikte bireylerin yaşadıkları yerle ilgili gelişmelere dair farkındalık düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir. Bu yönüyle kent konseyleri bünyesinde

¹¹⁵Erhan Örselli, Erdal Bayrakçı ve Selçuk Kahraman, "Yerel Yönetişim ve Kadın Meclisleri: Karatay Kadın Meclisi Örneği", *Turkish Studies*, 11 (2), 2016, s.992.

kurulan kadın meclislerinin kadınların yerel yönetimlere katılımı açısından etkisi yüksek olacaktır. Kadın meclisleri, kadınların örgütlü bir biçimde aldıkları kararların yerel yönetimler tarafından değerlendirilmesine olanak tanımaktadır¹¹⁶. Dolayısıyla kadınların yerel yönetimlerdeki varlığında olumlu bir gelişmedir.

“Yeni bir yönetim modeli olarak kent konseyleri, tüm yerel paydaşları özellikle sivil toplum örgütlerini, ilgili kurumları ve kenti temsil eden yapıları bir araya getirmektedir”¹¹⁷. Kadın meclislerini bu açıdan değerlendirmekte fayda vardır. Kadınların yerel yönetimlerdeki varlığının ve temsilinin güçlendirilmesi adına kadın meclislerinin çalışmaları oldukça önemlidir.

2.2.4. Temsilde Adalet: Seçimlerde Kota Uygulaması

Kota uygulaması, kadınların siyasette daha yüksek oranlarda temsil edilmesi için faydalanılan bir uygulamadır¹¹⁸. Kadınların yalnızca cinsiyetleri sebebiyle siyasette daha az temsil edilmesi sebebiyle temsilde adaletin sağlanabilmesi için seçimlerde kota uygulaması kullanılarak kadın adayların sayısının artırılması hedeflenmektedir. Böylece kadınlar siyasette daha yüksek oranda ve daha etkili temsil edilmektedir.

Seçimlerde kota uygulamasına dair bazı ülkelerden örnekler, aşağıdaki tablo üzerinde gösterildiği gibidir.¹¹⁹

¹¹⁶Derya Altun ve Huriye Toker, “Kadınların Bakışıyla Kent Konseyleri Katılımcılık Aracı mıdır? İzmir Kent Konseyi Örneği”, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, 13 (2), 2017, s.466.

¹¹⁷Altun ve Toker, a.g.e., s.461.

¹¹⁸Aziz Belli, “Yerel Yönetimlerde Kadın Temsili ve Yerel Demokrasi”, **Yasama Dergisi**, 31, 2017, s.76.

¹¹⁹Yaylı ve Eroğlu, **a.g.m.**, s.513.

Tablo 8. Dünyada Kota Uygulaması Örnekleri

Ülkeler	Partiler / Kota Oranları
Arjantin	Sosyalist Parti % 30 Radikal Yurttaşlık Birliği % 30
Avusturya	Sosyal Demokrat Parti % 40 (her iki cinsiyet için)
Brezilya	Demokrat İşçi Partisi % 30 (sadece parti örgütlerinde)
Kanada	Yeni Demokratik Parti % 50
Danimarka	Sosyal Demokrat Parti % 40 (her iki cinsiyet için)
Finlandiya	Sosyal Demokrat Parti % 40 (her iki cinsiyet için)
Fransa	Sosyalist Parti % 50
Makedonya	Makedonya Sosyal Demokrat Birliği % 30 (her iki cinsiyet için)
Almanya	Sosyal Demokrat Parti % 40 (her iki cinsiyet için)
İtalya	İtalyan Sosyalist Partisi % mak 66 (her iki cinsiyet ve parti örgütleri için) Sosyal Demokratlar % 40 (her iki cinsiyet için)
Meksika	Demokratik Devrim Partisi % 50 Kurumsal Devrimci Parti % 50
Hollanda	İşçi Partisi % 50
Norveç	Norveç İşçi Partisi % 40 (her iki cinsiyet için)
İsveç	İsveç Sosyal Demokrat Parti % 50 (tüm adaylar için)
Türkiye	Cumhuriyet Halk Partisi % 33 (her iki cinsiyet için) Barış ve Demokrasi partisi % 40 (her iki cinsiyet için)

Kaynak: Yaylı ve Eroğlu, a.g.m., s.513.

Tablo 8’de yer alan bilgilerden hareketle dünyadaki farklı bölgelerden farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerde temsilde adaletin sağlanabilmesi için kota uygulamasının kullanıldığı söylenebilir. Yüzde 30’dan yüzde 50’ye kadar değişen oranlarda kota uygulamalarının bazı partiler tarafından tercih edildiği görülmektedir. Türkiye’de ise kota uygulamasını kullanan iki parti olduğu ve yüzde 33 ile yüzde 40 oranında bir kota belirlendiği tabloda yer alan bilgiler aracılığıyla anlaşılmaktadır.

Kota uygulaması ile ilgili olarak değinilmesi gereken diğer hususlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:¹²⁰

- Kota uygulamasına dair örnekler ilk olarak Kuzey Avrupa ülkelerinde gözlenmiştir.
- Kadınların etkin şekilde temsili için kritik eşik yani alt sınırın yüzde 30 olduğu ifade edilmektedir.

¹²⁰ Meltem Ünal Erzen, “Siyasette Cinsiyet Eşitsizliği”, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 8, 2019, s.27-28.

- iii. Kota uygulaması, siyasette ve diğer karar organlarında kadınların etkili olacağını savunmaktadır.
- iv. Bazı ülkelerde kota anayasa ile belirlenmiş olup bazı ülkelerde ise partilerin tüzüklerini düzenlemesi şeklindedir.
- v. Kota zorunluluğu olmayan ülkelerdeki kadınların siyasete katılım düzeyleri daha düşüktür.
- vi. Siyasette kota uygulaması ile birlikte kadın temsil oranlarının yüzde 50 sınırında olduğu ülkeler bulunmaktadır.
- vii. Kota uygulamasının ayrımcı olduğunu savunan görüşler olmakla birlikte esasında kota uygulaması ayrımcılığı önlemeye yönelik bir girişimdir.
- viii. Ülkelerde kota uygulaması demokratik açıdan gelişme kaydedilmesine olanak tanımaktadır.
- ix. Kota uygulaması, kadınların çalışma hayatı başta olmak üzere kazandıkları deneyimleri siyaset alanında da göstermeleri açısından bir fırsattır.
- x. Toplumda kadın erkek eşitliğinin olması için kota uygulaması tek başına yeterli olmamakla birlikte kadınların eşit temsili aracılığıyla diğer eşitsizlik alanlarında da iyileşme kaydedilmesi beklenmektedir.
- xi. Kota uygulaması; siyasi, sosyal, toplumsal, kültürel, sanatsal ve ekonomik açıdan faydalı sonuçları beraberinde getirme potansiyeline sahiptir.

Sıralanan maddelerden de anlaşılacağı üzere kota uygulaması, siyasette kadınların ve erkeklerin eşit şekilde temsil edilmesi için yürütülen girişimlerin ürünüdür. Kadınların yüzde 30, yüzde 40 gibi oranlarda siyasette temsil edilmeleri, siyaset alanında elde edilen kazanımların yanında sosyal ve ekonomik açıdan pek çok kazanımı beraberinde getirmesi yönüyle önemlidir. Kota uygulamasının kullanıldığı ülkelerdeki deneyimler, kadınların yerel ve ulusal siyasette daha yüksek oranlarda yer almaya başladığını göstermektedir. Tüm bunlara ek olarak kota uygulaması ile ilgili şu ifadeler göz önünde bulundurulmalıdır: “Kota, kadının siyasette daha fazla yer alması için tek başına yeterli değildir. Kadınların karar alma mekanizmalarındaki varlıklarını

sağlamlaştıracak ve güçlendirecek, gerçek anlamda eşitliği sağlayacak yasal altyapı oluşturulmalıdır”.¹²¹

Türkiye'de ve dünyanın pek çok ülkesinde kadınların yerel ve genel düzeyde siyasete katılım düzeyinin düşük kaldığı bilinmektedir. Kadınların siyasete daha etkin ve daha yüksek oranlarda katılımı kadın sorunlarının çözülmesi için önemli bir adım niteliği taşımaktadır. Bu nedenle temsilde adaletin sağlanması üzerinde yoğun bir şekilde durulması gereken konular arasındadır. Kadınların siyasete katılımını artıracak bir uygulama olarak kota uygulaması, kadınların siyasette ve kamuda daha etkili bir şekilde temsil edilmesini sağlayacaktır.¹²²

¹²¹ Nedret Çağlar, “Kadının Siyasal Yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, 3 (4), 2011, s.75.

¹²² Çağlar, **a.g.m.**, s.56.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Türkiye'de yerel yönetimlerde kadınların siyasete katılımını değerlendirmektir. Türkiye'de kadınların yerel yönetimlerde siyasete katılımı, toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında araştırılmaktadır.

3.2. Araştırma Soruları

Araştırmanın soruları aşağıdaki gibidir:

- 1) Siyasete olan ilginiz nasıl başladı?
- 2) Siyasete aktif katılma kararını ne zaman ve nasıl aldınız?
- 3) Ailenizin ve yakın çevrenizin siyasete aktif katılım kararınıza tepkileri ne oldu?
- 4) Parti içerisindeki ilk göreviniz neydi?
- 5) Sizce kadınların düşünce ve beklentileri siyasi partiler tarafından yeterince dikkate alınıyor mu?
- 6) Türkiye'de siyasette erkek egemen değerlerin hakim olduğu konusunda ne düşünüyorsunuz?
- 7) Türkiye'de kadınlar siyasette karar alma süreçlerinde etkili olabiliyor mu?
- 8) Sizce Türkiye'de kadınların yerel siyasete katılmasını sınırlandıran faktörler nelerdir?
- 9) Size göre mevcut siyasi düzenin temel sorunu siyasetin içerisindeki kadın sayısı mı yoksa kadınların doğadan aldığı duygusallığını siyasete veya yönetim ilişkilerine taşımada engellerle karşılaşması mı?

- 10) Türkiye'de toplumsal cinsiyet rollerinin siyasette kadınların ötekileştirilmesine neden olduğu düşüncesine katılıyor musunuz? Bu konudaki eleştirileriniz nelerdir?
- 11) Cinsiyetten soyutlanmış siyaset konusundaki fikirleriniz nelerdir? Türkiye'de bunun gerçekleşmesi sizce mümkün mü?
- 12) Aktif siyasete dahil olduktan sonra kadınlık ile siyaset arasında tercih yapmak zorunda hissettiniz mi? Kadınların siyasete katılımı ile kıyafet, davranış ve söylemlerinin siyasi arenanın dayattığı erkeksi kalıplar içine girdiğini düşünüyor musunuz?
- 13) Yerel yönetimlerde kadınların siyasete katılımının artmasında siyasi partilere hangi görevler düşmektedir?
- 14) Kota uygulamasının kadınların yerel yönetimlerdeki temsilini artırmak için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
- 15) Türkiye'de kadınların yerel siyasette yükselmesinin önündeki engeller nelerdir?
- 16) Türkiye'de kadınların yerel siyasete katılımını artırmak için ne gibi önerilerde bulunursunuz?
- 17) Toplumsal cinsiyet, kadınların siyasete katılımı, siyasette temsilde eşitlik konularında Türkiye'de siyasetin işleyişinde eleştirdiğiniz noktalar nelerdir?
- 18) Ekleme istediğiniz bir şey var mı?

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Yapılan görüşmeler covid-19 pandemisi sebebiyle online ortamda gerçekleşmiş ve mülakat yöntemiyle veriler toplanmıştır. Araştırmaya Akyurt Belediye Başkanı Hilal Ayık, Balçova Belediye Başkanı Fatma Çalkaya, Bozkurt Belediye Başkanı Birsen Çelik ve Pazaryeri Belediye Başkanı Zekiye Tekin katılmıştır.

81 il ve 973 ilçenin olduğu Türkiye'de yalnızca 4 tane ilçenin belediye başkanı ile görüşme yapılması mümkün olmuştur. Covid-19 pandemi döneminin koşullarının yanında kadın belediye başkanı sayısının sınırlı olması bu durumun ortaya çıkmasında temel etken konumundadır. Araştırmanın verileri bizzat araştırmacı tarafından yüz yüze

görüşme yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırmaya dahil olan dört kadın belediye başkanı ile aşağıdaki tarihlerde görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

08.04.2020, Fatma Çalkaya.

09.04.2020, Zekiye Tekin.

25.11.2020, Birsen Çelik.

26.11.2020, Hilal Ayık.

3.4. Araştırmanın Kısıtlılıkları

Belediye başkanları ile yapılan görüşmeler, pandemi koşullarının etkisi altında olduğu araştırmanın kısıtlılıkları arasında yer almaktadır. Görüşme yapılması planlanan belediye başkanlarının akademik bir çalışma olduğu açıklanmasına karşın siyasi bir anket gözüyle bakmaları, araştırmanın kısıtlılıkları arasındadır. Kayyum atanan belediyelerin olması ve kadın belediye başkanlarına ulaşmanın güçlükleri, araştırmanın kısıtlılıkları kapsamında gösterilmektedir. Ayrıca Milliyetçi Hareket Partisi mensubu tek kadın belediye başkanı araştırmaya dahil olmayı kabul etmemiştir. Belirtilen koşulların zaman darlığı ile bir araya gelmesi sebebiyle yalnızca dört kadın belediye başkanı ile görüşme yapılabilmektedir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada ulaşılan veriler içerik analizi yöntemi aracılığıyla yorumlanmaktadır.

3.6. Bulgular

Bu kısımda elde edilen bulgular tablolar halinde ortaya konulup yorumlanacaktır.

Tablo 9. Siyasete Olan İlginiz Nasıl Başladı Sorusuna Yönelik Bulgular

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Annem ve babam siyasetin içindeydi, siyaset benim için de kaçınılmaz son olmuştur.	Ailenin ilgisi
Fatma Çalkaya	Eşim belediye başkanıydı, onunla birlikte benim de siyasi hayatım başlamış oldu.	Aktif ilgi İş hayatı
Birsen Çelik	Hayatım boyunca siyasetin içindeydim, üniversite çağında aktif olarak başlamış oldum.	
Zekiye Tekin	Belediyede çalıştığım için siyasete ilgiliydim.	

Tablo 9’da yer alan bilgilere göre katılımcılara siyasete olan ilgisinde kendilerinin siyasete duydukları merakın yanından ailenin siyasi geçmişinin olması etkili olmuştur. Bunun yanında iş hayatının seyrinin araştırmaya katılan belediye başkanlarının siyasete olan ilgisinin oluşumunda ve gelişiminde rolü olmuştur. Aile üyelerinden siyasetle ilgilenen kişi ya da kişiler olması, bazen çocukların siyasete uzak olmasına neden olsa da bu araştırma örneğinde olduğu gibi siyasete yakın ilgiyi tetikleyebilir. Araştırmaya katılan belediye başkanlarının verdiği yanıtlara göre, aile üyelerinin siyasetin içinde yer almasının siyasete girmeyi tetiklediği anlaşılmaktadır. İş hayatında kurulan ilişkiler, siyasete girilmesindeki bir başka itici güç konumundadır. Kadın belediye başkanlarının çalışma hayatında kurdukları ilişkilerin siyasete olan ilgiyle ilişkisinin olabileceği yönünde örnekler bulunmaktadır. Dolayısıyla siyasete olan ilginin başlamasında kişisel ilgi ve aile üyelerinin siyasetin içinde yer almasının yanında çalışma hayatında oluşan koşulların rolü göz ardı edilmemelidir.

Tablo 10. Ailenizin ve Yakın Çevrenizin Siyasete Aktif Katılım Kararınıza Tepkileri Ne Oldu Sorusuna Yönelik Bulgular

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Ailem siyasete katılma kararımı destekledi. Ancak annem ve babam siyasetin olumlu-olumsuz bütün yönlerini gördükleri için kararım karşısında çekingen de davrandılar.	Destek Teşvik
Fatma Çalkaya	Olumsuz tepki olmadı. Aslında Balçova kadın dostu bir kent. Genelde siyaset erkek işi gibi görünüyor ancak biz bu algıyı yıkmak istedik.	Çekingen
Birsen Çelik	Annem ve eşimin ne düşündüğüne çok önem veriyordum. İki oğlum var. Eğer annem bana destek olmasaydı bu kadar rahat siyaset yapamayacağımı düşünüyorum.	
Zekiye Tekin	Aileme bağımsız aday olmak istediğimi söyledim. Ev ziyaretlerinde falan acaba yapabilir miyiz diye ailemdekiler görüş belirtti. Sonrasında ablam hayır, kesinlikle Zekiye devam etmeli, çünkü halk ve özellikle de kadınlar onu istiyor. Abim dedi ki her türlü yanımdayım. Kadın olmamdan dolayı hiç tepki görmedim	

Tablo 10'daki bilgilere göre siyasete katılma kararı çoğunlukla pozitif bir şekilde karşılanmış, siyasete katılmaya karar veren kadınlar desteklenmiş ve aileleri tarafından teşvik edilmiştir. Bazı aile üyelerinin çekingen kalmasına karşın genel manada siyasete aktif katılım kararı destek görmüştür. Çekingen kalma yönündeki tepkinin nedeni ise kadınlara güvenilmemesi değil sürecin yıpratacağı düşüncesidir. Araştırmaya katılan kadın belediye başkanlarının ailelerinden gördüğü destek, kararlı bir şekilde hareket etmelerini beraberinde getirmiş görünmektedir. Ailesinin desteği olmadan bu günlere gelemeyeceğini belirten kadın belediye başkanlarının olması, kadınların siyasete aktif bir şekilde katılmasında ailenin desteğinin ne denli önemli

olduğunu ortaya koymaktadır. Siyasetin erkek işi olarak düşünülmesine yönelik algının yıkılması için ailenin ve yakın çevrenin destek verdiği kadınlar, belediye başkanı olarak bu konuda başarı sağlamış görünmektedir. Aile ve yakın çevrenin kadınların siyasete katılımına destek vermesi, siyasette kadın daha yüksek oranlarda temsilinin gerçekleşmesi açısından üzerinde durulması gereken bir konudur.

Tablo 11. Parti İçindeki Göreviniz Neydi Sorusuna Yönelik Bulgular

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Ana kademedan başlamanın benim için hızlı bir giriş olacağını düşünerek tereddütlerim olmasına rağmen başladım. Dil bilmem sebebi ile de partideki ilk görevim Dış İlişkilerden Sorumlu İlçe Başkan Yardımcılığı görevi oldu.	Parti üyeliği Delege Kongre üyeliği
Fatma Çalkaya	Parti üyesiyim, delegeyim, kongre delegeliği yaptım.	İl-ilçe yönetimi
Birsen Çelik	İki dönem Cumhuriyet Halk Partisi Denizli il yönetiminde çalıştım. Bu süreçte il nasıl yönetilir, ilde neler yapılır bunları öğrendim. İl yönetiminde özellikle STK'lardan sorumlu kişiydim	
Zekiye Tekin	Bağımsız bir aday olmam nedeniyle önceki dönemlerde partide siyasi bir görevim yoktu. Dolayısıyla partideki ilk siyasi görevim belediye başkanlığı oldu.	

Tablo 11'e göre araştırma katılan kadın belediye başkanları siyasete ilk kez katıldıklarında parti üyeliği, delege, kongre üyeliği gibi görevler üstlenmiştir. Ayrıca sivil toplum kuruluşları bünyesinde görevler yürütülmesi, siyasi kariyer açısından faydalı bir deneyim olarak görünmektedir. Katılımcıların partilerin il veya ilçe yönetimlerinde çeşitli görevleri yerine getirecek şekilde deneyimleri olduğu yönünde

bilgilere ulaşılmıştır. Parti içindeki görevlerde il ve ilçe yönetimindeki alt görevlerden başlayarak yükselmenin olduğu verilen yanıtlar aracılığıyla anlaşılmaktadır. Bununla birlikte daha önce parti içinde siyasi bir görevi olmamasına rağmen belediyede çalışırken sağladığı başarının neticesinde bağımsız olarak belediye başkanı seçilen, sonrasında bir partiye katılarak siyasi görevini sürdüren Zekiye Tekin ekstrem bir örnek olarak görünmektedir. Yine de bu gibi örneklerin sayısının sınırlı olduğu göz ardı edilmemelidir.

Tablo 12. Sizce Kadınların Düşünce Ve Beklentileri Siyasi Partiler Tarafından Yeterince Dikkate Alınıyor Mu Sorusuna Yönelik Bulgular

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Birim Başkanı olarak gittiğim toplantılarda, meclis üyeliğim döneminde ve teşkilat içindeki hiç bir görevimde kadın olmamdan kaynaklı bir dezavantaj yaşamadım. Yani iki ya da daha fazla kişi fikrini söylediğinde hiç bir kadının fikri cinsiyetinden dolayı göz ardı edilmedi. Aslında benim kadınlara pozitif ayrımcılığı yapılması gibi bir beklentim de yok.	Alınıyor Alınmıyor Düşük temsil
Fatma Çalkaya	Kadınların düşünceleri, beklentileri yeterince dikkate alınmadığı için zaten biz bu çalışmaları yaptık. Kadın temsil oranları maalesef çok düşük. Biz istiyoruz ki hem parlamentoda hem de yerelde kadın daha çok yer alsın.	
Birsen Çelik	Hayır, kesinlikle alınmıyor. Hiçbir siyasi partide alınmıyor. Kendi siyasi partim de dahil olmak üzere iki dönemdir belediye başkanım. 15 yıl il genel meclis üyeliği yaptım. Birsen Çelik olduğum için yaptım. Benim yerime seçilebilecek bir erkek bulsalar di görevi ona verirlerdi. Seçilebilecek birini kastediyorum yani. Kadınlar aslında siyasette mutfaktalar. Her şeyi pişiriyorlar, erkeğe sunuyorlar.	
Zekiye Tekin	Başka partilere ait belediyeleri de çalıştım. Ancak kadına değer veriyorum diye gösterip gerçekte pek göstermiyorlardı. Yerelde işler biraz farklı yürüyor. Çünkü genel merkezin bazen bizden haberi dahi olmuyor.	

Katılımcılar, siyasi partilerin kadınların düşüncelerini dikkate alıp almamaları konusunda farklı görüşlere sahiptir. Ancak kadınların siyasette temsil oranının düşük olması sebebiyle yeterli etkinliğin olmadığı yönünde bir görüş birliğinden bahsedilmesi mümkündür. Yerel yönetim birimlerinde görev yapıyor olmaları, kadınların düşünce ve beklentilerinin dikkate alınması konusunda daha az olumsuz örneğin belirtilmesine neden olmuştur. Siyasi partilerin kadınların beklentilerini dikkate alması konusunda öne çıkan benzetmeler arasında kadınların işin mutfağında olarak her şeyi pişirip erkeklerin önüne sunmaları yer almaktadır. Kadınlar erkeklerle aynı işleri yaparken erkeklerin daha yüksek görevlerde yer almalarına bir şekilde katkı sağlamaktadır. Bunun önüne geçilmesi için kadınların daha yüksek oranlarda temsil edilmesi gerektiği, kadın belediye başkanları tarafından dile getirilse de toplumsal cinsiyetçi bakış açısının bu duruma neden olduğuna dair bir ifadenin olmaması düşündürücüdür.

Tablo 13. Türkiye'de Siyasette Erkek Egemen Değerlerin Hâkim Olduğu Konusunda Ne Düşünüyorsunuz Sorusuna Yönelik Bulgular

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Maalesef siyasete erkek egemen değerler hakim. Toplumun %50 si kadın %50 si erkek iken hatta ülke genelinde kadın sayısı daha fazla iken Meclis'teki ve yerel yönetimlerdeki rakamlar ortada. Ama bu durumun yavaş yavaş yıkılmaya başladığını düşünüyorum.	Erkekler fazla Değişebilir Kadın katılımı
Fatma Çalkaya	Aslında kadınları tedirgin eden bir takım şeyler var. Yani siyaset gerçekten belirli bir mesaisi olan bir iş değil. Sonuçta biz siyasette yapsak farklı bir kimliğimiz var. Yani eşiz, annemiz, büyüklerimiz var. Onlardan da sorumluyuz. Belki de kadınları korkutan bunlar. Hem siyasete vakit ayırıp hem de ailemize yeterli vakit ayırabilir miyiz korkusu.	
Birsen Çelik	Tamamen erkek egemen. İstendiği takdirde erkek egemen durumu değiştirilebilir. Yani burada erkeği egemen yetiştiren aslında anne. Önce bir aynaya bakmamız lazım.	
Zekiye Tekin	Erkeklerin biraz daha baskın olduğu ortada. Kadın siyasetçi sayısının artmasıyla erkek egemenliğinin ortadan kalkabileceğini düşünüyorum.	

Tablo 13'te yer alan bulgulara göre Türkiye'de siyasette erkek egemen değerlerin hakim olduğuna dair fikir birliği vardır. Kadınların siyasete daha fazla ve daha etkili bir şekilde katılmasıyla birlikte bu durumun değişebileceği kadın belediye başkanlarının vurguladığı temel husus olarak görünmektedir. Kadınların Türkiye'de siyasette erkek egemen değerlerin hakimiyetini değiştirebileceği, kadın belediye başkanlarının dile getirdiği konulardan birisidir. Bu noktada özellikle kadınların erkeği egemen yetiştiren taraf olarak sorumlu oldukları belirtilmiş, erkek egemen değerlerin hakimiyetinin sürmesinde anne olarak kadınların etkisinin göz ardı edilmemesi gerektiği söylenebilir. Toplumda erkek egemen değerlerin hakim olması, siyasete de yansımış durumdadır ve Türkiye'de kadınların siyasette yeterli oranda temsil edilmemesi, önemli görevlerde sınırlı oranda yer alması, erkek egemen değerler etrafında siyaset yapmayı sürdürmeleri gibi sonuçları ortaya çıkarmaktadır. Kadınlar bu gibi örneklerle paralel olarak kendilerini rahat hissetmemekte, bir anlamda hayal kırıklığı yaşamaktadır. Erkeklerle aynı niteliklere sahipken ve aynı işleri yaparken erkek egemen değerlere maruz kalınması memnuniyetsizlik oluşturmaktadır. Tüm bunlar toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin getirisi konumundadır. Hal böyleyken görüşme yapılan kadın belediye başkanlarının bu konuyu daha fazla vurgulayarak toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak şekilde girişimlerin artmasına yönelik yanıtlar vermesi beklenmektedir. Araştırma bulguları incelendiğinde bu beklentinin karşılık bulduğunu söylemek güçtür.

Tablo 14. Türkiye’de Kadınlar Siyasette Karar Alma Süreçlerinde Etkili Olabiliyor Mu Sorusuna Yönelik Bulgular

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Türkiye’de kadınların siyasette karar alma mekanizmaları için etkinliği konusunda hiçbir endişem yok. Kadınların bulundukları noktalarda fikirlerini özgürce dile getirdiklerine inanıyorum. Çünkü siyaset alanında kadınlar sayıca az ve belirli noktalara gelebilmek için ciddi çaba gösteriyorlar ve mücadeleciler kadınlar oluyor.	Etkili değil Etkili ama artmalı Kadın sayısı düşük kalıyor
Fatma Çalkaya	Kadınların sayısı az olduğundan dolayı siyasette karar alma süreçlerinde çok etkin değiller. Ama temsiliyet çoğaldıkça etkileri de çoğalacaktır.	
Birsen Çelik	Kadınlar siyasette karar alma süreçlerinde kesinlikle etkili değil. Ancak kotalarla etkili olmaya çalışıyor.	
Zekiye Tekin	Kadınlar karar alma süreçlerinde etkili oluyorlar. Eğer kadın isterse belediye başkanı seçilebiliyor. Kadın isterse milletvekili seçimlerinde büyük rol alabiliyor. Ataerkil bir toplumuz. Ancak kadınlar farklı düşünebiliyor. Mesela kadınlar benim belediye başkanı seçilmemde çok önemli rol oynadılar.	

Tablo 14’e göre kadınların siyasette karar alma süreçlerinde etkili olduğunu düşünenlerin yanında etkili olmadığını düşünenler bulunmaktadır. Kadınların siyasetteki varlığının düşük kalması ve kadın sayısının az olmasına paralel olarak yeterli etkililiğin olmadığı ifade edilmektedir. Kadınların temsiline artması ile etkisinin artması beklenmektedir ve bu noktada yerel siyaset ilk basamak olarak belirtilmiştir.

Siyasette erkek egemen değerlerin hakim olduğu bir ortamda kadınların karar alma süreçlerinde yeterince etkili olmasını beklemek güçtür. Nitekim Türkiye'de siyasette kadınların etkili olduğu yönünde görüş bildiren belediye başkanları dahi bunun sınırlı düzeyde gerçekleştiğini ifade etmektedir. Siyaset alanında kadınların sayısının az olmasına paralel olarak kadınlar tarafından gösterilen çabanın ve verilen mücadelenin daha fazla olması gerektiği, katılımcıların vurguladığı konulardan birisidir. Kadın belediye başkanları, kadınların siyasette karar alma süreçlerinde etkili olup olamadığı sorusuna yanıt verirken toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili bir ifadeye yer vermemiş görünmektedir.

Tablo 15 Sizce Türkiye’de Kadınların Yerel Siyasete Katılmasını Sınırlandıran Faktörler Nelerdir Sorusuna Yönelik Bulgular

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Siyasetin içinde erkeklerin olması gerektiği gibi yanlış bir algı var ve bu algı kadınların yerel siyasete de katılımını sınıflandırıyor. Ancak tek sebep söz konusu algı değil. Bazen kadınlar da siyasete dahil olma konusunda tereddüte düşüyorlar.	Annelik rolleri Ekonomik güç
Fatma Çalkaya	Annelik, çocuk bakımı, ebeveynlerin bakımı, ev işleri gibi hususlar. Hem siyasete vakit ayırıp hem de ailemize yeterli vakit ayırabilir miyiz korkusu.	Cesaret
Birsen Çelik	Kadının öncelikle ekonomik bağımsızlığının olması lazım. Ekonomik koşullara ek olarak toplumsal ve ailesel konular. Ülkemizde kadının erkekten daha önde olması tercih edilmez. Bu konuları artık aşmamız gerekiyor.	Yanlış algı
Zekiye Tekin	Toplum kadını sınırlandırmıyor. Bence kadınlar olarak biz cesaret edemiyoruz. Bence cesaret etmeleri lazım. Hak verilmez, hak alınır.	

Tablo 15’te kadınların Türkiye’de yerel siyasete katılmasını sınırlandıran faktörler konusunda annelik rolleri, ekonomik güçlerinin olmaması, cesaretin yetersiz kalması ve toplumda kadınların siyasette yer almalarına dair yanlış algıların olması gibi temalar öne çıkmaktadır. Tüm bunların kadınların siyasete katılma konusunda tereddüte düşmesine neden olmaktadır. Kadınların hem siyasete hem de ailelerine vakit ayırabileceklerinin birer örneği olarak araştırmaya katılan belediye başkanları, toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemini dolaylı olarak vurgulamaktadır. Kadınların siyasete katılmaya cesaret edemedikleri yönündeki yanıtlar, Türkiye’de siyasette erkeklerin kadınların önünde yer aldığının belirtilmesi örneği bu kapsamda yer almaktadır. Ekonomik açıdan kadınların bağımsız olmasının gerekmesi, kadın belediye başkanlarının üzerinde durduğu konular arasındadır. Kadınların ekonomik açıdan erkeklere bağımlı olmaması, siyaset başta olmak üzere hayatın her alanında eşit bir şekilde temsil için olanak tanımaktadır. Ancak toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınların çalışma hayatında varlığına da karşıdır ve yasal olarak kadınlar erkeklerle eşit haklara sahip olsalar da çalışma hayatında erkekler işe alım, terfi gibi konularda daha çok tercih edilmektedir. Kadınların yerel düzeyde siyasete katılımını etkileyen ekonomik koşulların, çalışma hayatında kadınların temsiliyle ilgili olduğu yönünde bir çıkarım yapılması mümkündür.

Tablo 16. Size Göre Mevcut Siyasi Düzenin Temel Sorunu Siyasetin İçerisindeki Kadın Sayısı Mı Yoksa Kadınların Doğadan Aldığı Duygusallığını Siyasete Veya Yönetim İlişkilerine Taşımada Engellerle Karşılaşması Mı Sorusuna Yönelik Bulgular

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Ben kadın hassasiyetinin, duygusallığının pozitif etkisi olduğuna inanıyorum ve bu pozitif etkiyi bizzat tecrübe ettiğimi de söyleyebilirim. Kadının duygusallığı her şeyden önce empati kurmak noktasında katkı sağlıyor.	Kadın sayısı yetersiz Duygusallık olmalı

Tablo 16. (Devamı)

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Fatma Çalkaya	Bence sayımızın az olması. Eğer sayımız çoğalırsa karar alma ile ilgili bir sorun yaşayacağımızı zannetmiyorum. Belki kadının doğası ile ilgili olarak biraz daha duygusal davranıyor olabiliriz	
Birsen Çelik	Kadının duygusallığını siyasete taşıması gerekiyor. O zaman işte dünya değişir. Duygu insan olmanın bir özelliğidir, bir göstergesidir. Bu bir güçsüzlük değildir.	
Zekiye Tekin	Kadın doğadan aldığı duygusallığını siyasete ve yönetim ilişkilerine taşımada başarılı diye düşünüyorum. Bence kadın sayısının az olması temel problemdir.	

Tablo 16’da kadınların duygusallığının siyasette olmalarına bir engel teşkil etmediği yönünde yanıtlar yer almaktadır. Kadın sayısının az olması, siyasetin içindeki temel sorun olarak dile getirilmiştir. Kadınların duygusal oldukları için siyasette karar alma süreçlerinde sorun yaşayacakları düşüncesinin yanlış olduğu katılımcıların vurguladığı noktalardan birisi olmakla birlikte özellikle yerel yönetimlerde kadınların bu yöndeki bakış açılarının olumlu sonuçlarının kendisini gösterdiği ifade edilmiştir. Kadının bulunduğu çevreyi değiştirebilmesinde duygularını ve duygusallığını kullanması gerekliliği dile getirilmiş, bunun bir eksiklik değil fark meydana getiren bir artı nitelik olduğu vurgulanmıştır. Kadınlar, doğadan aldıkları duygusallığı siyasete taşıdığı anda yönetim ilişkilerinde kazanımlar elde etmektedir. Belediye başkanları, bununla ilgili deneyimler yaşadıklarını belirtmiştir. Mevcut siyasi düzendeki sorun kadınların duygusallığını siyasete taşımasından öte kadın sayısının sınırlı olmasıdır. Kadın belediye başkanları bu konuda kadınların pozitif yöndeki katkılarına yönelik güzel örnekler paylaşmış olsalar da toplumsal cinsiyet eşitsizliğine değinmemişlerdir.

Tablo 17. Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Siyasette Kadınların Ötekileştirilmesine Neden Olduğu Düşüncesine Katılıyor Musunuz? Bu Konudaki Eleştirileriniz Nelerdir Sorusuna Yönelik Bulgular

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Bazen marjinal gruplar tarafından bu durumun negatif yönde etkilendiğini düşünüyorum. Yani evet ataerkil bir toplumumuz var, kadınların bazı noktalarda dışlanması, değersizleştirilmesi gibi istemediğimiz durumlar var maalesef. “kadın inşaat mühendisi olmaz, çünkü şantiyeye gidemez”, benim de alanım olan bilgisayar mühendisliği bölümünde “alandaki en kötü erkek bile bir kadından daha iyi kod yazar” gibi bir algıyla dahi karşılaştım maalesef.	Katılıyorum Ötekileştirme Toplumdaki farklı roller
Fatma Çalkaya	Toplumda kadına biçilmiş roller var. Bunlardan sıyrılmak ve tamamen kopmak mümkün değil. Bir bilim kadını da olsanız doktor da olsanız ve hatta siyasetçi bile olsanız eve gittiğinizde farklı kimliğiniz var. Sonuçta annesiniz, anaçsınız. Tabii ki bu toplumun kültürel yapısıyla ilgili.	
Birsen Çelik	Kadınlık ve erkeklik rolleri toplumda kadını kesinlikle ötekileştiriyor.	
Zekiye Tekin	Kendi yaşadıklarım adına hiçbir zaman ötekileştirmedim. Hep değer gördüm. Kadına erkeklerin bir saygısı var ve o ortamda çok etkili oluyor.	

Toplumda kadınların siyasetteki varlığını ötekileştirmeye yönelik bir bakış olmasının olması, kadın belediye başkanlarının eleştirdiği konulardan birisidir. Kadınlara toplumda siyaset yerine farklı rolleri uygun gören bir kesimin varlığı, siyasette kadının ötekileştirilmesine neden olmaktadır. Kadınların cinsiyetleri sebebiyle ötekileştirildiği yönünde deneyimleri olan kadın belediye başkanlarının olduğu araştırmada, toplumun ataerkil olmasının kadınların dışlanması ve değersizleştirilmesi gibi olayların yaşandığı vurgulanmıştır. Hatta bu durumun siyasetle sınırlı olmadığı, hayatın diğer alanlarında da kendisini gösterdiği, doktorların dahi benzer ayrımlara maruz kaldıkları dile getirilmiştir. Toplumda kadınlara ve erkeklere farklı roller biçilmesi, kadınların siyasete katılmaları halinde ötekileştirilmelerine neden olmaktadır.

Bu soru, kadın belediye başkanlarının toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair en net yanıtlar verdikleri soru olarak değerlendirilmeye müsaittir.

Tablo 18. Cinsiyetten Soyutlanmış Siyaset Konusundaki Fikirleriniz Nelerdir?
Türkiye'de Bunun Gerçekleşmesi Sizce Mümkün Mü Sorusuna Yönelik Bulgular

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Günümüz Türkiye'sine ve yeni neslin bu konudaki fikirlerine baktığımızda Türkiye'de cinsiyetten soyutlanmış siyaset mümkün. Özellikle siyasi partilerin genel başkanlarının bu durumu sahiplenmelerini çok kıymetli buluyorum. Çünkü en nihayetinde aday listeleri hazırlanırken de eskiye göre cinsiyet göz ardı edilerek hareket edildiğini düşünüyorum.	İmkana göre Pozitif ayrım Mümkün
Fatma Çalkaya	Kadınların dediğim gibi bu tarz sorunları olduğu için hem siyasetten hem de iş hayatından uzak duruyorlar. Devlet tarafından size sunulan imkanlar da önemli.	
Birsen Çelik	Cinsiyetten soyutlanmış siyaset Türkiye'de mümkün değildir. Bir İskandinav ülkesi değiliz, bu sebeple ülkemizde mümkün değildir. Bana göre siyasette kadın her zaman kadın gibi olmalı.	
Zekiye Tekin	Cinsiyet ağırlıklı bir siyaset yok. Pozitif olarak kadınlara ayrımcılık yapıldığını görüyoruz. Bir çok partinin kadın belediye başkanı, kadın yöneticileri var.	

Tablo 18'e göre Türkiye'de cinsiyetten soyutlanmış bir siyasetin olabileceğine dair olumlu ve olumsuz görüşler vardır. Bunun mümkün olduğunu düşünen kadın belediye başkanlarına karşın mümkün olmadığını düşünenler bulunmaktadır. Kadınlara yeterli imkan verilmesi ve pozitif ayrımcılık yapılması halinde bu konuda ilerleme kaydedileceği yönünde fikirler dile getirilmiştir. Türkiye'de cinsiyetten soyutlanan bir siyasetin Türkiye'de mümkün olmayacağı düşüncesini dile getirirken toplumda kadınların belirli rollerle sınırlandırılmasının yani toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin işaret edildiği görülmektedir. Kadınların siyasette geçmiş dönemlere oranla daha yüksek oranlarda yer almaya başlamasına paralel olarak cinsiyetten soyutlanmış bir siyaset olabileceği yönünde fikir belirten belediye başkanları, siyasi partilerde kadınların yönetim kademelerinde daha fazla yer almalarının gelecek adına umut verici bir gelişme

olduğunu söylemiştir. Kadınlara pozitif yönde ayrımcılık yapılması ve aday listeleri gibi konularda adım atılırken bu şekilde ilerleme kaydedilmesi, kadın belediye başkanlarının cinsiyetten soyutlanan bir siyaset konusundaki fikirleri arasında yer almaktadır.

Tablo 19. Aktif Siyasete Dâhil Olduktan Sonra Kadınlık İle Siyaset Arasında Tercih Yapmak Zorunda Hissettiniz Mi? Kadınların Siyasete Katılımı İle Kıyafet, Davranış Ve Söylemlerinin Siyasi Arenanın Dayattığı Erkeksi Kalıplar İçine Girdiğini Düşünüyor Musunuz?

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Kendi şahsıma siyasetin içine dahil olduktan sonra kadınlık ve siyaset arasında seçim yapmak zorunda hissetmediğimi söyleyebilirim. Herkesin toplumun her kesiminde olduğu gibi siyasette de kendi gibi olması gerektiğine inanıyorum.	Algı değişmeli Hissetmedim Kadın kendisi gibi olmalı
Fatma Çalkaya	Hayır hissetmedim. Farkındalık meydana getirmek ve algıyı yıkmak için çalışmalar yürütüyoruz.	
Birsen Çelik	Bazen olabiliyor ama genelinde yapmadım. Kıyafetimle ilgili pek bir değişiklik olmaz. Yine de burası yazlık yer değil yani şortla dolaşmam mesela. Siyasette kahkahanızın bile tonu önemlidir aslında.	
Zekiye Tekin	Hiç hissetmedim. Ben hafta sonları hamur yapıyorum. Akşamları bazen ev işleri yapıyorum. Evimizde aktiviteler yapıyoruz. Bazen pasta yapıyoruz veya bazen elime süpürge alıp süpürüyorum. Ben sadece ceket giymek konusunda hissettim.	

Katılımcı kadın belediye başkanlarına siyasete dahil olduktan sonra kadınlık ya da siyaset arasında tercih yapmak zorunda hissedip hissetmedikleri sorulmuş, böyle bir zorunluluk hissetmedikleri yanıtı alınmıştır. Kadınların siyasette kendileri gibi olmaları halinde böyle bir tercihe gerek kalmayacağı ifade edilmiştir. Toplumun algısının değişmesinin bu noktadaki temel belirleyicilerden olduğu vurgulanmıştır. Kadınların

siyaset ve aileleri yani kadınlık rolleri arasında tercih yapmak zorunda kalmaması, olumlu bir durum olmakla birlikte bunun araştırmaya katılan belediye başkanları ile sınırlı olabileceği göz ardı edilmemelidir. Günümüzde pek çok kadının işleri ya da kadınlık arasında tercih yapmaya mecbur bırakılması söz konusu olmaktadır.

Tablo 20. Yerel yönetimlerde kadınların siyasete katılımının artmasında siyasi partilere hangi görevler düşmektedir?

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Kadınların yerel yönetimlerdeki artışı görünürlüklerinin artışına bağlıdır ki bu durumda en önemli görev de siyasi partilere düşmektedir, bunun için de siyasi partiler kendi içerisinde görev dağılımı yaparken kadın- erkek ayrımı çerçevesinde değil nitelik ve yetenek çerçevesinde değerlendirme yapmalıdırlar.	Teşvik Destek Lider katkısı Pozitif ayrım
Fatma Çalkaya	Toplumun yarısı kadınlardan oluşuyor. Ülkenin yönetiminde söz sahibi olabilmesi ve bu ülkenin gelişebilmesi için toplumun yarısının da işin içinde olması gerekiyor. O yüzden liderlerin kadına bakışı çok önemli. Kadınları geriye de götüren veya ilerlemesi için önlerini açan liderlerdir.	Kadınların görünürlüğü artmalı
Birsen Çelik	Kadınlar yerel yönetimde daha çok olmalı. Çünkü yerel yönetimler gerçekten tam bir kadın işi. Partilerin yapacağı en önemli işlem nitelikli kadın siyasetçi sayısını artırmak.	
Zekiye Tekin	Adaylık süreçlerinde kadın ve erkekleri değerlendirirken eşit durum söz konusu olduğunda kadınlara pozitif ayrımcılık yapılması gerektiğini düşünüyorum.	

Siyasi partilerin kadınların yerel yönetimlerde daha aktif yer edinmesine katkısına dair teşvik, destek, lider katkısı, pozitif ayrımcılık, kadınların görünürlüğünün artması gibi temalar elde edilmiştir. Kadınların yerel yönetimlerde daha fazla görev alması için nitelikli kadın siyasetçi sayısının artırılması ve kadınlara pozitif ayrımcılık yapılması yönünde öneriler belirtilmiştir. Kadınların yerel yönetimlerde daha etkin bir şekilde siyasete katılımı konusunda siyasi parti liderlerine önemli görevler düşmektedir. Bu noktada kadınlara yerel yönetimlerde yer alma ve yükselme gibi konularda fırsat

tanınması için siyasi parti liderlerinin teşvik edici olması beklenmektedir. Kadın belediye başkanlarının verdiği yanıtlar, parti liderinin bir anlamda kadınların ilerlemesi için önünü açan kişi olmasının beklendiğini göstermektedir. Siyasette yer almak isteyen kadınların öncelikle yerel yönetimlere katılımının sağlanması ve yerel yönetimlerde kadın sayısının artırılması siyasi partilere düşen görevler arasındadır. Böylece ülke genelinde kadınların daha etkili bir şekilde temsil edilmesi mümkün olmaktadır. Ayrıca nitelikli kadın siyasetçilerin sayısını artırmak için partilerin yerel yönetimleri etkili bir araç olarak kullanması mümkün görünmektedir. Siyasi partiler, kadınların yerel yönetimlerde siyasete katılımını artırmak için görev dağılımında liyakat esaslı bir şekilde hareket etmelidir. Kadın-erkek ayrımına göre parti içindeki görevlerin belirlenmesi yerine sahip olunan niteliklere göre görev dağılımının yapılması, tüm tarafların yararına olacak şekilde faydalı sonuçları beraberinde getirmektedir. Siyasi parti liderlerinin kadınların siyasette daha etkili bir şekilde ve daha yüksek oranlarda yer almasına olanak tanınması, kadınları destekleyen bir bakış açısına sahip olması, siyasi partilerin kadınların katılımı artırmada üstleneceği temel görevler arasındadır.

Tablo 21. Kota uygulamasının kadınların yerel yönetimlerdeki temsiliğini artırmak için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Eğer istediğimiz gerçekten kadının siyasette varlığını artırmak ise kota uygulaması tek bir basamak olabilir, her insanın birey olarak görülmesi ve siyasi alanda da yeterlilik noktasında değerlendirme yapılması kadının siyasetteki varlığını artırmada en önemli etkidir.	Tek başına yeterli değil Daha çok kota
Fatma Çalkaya	Hayır, düşünmüyorum. Bunun içinde genel başkanımız ve partimiz karar aldı; yarı yarıya temsil şeklinde planlandığını ifade ettiler. Ama Balçova'da durum tam tersi erkekler bizden kota istiyor. Şu an partimize üye olanların %52'si kadın.	
Birsen Çelik	Kota uygulaması tek başına yeterli değil. Ancak kota da olmasa biz kadınları hiç düşünmeyecekler.	
Zekiye Tekin	Tek başına yeterli değil. Kota daha fazla olmalı, ayrıca daha farklı çalışmalar da yapılabilir.	

Tablo 21’de kota uygulamasının tek başına yeterli olmadığı ancak uygulanmaya devam etmesi gerektiği, siyasette kadınlara daha fazla kota verilmesi gerektiği yönünde yanıtlar ön plana çıkmıştır. Kota uygulaması, kısa vadede kadınların siyasette belirli oranlarda yer edinmesine olanak tanımakla birlikte kadınların yerel yönetimlerde daha etkili temsili için uzun vadeli değişimlere ihtiyaç vardır, bu da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önlenmesi ile mümkün olacaktır.

Tablo 22. Türkiye’de kadınların yerel siyasette yükselmesinin önündeki engeller nelerdir?

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Türkiye’de kadın milletvekili, kadın bakan varlığı daha fazla benimsenmiş durumdayken kadın belediye başkanı, kadın muhtar varlığı toplum tarafından tam olarak benimsenmiş değil. Bu konudaki en önemli engel de yerel halkın kadın siyasetçi olur mu çekincesinin kadın adayın karşısındaki rakipler tarafından daha fazla alevlendirilmesidir.	Toplum bakışı Cesaret Ekonomik bağımsızlık
Fatma Çalkaya	Erkeklerin çok engel olduğunu düşünmüyorum. Kadın isterse ya da imkanı sunulursa yapabilir diye düşünüyorum. Yeter ki kendisine güvensin. Önündeki sorunlar ve problemler kaldırıldıkça kadınların da kendilerine olan güvenleri artar.	Aile yapısı Rekabet
Birsen Çelik	Ekonomik özgürlüğün olmaması, aile yapısı.	
Zekiye Tekin	Siyasetteki rekabet ortamında bazen kadınlar yok sayılabiliyor. Rekabet ortamında kadının da birebir mücadele edecek yapıda olduğunu görmezden gelebiliyor	

Türkiye’de kadınların yerel siyasette yükselmesinin engelleri; toplumun belirli bir kesiminin kadınların siyasetteki varlığına karşı olumsuz bakışı, ekonomik bağımsızlığın olmaması, aile yapısı ve rekabet şeklinde sıralanmaktadır. Bunlara ek olarak kadınların yerel siyasette yer alma konusunda yeterli cesareti gösterememesi, katılımcıların yerel siyasette yükselmesinin engellerinden birisi olarak belirtilmiştir. Kadın belediye başkanları, kadınların yerel siyasette yükselmesinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin etkisi olduğuna yönelik yanıtlar vermemiştir. Belki de kendileri belediye

başkanı olarak yükseldikleri için bu durum ortaya çıkmış olsa da toplumun kadınları sınırlandırmasının kadınların yerel siyasette yükselmesine engel olduğu bilinmektedir.

Tablo 23. Türkiye'de kadınların yerel siyasete katılımını artırmak için ne gibi önerilerde bulunursunuz?

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Bizler kadınlar olarak ailemizden ya da toplumda var olmak için fazladan bir çaba sarf etmediğimiz gibi yerel ya da genel siyasette de var olmak için fazladan bir çaba göstermemize gerek yoktur, tüm siyasi partiler kadınları kotalara sıkıştırmadan kendi yapılanmasında toplumun tamamına yer verirse biz kadınların da siyasetin içinde varlık kazanmak için fazladan bir çaba göstermemize gerek kalmayacaktır.	Fırsat eşitliği Kadınlar hak istemeli- daha aktif olmalı Yoğun çalışma
Fatma Çalkaya	Ülke veya il-ilçe yönetiminde veya bir siyasi partinin yönetiminde yarısını kadınlar temsil ediyorsa aktif olarak görev almak zorundayız. Hak verilmez, hak istenir. Kadınlar olarak haklarımızı arayalım ve isteyelim.	Yerel siyasete katılım
Birsen Çelik	Bizler toplumda rol modeliz. Benim başarısız olmak gibi bir lüksüm olmamalı. Bu sebeple benim daha çok çalışmam lazım.	
Zekiye Tekin	Yerel siyasetçiler genellikle memleketlerine hizmet etmek amacıyla aday oluyorlar. İnsan evini nasıl güzelleştirmek istiyorsa memleketlerini güzelleştirmeleri için kadınların siyasete katılımını teşvik etmek gerekiyor. Kadın gözüyle bakabilmek çok önemli.	

Tablo 23'e göre kadınlar yerel siyasette daha aktif olmalı, kendilerine şans ya da hak verilmesini beklemeden kendileri hak istemelidir. Siyasete katılım konusunda fırsat eşitliğinin sağlanması, kadınların yerel siyasete katılımını artırmak için öneriler

arasındadır. Başarılı olmak için daha fazla çaba gösterilmesi ve yoğun çalışılması dile getirilen öneriler arasında yer almaktadır. Kadınların başarısız olmak gibi bir lüksü olmadığını dile getiren belediye başkanları, yerel siyasette ilk odak noktasının yaşanılan yeri güzelleştirmek olduğunu, bunun da kadınlar tarafından iyi bir şekilde yapıldığını ifade etmiştir. Kadın gözüyle bakabilme yönündeki önerinin varlığını bu açıdan değerlendirmek mümkündür. Başarılı kadın siyasetçilerin topluma rol model olması, kadın belediye başkanlarının üzerinde durduğu konular arasındadır. Kadın belediye başkanları tarafından toplumsal cinsiyet eşitsizliğini önleyici nitelikte adımların atılması yönünde öneri gelmemesi söz konusudur. Bu noktada kendilerinin bir şeye ulaşabilmek için yoğun mücadeleler vermeleri ve kendilerini kanıtlamış olmaları, bu yöndeki önerilere odaklanmak yerine kararlılık ve cesaret gibi konulara odaklanmalarına neden olmuş olabilir.

Tablo 24. Toplumsal cinsiyet, kadınların siyasete katılımı, siyasette temsilde eşitlik konularında Türkiye'de siyasetin işleyişinde eleştirdiğiniz noktalar nelerdir?

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Hilal Ayık	Siyasilere kadın-erkek ayrımında bakmanın günümüze uygun olmadığını düşünüyorum. Artık siyasilerin dürüstlük, ahlak, konularında değerlendirilmeleri gerektiğine inanıyorum. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu başkanları ağırlıklı olarak kadın olur bu da genelde kadınların siyasette dezavantajlı olmasından kaynaklıdır.	Bakış açıları Ahlak
Fatma Çalkaya	Tamam biz anneyiz soyumuzun devam etmesi için çocuk doğurmamız gerekiyor ancak 4-5 tane çocuk yapmış olursak hayattan kopmuş olacağız. Ne siyasi hayatınız olacak ne iş hayatınız olacak. Ama biz hem anne olacağız hem de hayatın her alanında var olmayı sürdüreceğiz.	Rant Toplumsal cinsiyet
Birsen Çelik	Türkiye'de siyaset zor, kadın olunca ekstra zor. Biz kadınların siyaset anlayışı etrafı güzelleştireyim, toplumu güzelleştireyim, çevreyi güzelleştireyim mantığındadır. Erkeklerin siyaseti ise biraz daha rant üzerine kurulmuş. Bu sebeple bakış açılarımız da farklı. Asla bakış açılarımızı erkeksi hale getirmemeliyiz. Kadınlık ve siyaseti kesinlikle ayırmamalıyız.	

Tablo 24. (Devamı)

Katılımcı	Örnek Yanıtlar	Temalar
Zekiye Tekin	Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı noktasında biraz daha iyi olabiliriz. Erkeklerin de kadınları kendileri gibi görebileceği ve ayrımcılığa maruz bırakmayacağı bir ortam meydana getirmesini isteriz.	

Kadın belediye başkanı olarak aktif siyasi hayatlarını sürdüren katılımcılar Türkiye'de siyasetin işleyişinde; kadınların varlığına yönelik bakış açısı, rant, ahlaki yaklaşım, toplumsal cinsiyete dayalı bakış açısını eleştirmiştir. Bu noktada kadınların siyasete olan bakış açılarının bir fırsat niteliği taşıdığı yorumu yapılabilir. Kadınların siyasette olmasının erkeklerin varlığıyla aynı görülmeğe başlaması ile birlikte iyi bir siyasi temsilden bahsedilebileceği vurgulanmıştır. Türkiye'de toplumsal cinsiyet, kadınların siyasete katılımı, siyasette temsilde eşitlik gibi konularda kadınlara erkekler gibi bir bakış açısıyla hareket etmenin dayatılması eleştirilmektedir. Kadınların farklı bakış açısına ihtiyaç duyulduğu, kadın belediye başkanları tarafından dile getirilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda daha iyi bir konuma gelinmesi için erkeklerin kadınları kendileri gibi görmelerini sağlayacak bir ortam meydana getirilmesi önerilmektedir. Siyasette kadınların dezavantajlı konumda olmasının hayatın farklı alanlarında yansımalarının görülmesi, kadın belediye başkanları tarafından eleştirilen konulardan birisi olarak görünmektedir.

Araştırmaya katılan belediye başkanları tarafından kadınların siyasette temsil edilmesi konusunda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeterince dile getirildiğini söylemek güçtür. Kadın belediye başkanları ile yapılan görüşmelerde bulundukları göreve gelirken zorluklar yaşadıkları ve bu zorlukları aşmak için çok çaba gösterdikleri belirlenmiştir. Bunun neticesinde elde edilen başarı, kadın belediye başkanlarının toplumsal cinsiyet eşitsizliğine odaklanmak yerine kadınların daha kararlı bir şekilde hareket etmesiyle ilgili konuların yorumlanmasına neden olmuştur yorumu yapılabilir. Genel bir değerlendirme yapılacak olduğunda Türkiye'de kadınların siyasete katılım düzeylerinin yetersiz olduğu, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı bakış açısının bu sonucun ortaya çıkmasında temel etken olduğu yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Kadınların yerel siyasete katılımlarının desteklenmesi gerektiğini vurgulayan

katılımcılar, siyasette iyi yerlerde görev alınabilmesi için toplumsal cinsiyet eşitliği yönündeki çalışmaların desteklenmesinin yanı sıra kadınların daha cesur ve kararlı olmaları gerektiğini belirtmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kadınların siyasete katılımı, Türkiye'de ve dünyada uzun süredir devam eden bir tartışma konusudur. Kadın ve erkeklerin eşit şartlar altında hayatlarını sürdürmesi için çalışmalar yürütülüyor olsa da alınan kararların hayata yansımalarının farklı olduğu bilinmektedir. Bu durum kadınların siyasete katılımları için de geçerlidir. Nitekim Türkiye'de 1934 yılında seçme seçilme hakkına sahip olan kadınlar, siyasette önemli görevlere sınırlı düzeyde gelebilmiş, erkeklerin gölgesinde kalmışlardır. Çalışma kapsamında yerel yönetimler özelinde inceleme yapılmış, kadınların siyasete etkin bir şekilde katılımları yerel yönetimlerin önemli bir araç olduğu sonucuna varılmıştır.

Toplumlarda kadınlara ve erkeklere biçilen roller, kadınların belirli rollerle sınırlandırılmasına neden olmuştur. Kadın-erkek eşitsizliğinin hayatın farklı alanlarına yansımaları söz konusudur ve bu durumun etkileri çocukluk döneminden itibaren görülmektedir. Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre ataerkil yapı, toplumda erkek hakimiyetinin varlığını beraberinde getirmektedir. Değişen ve gelişen dünyada kadınların çalışma hayatında daha etkin bir şekilde yer alması, ataerkil yapının değişmesi adına bir fırsat olsa da bu konuda yaşanan değişimin yavaş olduğu ve kadın-erkek eşitsizliğinin devam ettiği yönünde sonuçlar elde edilmiştir.

Türkiye'de ve dünyada kadın hareketlerinin gelişmesi, kadının toplumdaki yerini ve üstlendiği rolleri etkilemiştir. Uluslararası hukukta kadınların temel hak ve özgürlükler konusunda ayrımcılığa uğraması yasaklanmıştır. Bu sonucun ortaya çıkması uzun mücadelelerin sonucunda olmuştur. Dünya genelinde kadınların maruz kaldığı negatif ayrımcılıklara karşı gösterilen tepkiler, kadın hareketlerinin gelişmesinde etkili olarak kazanımlar elde edilmesine olanak tanımıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında kadın hareketinin gelişiminde Atatürk'ün öncü olduğu çalışmaların katkısı büyüktür. Bu dönemde seçme seçilme hakkına sahip olan Türk kadını, dünyadaki gelişmiş ülkelerin büyük çoğunluğundan önce bu hakkı elde etmiştir. Takip eden yıllarda Türkiye'de kadın hareketlerinin gelişimi sınırlı kalmış, kadınların siyasete katılımları başta olmak üzere hayatın hemen her alanında erkeklerin gerisinde kalmaları söz konusu olmuştur. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre 2000'li

yıllar itibariyle Türkiye'de kadın hareketlerinde kadın örgütleri arasındaki ittifaklar ön plandadır ve devlet içinde kadın hareketlerinin kurumsallaşmaya başlamıştır.

Yerel yönetimler, demokrasinin tüm dünyada gelişmesinin bir sonucu olarak günümüz yönetim anlayışında son derece önemli bir yere sahiptir. Yerel yönetimlerde demokrasinin geliştiği anlamına gelen göstergelerden birisi de kadınların temsil oranlarıdır. Yerel siyasete katılımın daha kolay olması, ulusal siyasette kadınların etkin bir biçimde temsil edilmesi için yerel yönetimlerin iyi bir adım olduğu yönünde sonuçları ortaya çıkarmıştır.

Kadınların yerel yönetimlerde yeterli oranda temsil edilmemesi, günümüzdeki sorun alanlarından birisidir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre kadınların yerel yönetimlerde yeterince temsil edilmesinin önünde; ataerkil toplum yapısı, siyasi partilerin kadın katılımına öncelik vermemesi, fırsat eşitsizliği, siyasetin erkeklere göre tasarlanması, kadınların karar alma süreçlerine dahil olamaması, kadın hareketlerinin etkisiz kalması gibi engeller bulunmaktadır.

Türkiye'de son yıllardaki seçimlerde kadınların siyasetteki temsil oranlarının belirli oranda artış gösterdiği, ancak bu artışın siyasette kadınların yeterince temsil edilmesi anlamına gelmediği yönünde sonuçlar elde edilmiştir. siyasette kadınların önemli görevlerde yer alması, kadınların etkin bir şekilde temsil edilmesi aracılığıyla olacaktır. Bu nedenle yerel ölçekte siyasette kadın belediye başkanlarının sayısının artması gerekmektedir. Çalışmanın sonuçlarına göre 2019 yılında Türkiye'de düzenlenen yerel seçimlerde kadın belediye başkanı oranı yüzde 3, il genel meclisi üyeliği yüzde 3,77 ve belediye meclis üyeliği yüzde 11,68 olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamlar, Türkiye'de yerel yönetimlerde kadınların yeterli oranda temsil edilmediğini göstermektedir.

Yerel yönetimlerde kadınların siyasete katılımını toplumsal cinsiyet eşitliği değerlendirmek amacıyla kadın belediye başkanlarının katıldığı (Akyurt Belediye Başkanı Hilal Ayık, Balçova Belediye Başkanı Fatma Çalkaya, Bozkurt Belediye Başkanı Birsen Çelik ve Pazaryeri Belediye Başkanı Zekiye Tekin) bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya katılan kadın belediye başkanları, siyasete ilgilerinin ailenin ilgisi ve kendilerinin çalışmalarıyla olduğu yönünde yanıtlar vermiştir. Çalışma hayatının da siyasete olan ilginin başlangıcında etkisi olabildiği, yapılan araştırmanın sonuçları arasında yer almaktadır.

Kadınların siyasete katılmaları konusunda gördükleri destek, siyasette kadınların temsil edilmesi konusunda oldukça önemli bir yere sahiptir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar, kadınların siyasete katılım kararlarının desteklendiğini göstermektedir. Kadın belediye başkanlarının verdiği yanıtlar, ailelerin destek olduğunu hatta teşvik ettiğini ortaya koymaktadır. Erkek egemen yapı sebebiyle bazı çekinceler olsa da katılımcıların siyasete dahil olma yönündeki kararları destek görmüştür. Kadınların siyasetteki görevleri konusundaki sonuçlara göre il ve ilçe yönetimlerinin farklı kademelerinde görev yapan kadınlar bünyesinde yer aldıkları partilerde delege, parti üyeliği, kongre üyeliği gibi görevler üstlenmiştir.

Çalışmanın dikkat çeken sonuçlarından bir tanesi de kadınların düşünce ve beklentilerinin siyasi partiler tarafından dikkate alınıp alınmadığı konusundadır. Araştırma sonuçlarına göre kadınların düşünce ve beklentileri, kadınların siyasette temsil oranlarının düşük olması sebebiyle yeterince dikkate alınmamaktadır. Yerel yönetimlerde süreçlerin daha farklı olması sebebiyle kadınların yerel yönetimlerde temsilinin artması, düşünce ve beklentilerin daha fazla dikkate alınmasına olanak tanıyacaktır.

Türkiye'de siyasette erkek egemen değerlerin hakim olduğu, çalışmada ulaşılan sonuçlardan birisidir. Bu noktada katılımcı belediye başkanlarının verdiği yanıtlar, erkeklerin daha yüksek oranda temsil edilmesinin erkek egemen değerlerin hakim olmasını beraberinde getirdiği yönündedir. Kadınların yerel yönetimlerde ve parlamentoda temsil edilme oranlarının ve kadınların siyasete katılımının düşük olması, bu yönde sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Kadınların siyasette karar alma süreçlerinde yeteri oranda etkili olmaması, yerel yönetimlerde kadınların varlığı konusundaki sorunlar arasındadır. Kadınların yeterli düzeyde temsil edilmemesi, karar alma süreçlerinde yetersiz kalınmasına neden olmaktadır. Kadınların kota uygulamaları ve daha yüksek temsille birlikte karar alma süreçlerine katkılarının artması beklenmektedir. Nitekim kadın belediye başkanlarının verdiği yanıtlar, kendilerinin başkan seçilmesinde kadınların önemli roller üstlendiğini ortaya koymaktadır.

Yerel siyasete sınırlı düzeyde katılımın olması, kadınların siyasette daha etkili şekilde yer almasının önünde engeldir. Türkiye'de kadınların yerel siyasete katılımını sınırlandıran faktörler ise annelik rolleri, ekonomik güçlerinin olmaması, cesaretin

yetersiz kalması ve toplumda kadınların siyasette yer almalarına dair yanlış algıların olması şeklinde sıralanmaktadır. Kendileriyle ilgili olan ve olmayan bu faktörlerin etkisiyle birlikte kadınların siyasete katılma konusunda tereddüt yaşadıkları, çalışmada ulaşılan sonuçlar arasındadır.

Çalışmada ulaşılan sonuçlar, toplumda kadının duygusal olduğu için siyasette üst düzey görevlerde yer almasının doğru olmadığı yönündeki algının yıkılması gerektiğini göstermektedir. Kadınların farklı bakış açılarıyla siyasette elde ettikleri başarılar, bu düşüncenin yanlış olduğunu destekleyen bir sonuç olarak görünmektedir. Kadınların siyasette yeterli oranda temsil edilmemesi, bu ve benzer yöndeki olumsuz algıların yıkılmasında istenen etkinin oluşmasına engel olmaktadır.

Araştırmaya katılan kadın belediye başkanları, kadınların toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle siyasette ötekileştirildiği düşüncesini dile getirmişlerdir. Kadınların toplum içinde belirli rollerle sınırlı görülmesi ve belediye başkanlığı gibi görevlerin erkeklere uygun görülmesi, siyasette kadınların ötekileştirilmesine neden olan temel husus olarak görünmektedir.

Türkiye'de cinsiyetten soyutlanmış bir siyasetin mümkün olup olmadığı yönündeki araştırmalara göre kadınların siyasetteki varlığının desteklenmesi halinde olumlu sonuçlar alınabilecektir. Bunun için kadınlara olanak verilmesi ve siyasete aktif şekilde katılım gösterilmesi için pozitif ayrımcılık yapılması gibi öneriler kadın belediye başkanları tarafından dile getirilmiştir.

Kota uygulaması, kadınların siyasette daha geniş bir biçimde temsil edilmesine olanak tanımaktadır. Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre kota uygulaması tek başına yeterli olmamakla birlikte kadınların siyasete katılımını teşvik edecek bir uygulama niteliği taşımaktadır.

Ulaşılan sonuçlara göre kadınların yerel siyasette yükselmesinin engelleri; toplumun belirli bir kesiminin kadınların siyasetteki varlığına karşı olumsuz bakışı, ekonomik bağımsızlığın olmaması, aile yapısı ve rekabet şeklinde sıralanmaktadır. Ayrıca kadınların yerel siyasette yer alma konusunda yeterli cesareti gösterememesi, katılımcıların yerel siyasette yükselmesine engel olmaktadır.

Araştırma sonucunda kadın belediye başkanlarının kadınların siyasete katılımları konusundaki cinsiyete dayalı eşitsizlikler konusunda yeterli oranda farkındalıklarının olmadığı görülmüştür.

Çalışmanın sonuçları dikkate alınarak siyasete katılım konusunda kadınlar ve erkekler arasında fırsat eşitliği sağlanması önerilir. Kadınlara siyasette kendilerine hak verilmesini beklemek yerine aktif bir biçimde hak arayışı içinde olmaları önerilmektedir. Yerel siyasetin kadınlar için siyasete katılımı ilk basamak olarak kullanılması önerilir.

KAYNAKÇA

- AKAL Cemal Bali, (1994). **Siyasi İktidarın Cinsiyeti**, İmge Kitabevi, Ankara.
- AKALIN Tolga ve BAŞ Rahime, (2018). “Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Sanatçılara Yansıması”, **Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi**, 2 (2), 112-128.
- ALICI Orhan Veli ve KANDEĞER Barış, (2017). “Belediyelerin Yönetiminde Kadın Yöneticiler”, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 5 (56), ss.397-410.
- ALKAN Ayten, (2004). “Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli”, **Birikim Dergisi**, 179.
- ALTIN Burcu, (2014). “Kadınlarda Benimsenen Cinsiyet Rollerine Göre Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi”, **Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ALTUN Derya ve TOKER Huriye, (2017). “Kadınların Bakışıyla Kent Konseyleri Katılımcılık Aracı mıdır? İzmir Kent Konseyi Örneği”, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, 13 (2), 461-474.
- ASIYANBOLA Rami A. (2005). **Patriarchy, Male Dominance, The Role And Women Empowerment In Nigeria**, XXV International Population Conference Tours, ss.18-23.
- AYDIN Abdullah ve YILDIZ Murat, (2017). “1950-1960 Döneminde Türkiye’de Kadın Hareketlerinin Niteliği Üzerine Bir Değerlendirme”, **Yasama Dergisi**, 33, 50-67.
- AYDIN Oya, (2014). “Genel Ahlak, Hukuk ve Cinsellik”, **Mülkiye Dergisi**, Sayı:4 Cilt:37, ss.139-148.
- BAYHAN Vehbi, (2012). “Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet”, **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Yıl:16, Sayı:64, Ankara, ss.147-163.
- BEAUVOİR Simone De, (2019). **İkinci Cinsiyet Yaşanmış Deneyim**, 2. Cilt, Çev: Gülnur Savran, Koç Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Sürdürülebilir Kalkınma UNESCO Kürsüsü, İstanbul.

- BELLİ Aziz, (2017). “Yerel Yönetimlerde Kadın Temsili ve Yerel Demokrasi”, **Yasama Dergisi**, 31.
- BİNGÖL Orhan, (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık, **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi** 16, Özel Sayı I, ss. 108-114.
- BİRİCİKOĞLU Hale, (2013). “Yerel Yönetimlerde Kadın Temsilinin Yetersizliği: Sakarya İlinde Yapılan Bir Araştırma”, **Kamu Yönetimi Sempozyumu**, 11-12 Mayıs.
- CHANTER Tina, (2019). **Toplumsal Cinsiyet**, Çev: Mehmet Erguvan, Fol Yayınları Ankara.
- CONNELL Raewyn W. (1998). **Toplumsal Cinsiyet ve İktidar**, Çev: Cem Soydemir, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- COŞKUN, Anahit ve ÖZDİLEK, Resmiye, (2012). “Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sağlığa Yansıması ve Kadın Sağlığı Hemşiresinin Rolü”, **Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi**, 9 (3), ss.30-39.
- ÇAĞLAR Nedret, (2011). “Kadının Siyasal Yaşama Katılımı ve Kota Uygulamaları”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, 3 (4).
- DENİZ Şadiye, (2019). Türkiye’de Kadın ve Siyaset, Detay Yayıncılık, Ankara.
- ECHARD Nicole, (1985). *Méme la viandeestvendueavec le sang, L’Arraisionnementdesfemmes*. Cahiers de l’Homme. Ecoledeshautesétudes en sciencessociales. Paris.
- EKE Deniz Coşan, (2006). The Changing Perceptions Of Gender Roles Among Two Cohorts Of Women: A StudyIn Ankara, Orta Doğu Teknik Üniversitesi **Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara.
- ERDİNÇ Burcu, (2017). “Kadın-Erkek Eşitliği ve Yerel Yönetimler”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Özel Sayı, ss.125-150.
- ERSOY ÇAK, Şeyma, (2018). “Toplumsal Cinsiyet ve Müziğe Dair”, **Etnomüzikoloji Dergisi**, 1 (1), ss.68-80.
- ERSOY, Ersan, (2009). “Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği: Malatya Örneği”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 19 (2), ss.209-230.
- ERTAŞ Handan, (2016). “Türkiye’de Yerel Yönetim Birimlerinin Görev ve Sorumlulukları ile İlgili Mevzuat ve Karşılaştırmalı Analiz”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmaları Dergisi**, 11, ss.87-113.

- FINE Cordelia, (2011). **Toplumsal Cinsiyet Yanılsaması**, Çev: Kıvanç Tanrıyar, Birinci Baskı, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- FIRESTONE Shulamith, (1993). **Cinselliğin Diyalektiği**, Çev: Yurdanur Salman, 2. Basım, Payel Yayınları, İstanbul.
- FREUD Sigmund, (2017). Totem ve Tabu, Çev: Cenap Karakaya, İkinci Baskı, Kabalıcı Yayıncılık, İstanbul.
- GEMBERLING Kyra, (2014). “Feminine Agendas: The Historical Evolution of Feminism as Reflected in the Content of American Women’s Magazines”, **The Elon Journal of Undergraduate Research in Communications**, 5 (2), ss.51-58.
- GÖL Nuray, (2010). “Türkiye’de Kadın Hareketine Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği Bağlamında Bir Bakış”, İstanbul Teknik Üniversitesi **Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- GÜLDÜ Özgür ve ERSOY KART Müge, (2010). “Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 64 (3).
- GÜLER Müzeyyen, (2015). “Atatürk’ün Kadın Devrimi ve 80 Yıl Sonrası”, **38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi**.
- GÜMÜŞ Özlem D. (2006). “Toplumsal Cinsiyet Sosyalleşmesine İlişkin Kuramlar”, **Türk Psikoloji Bülteni**, ss.92-99.
- GÜNGÖR Sezen, (2012). “Yerel Yönetim ve Merkezi Yönetimin Görev Paylaşımı”, **Akademik Bakış Dergisi**, 32, 2012, ss.1-12.
- HAYMANA Pelin, (2019). “Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Kadınların İyilik Hali Algısı ile İlişkisi” Aydın Üniversitesi **Sosyal Bilimler Enstitüsü** Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- İÇLİ Tülin Günşen, (1998). “Cumhuriyet Döneminde Kadının Sosyal Konumu”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 15, ss.583-595.
- İNCEKUL Hülya, (2010). Kadın Kimliğinin Algılanmasında Medyanın Rolü, Gazi Üniversitesi **Sosyal Bilimler Enstitüsü** Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- KARTAL Cemile Burcu, (2005). “Türkiye’de Kadınların Siyasal Haklarını Kazanma Süreci ve 1930 Belediye Seçimleri”, İstanbul Üniversitesi **Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- KELEŞ Sadiye, (2008). “Erken Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Değişmezliği Ölçüm Aracının Uyarlanması”, **Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KESKİN Fatih ve ULUSAN Aycan, (2016). “Kadının Toplumsal İnşasına Yönelik Kuramsal Yaklaşımlara Dair Bir Değerlendirme”, **Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, 26, ss.47-68.
- KOCH Christopher ve BARZEGARKOUSCHAKSARAEİ Saeid, (2015). “Movement of Female’s Rights in the World”, **International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding**, 2 (6).
- KONAN Belkıs, (2011). “Türk Kadınının Siyasi Hakları Kazanma Süreci”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 60 (1), ss.157-174.
- KORKMAZ Hatun, (2016). “Yönetimde Kadın ve Cam Tavan Sendromu”, **Alternatif Politika Dergisi**, 2.
- KOVANLIKAYA Aliye, (2019). “Kant’ta Cinsiyet Farklılığı”, (Der: Zeynep Direk), **Cinsiyetli Olmak Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar**, Yedinci Baskı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- KULOĞLU Ceyda, (2020). “Türkiye’de Kadın Hareketinin Kurumsallaşma Süreci”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 17 (1), ss.324-339.
- KURT TOPUZ Senem ve ERKANLI Hülya, (2016). “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın ve Erkeğe Atfedilen Anlamaların Metafor Yöntemiyle Analizi”, **Alternatif Politika Dergisi**, 8 (2), ss.300-321.
- MARSHALL Gordon, (1999). **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev: Osman Akınhay ve Derya Kömürcü, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- MİLLETT Kate, (1987). **Cinsel Politika**, Çev: Seçkin Selvi, 2. Basım, Payel Yayınları, İstanbul.
- MONAGAN Sharmon Lynnette, (2010). Patriarchy: Perpetuating The Practice Of Female Genital Mutilation, Journal Of Alternative Perspectives In The Social Sciences, 2(1), ss.160-181.

- MORRİS Jan, (1987). **Conundrum**, Harmondsworth, Middlesex: Penugin Books, Londra.
- NALBANT, Fatma ve KORKMAZ Tuğrul, (2019). “Feminist teori temelinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin Türkiye bağlamında değerlendirilmesi”, **Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 5 (2), 165-186.
- OAKLEY Ann, (1972). **Sex, Gender and Society**, Temple Smith, Londra.
- ORUÇ Tülay ve BAYRAKÇI Erdal, (2018).“Yerel Siyasette Temsil ve Katılım: Kadın Aktörler”, **Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 7 (2), ss.463-480.
- OTTO Dianne, (2017). “Women’sRights”, **International Human Rights Law**, ss.309-325.
- ÖRSELLİ Erhan, BAYRAKÇI Erdal ve KAHRAMAN Selçuk, (2016). “Yerel Yönetişim ve Kadın Meclisleri: Karatay Kadın Meclisi Örneği”, **Turkish Studies**, 11 (2), ss.985-999.
- ÖRTLEK Muhammet ve TEKELİOĞLU Serhat, (2013). “Türkiye’de Siyaset ve Kadın”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, 5 (2), ss.278-287.
- ÖZDEMİR Lütfiye, BATGA Burcu ve UÇAR Bekir, (2019). “Öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Algılarını Etkileyen Demografik Niteliklerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi**, 10 (24), ss.212-.228.
- ÖZEL Mehmet ve POLAT Cihan, (2013).“Yerel Yönetimlerde Değişim ve Yerel Yönetim Hizmetlerinde Müşteri Odaklı Pazarlama Yaklaşımı”, **Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2 (1), ss.41-79.
- ÖZER Sevilay, (2013). “Kadına Seçme ve Seçilme Hakkı Verilmesinin Türk Kamuoyundaki Yankıları”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, 29 (85), ss.131-168.
- ÖZKAN Nevzat, (2017). “İlk Kadın Romanı Fatma Aliye’nin Yetiştği Sosyal ve Kültürel Ortam”, **Söylem Filoloji Dergisi**, 2 (2), ss.180-192.
- RUDOLF Beate ve ERİKSSON Andrea, (2007). “Women’s Rights Under International Human RightsTreaties”, **I-CON Journal**, 5 (3), ss.507-525.
- SANCAR Serpil, (2011). “Türkiye’de Kadın Hareketinin Politığı: Tarihsel Bağlam, Politik Gündem ve Özgünlükler”, **21.Yüzyıla Girerken Türkiye’de Feminist Çalışmalar**, ss.53-109.

- SANCAR Serpil, (2017). **Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti**, 4. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul
- SAYGILIGİL, Feryal, (2015). **Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları**, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları, 2015, İstanbul.
- SCOTT Joan W. (2013). **Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi**, (Der: Fahriye Dinçer, Özlem Aslan), bgst Yayınları, İstanbul.
- SEZGİN Sezgin, (2010). “Yerel Siyasette Kadın Temsili: 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri Kırklareli İli Örneğinde Bir Değerlendirme”, **Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 8 (2), 21-47.
- SMITH Steven G. (1992). **Gender Thinking**, Temple University Press, Philadelphia.
- ŞAHİN Hatice Kübra, (2019). “Türk Kadınının Siyasete ve İktisadi Hayata Girişi”, **Yüksek Lisans Tezi**, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ŞIVGIN Nihal, (2015). “Cinsiyet Rollerini Eğitim Etkinliklerinin Anasınıfına Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargılarına Etkisinin İncelenmesi”, **Doktora Tezi**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- TOPRAKÇI ALP Gözde, (2019).“Türk Dünyasında Kadın Hareketleri”, **Uluslararası Türk Dünyası Stratejileri Araştırmaları Kongresi**, 93-100.
- ULUKÖY Metin ve BAYRAKTAROĞLU Serkan, (2014). “A Field Research About Oppression Incurred Of Woman Entrepreneurs In Patriarchal Societies”, **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Sayı:24, ss.356-369.
- ÜNAL ERZEN Meltem, (2019). “Siyasette Cinsiyet Eşitsizliği”, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 8.
- VARGEL PEHLİVAN Pelin, (2017). “Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kuramsal Yaklaşımlar: Bir Literatür Taraması”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 16 (31), ss.497-521.
- WOLLSTONECRAFT Mary, (2019). **Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi**, Çev: Deniz Hakyemez, VI. Basım, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- YALÇIN Hülya, (2019). “Cumhuriyet Dönemi Kadın İmajı İnşası”, **Yüksek Lisans Tezi**, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.

- YAŞIN DÖKMEN Zehra, (2018). **Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar**, 9. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- YAYLI Hasan ve EROĞLU Gülçin, (2015). “Yerel Katılım Bağlamında Türkiye’de Kadın Temsili”, **International Journal of Science Cultureand Sports**, 3, 504-524.
- YILDIRIM Sait, (2016). Kadına Yönelik Şiddet ve Ataerkillik, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Erzurum.
- YÜCEER Saime, (2008). “Demokrasi Yolunda Önemli Bir Aşama: Türk Kadınına Siyasal Hakların Tanınması”, **Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 9 (14), ss.131-151.
- YÜCEL Ilgın ve KURTLAR İlkay, (2020). “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Kadınlara Yönelik Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi”, **Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi**, 3 (1).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Merve AKAY

Doğum Yeri-Tarihi :

Eğitim Durumu

Ön Lisans : Dokuz Eylül Üniversitesi, Yerel Yönetimler

Lisans : Gümüşhane Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Yabancı Diller: İngilizce

İletişim

E-posta Adresi

Tarih : 21.06.2021